

Sisällysluettelo

1. ELÄKEKASSAN KIRJANPITOA, TILINPÄÄTÖSTÄ JA TOIMINTAKERTOMUSTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	1—5
1.1 TOIMINTAKERTOMUS	1—5
1.2 TULOSLASKELMAN LAATIMINEN	1—6
1.2.1 Vakuutusmaksutulo	1—6
1.2.2 Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut	1—7
1.2.2.1 Sijoitustoiminnan tuotot	1—7
1.2.2.2 Sijoitusten arvonkorotukset	1—8
1.2.2.3 Sijoitustoiminnan kulut	1—8
1.2.2.4 Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	1—8
1.2.2.5 Valuuttakurssierot	1—8
1.2.3 Korvauskulut	1—9
1.2.4 Vakuutusmaksuvastuun muutos	1—9
1.2.5 Jälleen- ja luottovakuuttajat	1—10
1.2.5.1 Jälleenvakuutusmaksut	1—10
1.2.5.2 Maksuluottovakuutusmaksut	1—10
1.2.5.3 Korvaukset	1—10
1.2.5.4 Osuus vakuutusmaksu- ja korvausvastuun muutoksesta	1—10
1.2.6 vastuuvajauksen muutos	1—10
1.2.7 poistettu	1—10
1.2.8 Hoitokulut ja poistot	1—10
1.2.9 Muut tuotot ja kulut	1—11
1.2.10 Tilinpäätössiirrot	1—11
1.2.11 Tuloverot	1—11
1.2.12 Sisäinen siirto	1—12
1.2.13 Palautus osakkaille	1—12
1.3 TASEEN LAATIMINEN	1—12
1.3.1 Vastaavaa	1—12
1.3.1.1 Aineettomat hyödykkeet	1—12
1.3.1.2 Sijoitukset	1—13
1.3.1.2.1 Kiinteistösijoitukset	1—13
1.3.1.2.2 Sijoitukset eläkekassan osakkaana olevaan työnantajayritykseen	1—13
1.3.1.2.3 Muut sijoitukset	1—13
1.3.1.3 Vastuuvajaus	1—14
1.3.1.4 Saamiset	1—14
1.3.1.5 Muu omaisuus	1—15
1.3.1.6 Siirtosaamiset	1—15
1.3.2 Vastattavaa	1—16
1.3.2.1 Oma pääoma	1—16
1.3.2.2 Tilinpäätössiirtojen kertymä	1—16
1.3.2.3 Vakuutustekninen vastuovelka	1—16
1.3.2.4 Pakolliset varaukset	1—16
1.3.2.5 Velat	1—16
1.3.2.6 Siirtovelat	1—17
1.4 SIOITUSTOIMINNAN HOITOMENOT JA POISTOT	1—17
1.5 SIOITUSTEN JA SAAMISTEN ARVOSTAMINEN JA KÄSITTELY KIRJANPIDOSSA SEKÄ SUOJAUSLASKENTA..	1—18
1.5.1.1 Sijoitusten arvostaminen	1—18
1.5.1.1.1 Hankintamenoon perustuva arvostaminen (Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)	1—18
1.5.1.1.1.1 Hankintameno	1—18
1.5.1.1.1.2 Arvonkorotus	1—19
1.5.1.1.1.3 Omaisuuden käyttötarkoituksen muutos ja arvonkorotus	1—19
1.5.1.1.1.4 Kirjanpito	1—19

1.5.1.1.2 Rahoitusvälineen, sijoituskiinteistön ja biologisen hyödykkeen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon VKL:n 74 b §:n 4 ja 5 momentin mukaisesti (Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)	1—20
1.5.1.1.2.1 Rahoitusvälineen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon	1—20
1.5.1.1.2.1.1 Rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset	1—21
1.5.1.1.2.1.2 Rahoitusvelat	1—25
1.5.1.1.2.2 Sijoituskiinteistöjen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon VKL 74 b §:n 5 mom. mukaan	1—25
1.5.1.1.2.3 Biologinen hyödyke	1—27
1.5.1.1.3 Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvelan katteena olevien sijoitusten arvostaminen	1—27
1.5.1.2 Suojaaminen ja suojauksen käsittely kirjanpidossa (suojauslaskenta)	1—27
1.5.1.2.1 Suojaussuhde	1—29
1.5.1.2.2 Suojaustulosten käsittely kirjanpidossa (suojauslaskenta)	1—29
1.5.1.2.2.1 Suojauslaskentamenettely hankintamenopohjaisessa kirjanpidossa	1—29
1.5.1.2.2.2 Suojauslaskentamenettely käypään arvoon arvostettaessa	1—29
1.5.2 Saamisten arvostaminen	1—31
1.6 SIOITUSTEN KÄYPIEN ARVOJEN MÄÄRITTÄMINEN	1—32
1.6.1 Kiinteistösjoitukset	1—32
1.6.2 Muut sijoitukset	1—33
1.6.3 Erityismääräykset	1—33
1.7 OSASTOKOHTAISET MÄÄRÄYKSET	1—34
1.7.1 Lakisääteistä (B) ja muuta toimintaa (A) harjoittavan eläkekassan osastokohtaiset määräykset... ..	1—34
1.7.2 Maksuperusteista ja etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä harjoittava eläkekassa	1—34
1.8 VASTUUN SIIRTO	1—35
1.8.1 TyEL:n ja muun kuin TyEL:n mukainen vastuun siirto	1—35
1.8.2 TyEL:n ja muun kuin TyEL:n mukaisen vastuun vastaanottaminen	1—36
1.9 LIITETIETOJA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	1—36
1.9.1 Tuloslaskelman liitetiedot	1—36
1.9.1.1 Vakuutusmaksutulo	1—36
1.9.1.1.1 Vakuutusmaksuvastuun muutos	1—37
1.9.1.2 Korvauskulut	1—37
1.9.1.3 Hoitokulut	1—38
1.9.1.4 Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	1—38
1.9.1.5 Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitustoiminnan nettotuotot	1—39
1.9.2 Tasetta koskevat liitetiedot	1—40
1.9.2.1 Taseen vastaavia ja vastattavia koskevat liitetiedot	1—40
1.9.2.1.1 Sijoitukset	1—40
1.9.2.1.2 Saaminen (velka) vastuunjaosta	1—43
1.9.2.1.3 Oma pääoma	1—43
1.9.2.1.4 Vakuutustekninen vastuuvetka	1—44
1.9.3 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	1—44
1.9.4 Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot	1—45
1.9.5 Eläkekassan taloudellista kehitystä ja vakuutustoimintaa kuvaavat tunnusluvut viideltä viimeiseltä tilikaudelta sekä analyysit	1—45
1.9.5.1 Yleistä	1—45
1.9.5.2 Tunnuslukujen laskentakaavoja ja analyysien esittäminen	1—46
1.9.6 Eläkekassan riskit ja riskienhallinta	1—48
1.9.7 Muut erinäiset määräykset	1—49
1.9.7.1 Suojaava johdannaissopimus	1—49
1.9.7.2 Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavan vakuutuskassan toimintakertomuksessa lain 853/2008 johdosta esitettävät tiedot	1—49
2. MUUTA KUIN LAKISÄÄTEISTÄ TOIMINTAA HARJOITTAVAN ELÄKEKASSAN JA AB-ELÄKEKASSAN A-OSASTON SIOITUSTOIMINTA JA VASTUUVELAN KATE	2—50
2.1 SIOITUSSUUNNITELMA	2—50
2.2 VASTUUVELAN KATE	2—52
2.2.1.1 Pankkisaamiset	2—52

2.2.1.2 ETA-valtiossa toimiluvan saaneeseen julkisen valvonnan alaiseen talletuspankkiin tai vakuutusyhtiöön rinnastettavat yhteisöt	2—52
2.2.1.3 ETA-valtiossa sijaitsevat säännellyt markkinat	2—52
2.2.2 Eräät vastuuvelan bruttomäärästä vähennettävät erät	2—52
2.2.3 Luetteloiduksi katteeksi kelpaava omaisuus	2—53
2.2.4 Osakasriskin pienentäminen	2—53
2.2.5 Sijoitusrahasto-osuudet	2—54
2.2.6 Johdannais-, takaisinosto- ja arvopaperilainaussopimukset	2—54
2.2.7 riskikeskittymien rajoittaminen	2—55
2.2.8 Omaisuuden katearvon määrittäminen	2—55
2.2.9 Vakuuksien arvostaminen ja niiden merkitys vastuuvelka katettaessa	2—57
2.2.9.1 Vakuusarvojen määrittelemine lainaa myönnettäessä	2—57
2.2.10 Katteen luettelointi	2—60
2.2.10.1 Kateluettelo	2—60
2.2.10.2 Kateluettelon liitteet	2—61
2.2.10.3 Kateasiakirjojen säilyttäminen	2—62
2.2.11 Eläkekassan valuuttakate ja valuuttaliikkeen järjestäminen	2—62
2.2.12 Katteen valvonta	2—62
2A LAKISÄÄTEISTÄ TOIMINTAA HARJOITTAVAN ELÄKEKASSAN JA AB-ELÄKEKASSAN B-OSASTON SIOITUSTOIMINTA, SIOITUSTOIMINTA, VASTUUVELAN KATE JA VAKAVARAISUUS	2—63
2A.1 MÄÄRÄYKSET	2—63
2A.1.1 Sijoitussuunnitelma	2—63
2A.1.2 Sijoitusten luokittelu	2—65
2A.1.2.2 Luottoluokitusten käyttäminen	2—65
2A.1.2.3 Luottoluokitusten käyttäminen (ohje)	2—65
2A.1.3 Vastuuvelan kate	2—66
2A.1.3.4.2 Kateluettelon liitteet	2—67
2A.1.3.4.3 Katteeseen kuuluvien varojen säilyttäminen	2—67
2A.1.4 Vakavaraisuutta koskevat määräykset	2—68
2A.1.5 Johdannaissopimukset	2—69
2A.1.6 Erinäisiä määräyksiä	2—71
2A.2 OHJEET	2—71
2A.2.1 Sijoitusten luokittelu	2—71
2A.2.2 Vakuuksien arvostaminen ja niiden merkitys vastuuvelkaa katettaessa	2—72
2A.2.3 Ohjeet riskienhallintasuunnitelman laatimisesta	2—73
3. ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ	3—1
3.1 VAROJEN PALAUTTAMINEN OSAKKAILLE	3—1
3.1.1 Hakemus lakisäateistä toimintaa (B) harjoittavan eläkekassan ylitteen palauttamiseksi osakkaille	3—1
3.1.2 Hakemus muuta toimintaa (A) harjoittavan eläkekassan ylikatteen palauttamiseksi	3—1
3.1.3 Hakemuksen liitteet	3—2
3.2 SISÄINEN SIIRTO	3—2
3.2.1 Sisäinen siirto B-osastolta A-osastolle	3—2
3.2.2 Sisäinen siirto A-osastolta B-osastolle	3—2
3.3 MAKSULIIKENTEN JÄRJESTÄMINEN	3—2
3.4 PITKÄAIKAISET SAAMISET OSAKASYHTEISÖILTÄ	3—3
3.5 REKISTERI	3—3
3.6 ELÄKEKASSAN SELVITYSTILA JA PURKAMINEN SEKÄ VASTUUN SIIRTO JA VASTAANOTTAMINEN	3—3
3.6.1 Vastuun siirtäminen ja vastaanottaminen	3—4
3.6.2 Hakemus Vakuutusvalvontaviraston suostumuksen saamiseksi	3—4
3.6.2.1 TyEL:n mukaisen osakaskohtaisen vakuutuskannan siirto (luovuttaminen ja vastaanottaminen)	3—5
3.6.2.2 Liitteet hakemukseen, jossa pyydetään Vakuutusvalvontaviraston suostumusta osakaskohtaiseen vastuunsiirtoon:	3—5
3.6.2.3 Erityinen tiedottaminen osakaskohtaisesta vastuunsiirrosta	3—5
3.6.3 Kuulutusmenettely ja tiedottaminen	3—5

3.6.4 Vastuuvelan ja sitä vastaavien varojen luovutusajankohta ja määrät	3—6
3.7 JOHDON LUOTETTAVUUS JA SOPIVUUS	3—6
3.7.1 Lainsäädännössä vakuutuskassan johdolle asetetut vaatimukset.....	3—6
3.7.2 Vastuu johdon luotettavuudesta ja sopivuudesta	3—6
3.7.2.1 Luotettavuutta ja sopivuutta koskeva selvitys	3—6
3.7.2.1.1 Henkilöt, joista on tehtävä selvitys.....	3—6
3.7.2.1.2 Selvityksen sisältö	3—6
3.7.2.1.3 Selvitysten laatiminen, säilytys ja valvonta.....	3—7
3.7.2.2 Rekisteri-ilmoitus hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan muutoksista.....	3—7
3.8 SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMINEN	3—7
3.9 RAJAT YLITTÄVÄ TOIMINTA	3—9
3.9.1 Lupahakemus Vakuutusvalvontavirastolle	3—9
4. ERINÄISIÄ OHJEITA	4—1
4.1 RAHOITUSMARKKINAVÄLINEET	4—1
4.1.1 Johdannaissopimusten hallinnointi ja seuranta	4—1
4.1.1.1 Johdannaisten riskienhallinta riskityypeittäin	4—2
4.1.1.2 Johdannaissopimusten arvostaminen ja niiden käsittely tilinpäätöksessä	4—3
4.1.1.3 Määritelmiä	4—4
4.1.1.3.1 Sopimuksen sulkeminen.....	4—4
4.1.1.4 Johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen seuranta	4—4
4.1.1.5 Johdannaissopimusten käsittely kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä	4—5
4.1.1.5.1 Optiotyypiset sopimukset	4—5
4.1.1.5.2 Termiiniluonteiset sopimukset	4—6
4.1.1.5.3 Koronvaihtosopimukset ja valuutanvaihtosopimukset	4—8
4.1.1.5.4 Tuloslaskelma- ja tase-erät.....	4—8
4.1.1.6 Tilinpäätöksen liitetiedot.....	4—9
4.1.2 Takaisinostosopimukset.....	4—10
4.1.2.1 Arvopapereiden lainaus.....	4—10
4.1.2.2 Merkitseminen kirjanpitoon	4—10
4.1.2.2.1 Takaisinostosopimukset	4—10
4.1.2.2.2 Arvopapereiden lainaus.....	4—11
4.1.2.3 Tuloslaskelma- ja tase-erät.....	4—11
4.1.2.4 Liitetiedot	4—12
4.2 OHJEITA ELÄKEKASSAN SIOITUSTOIMINNASTA	4—12
4.2.1.1 Sijoitussuunnitelman laatiminen	4—12
4.2.1.2 Eläkekassan vakuutusmatematiikan lausunto (ennuste)	4—12
4.2.1.3 Eläkekassan tulot ja menot.....	4—12
4.2.2 Omaisuudenhoitosopimukset.....	4—13
4.3 TOIMINTASUUNNITELMA.....	4—13
4.4 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA.....	4—14
4.5 ETA-LISÄELÄKEKASSAN VAROJEN SIOITTAMISESTA JA KATTAMISESTA	4—15
4.6 OHJE POIKKEUSLOIHIN VARAUTUMISESTA.....	4—15
4.6.1 Valmiussuunnitelma	4—16
4.6.2 Tietojen hallinta ja tietotekniikka.....	4—16
4.6.3 Ulkoistaminen	4—17
5. VAKUUTUSVALVONTAVIRASTOLLE TOIMITETTAVAT ASIAKIRJAT JA SELONTEOT (KUMOTTU)	5—18

1. ELÄKEKASSAN KIRJANPITOJA, TILINPÄÄTÖSTÄ JA TOIMINTAKERTOMUSTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

Vakuutusvalvontavirasto antaa vakuutuskassalain (1164/1992) 6 luvun 77 §:n 2 momentin nojalla ja sosiaali- ja terveysministeriön antaman vakuutuskassan tilinpäätöstä koskevan asetuksen johdosta seuraavan eläkekassan kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevan määräyksen.

Eläkekassan tilinpäätöstä laadittaessa noudatetaan:

- vakuutuskassalain (1164/1992) (VKL) säännöksiä;
- kirjanpitolain (1336/1997) (KPL) säännöksiä siten kuin vakuutuskassalaissa säädetään;
- kirjanpitoasetuksen (1339/1997) (KPA) säännöksiä siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa säädetään;
- sosiaali- ja terveysministeriön antamaa asetusta vakuutuskassan ja eläkesäätiön tilinpäätöksestä (1336/2002);
- sosiaali- ja terveysministeriön antamaa asetusta rahoitusvälineiden, sijoituskiinteistöjen, biologisten hyödykkeiden ja eräiden muiden sijoitusten merkitsemisestä vakuutuskassan ja eläkesäätiön tilinpäätökseen (1327/2004);
- Vakuutusvalvontaviraston (VVV) antamia eläkekassan kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevia määräyksiä ja ohjeita;
- soveltuvin osin kirjanpitolain säännösten nojalla annettuja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiä ja kirjanpitolautakunnan (KILA) yleisohjeita.

Eläkekassan tilinpäätökseen sisällytetään tuloslaskelma ja tase liitetietoineen. Tilinpäätökseen sisällytetään lisäksi tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot viimeistä edelliseltä tilikaudelta, ellei jäljempänä toisin määrätä. Tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus. Tuloslaskelma ja tase laaditaan STM:n antamia kaavoja noudattaen.

Eläkekassan tasekirja (KPL 3 luku 8 §) sisältää toimintakertomuksen, tuloslaskelman, taseen, liitetiedot, tilinpäätöksen allekirjoitukset, tilintarkastajan tilinpäätösmerkinnän ja luettelon kirjanpitokirjoista ja tosittelajeista ja niiden säilytystavoista AB-eläkekassa sisällyttää tasekirjaansa myös osastokohtaiset tuloslaskelmat, taseet ja sijoitustoiminnan liitetiedot (ks. kohdat 1.9.1.4 ja 1.9.2.1.1).

AB-eläkekassan kirjanpito:

AB-eläkekassalla tarkoitetaan tässä määräyksessä eläkekassaa, joka harjoittaa sekä lakisäätteistä toimintaa (B-osasto) ja muuta toimintaa (A-osasto)

AB-eläkekassan kirjanpito on aina laadittava osastokohtaisesti. Ks. kohta 1.7.1.

A- ja B-eläkekassa:

A-eläkekassalla tarkoitetaan tässä määräyksessä eläkekassaa, joka harjoittaa muuta kuin lakisäätteistä toimintaa ja B-kassalla eläkekassaa, joka harjoittaa lakisäätteistä toimintaa.

Eläkekassa, joka hoitaa sekä etuusperusteista lisäeläketurvaa että maksuperusteista lisäeläketurvaa:

Eläkekassan, joka hoitaa sekä etuusperusteista että maksuperusteista lisäeläketurvaa, tulee laatia kirjanpitonsa siten, että maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn varat ja velat on erotettu muusta lisäeläketurvasta. Ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.7.2.

1.1 Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on kerrottava mm.

- tilikauden aikana tapahtuneista vastuun siirroista, jakautumisista ja sulautumisista
- varojen palauttamisista osakkaille (ylikatteen tai ylitteen palautus osakkaalle)

Toimintakertomuksessa on kerrottava vastuun siirtämisen (luovuttaminen ja vastaanottaminen), sisäisen siirron, omaisuuden vaihdon ja varojen palautuksen osalta mm; siirrettävän omaisuuden laatu ja euromäärä, omaisuuden käyvän arvon määrittäminen ja siirron ajankohta. Lisäksi toimintakertomuksessa tulee todeta, milloin eläkekassan hallituksen kokous on tehnyt asiasta päätöksen ja milloin asialle on saatu VVV:n suostumus (mikäli se tarvitaan).

1.2 Tuloslaskelman laatiminen

Tuloslaskelman kaavat:

Annettaessa STM:n asetuksen mukaista tuloslaskelman kaavaa yksityiskohtaisempia tietoja, voidaan joko käyttää liitteitä tai lisätä kaavaan nimikkeitä. Jos kaavan nimikkeitä lisätään, pääryhmien nimikkeitä ei saa muuttaa, pääryhmiä ei saa jakaa, eriä ei saa siirtää pääryhmästä toiseen eikä esitysjärjestystä saa muuttaa.

Mikäli yksittäisen nimikkeen kohdalle ei tule lukua tilikaudelta ja edelliseltä tilikaudelta, se on jätettävä pois tuloslaskelmasta.

Tuloslaskelmassa esitetään tulosta heikentävät erät ja negatiiviset erotukset miinusmerkillä (-).

Tuottoja ja kuluja ei saa kuitata toisiaan vastaan (bruttoperiaate), ellei sitä ole erikseen sallittu.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset sekä aikaisempia tilikausia koskevien virheiden korjaukset:

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset ja aikaisempia tilikausia koskevien virheiden korjaukset merkitään aina tilikauden tuloslaskelmaan.

1.2.1 VAKUUTUSMAKSUTULO

Tuloslaskelman kohtaan Vakuutusmaksutulo merkitään suoriteperusteinen vakuutusmaksutulo luottotappioilla vähennettynä jaettuna erikseen lakisääteisistä eläkkeistä (TyEL ja YEL) johtuvaan maksutuloon ja muista eläkkeistä johtuvaan maksutuloon sekä vastuunsiirtoihin. Maksuperusteisten lisäeläkkeiden vakuutusmaksutuloon sisältyy myös työntekijäin osuus vakuutusmaksusta.

TyEL:n mukaisiin vakuutusmaksuihin luetaan vakuutusmaksujen ohella myös luottovakuuttajan suorittama säästörahasto-osuus. Yrittäjäin eläkelain mukainen (YEL) mukainen vakuutusmaksu kirjataan mahdollisella palautuksella vähennettynä.

TyEL:n mukaiseksi vakuutusmaksuksi kirjataan, silloin kun vakuutusmaksua on lainsäädännön tai valtioneuvoston päätöksen perusteella alennettu, alennettu vakuutusmaksu. Myöhemminä vuosina maksutuloon sisällytetään vastuuvajauksen kuolettamiseksi perittävät lisämaksut. Eläketurvakeskukselle suoritettava tai siltä saatava vastuuvajauksen selvittelyerä otetaan huomioon vakuutusmaksutulossa.

Vastaavasti maksu kirjataan alennettuna myös silloin, kun maksua on alennettu TyEL 13 §:ssä 1 momentissa tarkoitettuun järjestelyyn perustuen. Myös näin syntyneen vastuuvajauksen kuolettamiseksi perittävät maksut sisällytetään maksutuloon. Vastuuvajauksen osalta ks. kohta 1.2.6.

Vakuutusmaksutuloon kirjataan myös vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä johtuva korotus. Tilikautena suoritettuja, mutta seuraavaan tilikauteen kohdistuvia vakuutusmaksuja ei lueta tilikauden maksutuloihin, vaan ne merkitään taseen muihin velkoihin/vakuutusmaksuennakot.

Muista eläkkeistä johtuva maksutulo jaetaan tuloslaskelmassa jäsenmaksuihin ja kannatusmaksuihin. Jäsenten suorittama vakuutusmaksu merkitään kohtaan Jäsenmaksut. Osakkaan suorittama muu kuin työntekijän eläkelain (TyEL) mukainen vakuutusmaksu kirjataan kohtaan Kannatusmaksut.

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista kirjataan maksutuloon, kun on käynyt todennäköiseksi, ettei vakuutusmaksusaamisesta ole odotettavissa suoritusta. Mikäli luottotappio myöhemmin osoittautuu aiheettomaksi, merkitään se samaan tuloslaskelma erään. Saamisten arvostaminen ks. kohta 1.5.2.

Tuloslaskelman kohtaan Vakuutusmaksutulo/Vastuun siirrot merkitään eläkekassalle toiselta eläkelaitokselta vastuun siirtona siirtyneet muuta kuin TyEL:n ja YEL:n mukaista vastuovelkaa vastaavat varat. Vastuun siirto ks. kohta 1.8.

1.2.2 SJOITUSTOIMINNAN TUOTOT JA KULUT

Sijoitustoiminnan tuottoja ja kuluja kirjattaessa noudatetaan bruttoperiaatetta.

Sijoituksissa olevan käyttöomaisuusluonteisten arvopapereiden, kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden myyntivoitot ja -tappiot sekä niiden muut tuotot ja kulut esitetään sijoitustoiminnan tuotoissa ja kuluissa.

Omien toimitilojen laskennallista vuokraa tai muita laskennallisia eriä ei merkitä tuloslaskelmaan.

Mikäli eläkekassa harjoittaa sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä tai pelkästään maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä, eritellään maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitustoiminnan nettotuotot tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.9.1.5 mukaisesti.

1.2.2.1 Sijoitustoiminnan tuotot

Sijoitustoiminnan tuottoja ovat mm. osinkotuotot, korkotuotot, saamisten ja arvopapereiden indeksikorotukset, sijoitusomaisuuden ja käyttöomaisuuden myyntivoitot, arvonalentumisten palautukset ja muut vastaavat sijoitustoiminnan tuotot.

Osinkotuottoja ovat osakkeista ja osuuksista saadut osingot ym. voitto-osuudet. Osingot ja muut voitto-osuudet kirjataan pääsääntöisesti sille tilikaudelle, jona osingonjaosta on päätetty.

Korkotuottoja ovat sijoituksista ja saamisista kertyneet korot. Korkotuottoihin merkitään myös indeksikorotukset ja viivästyneistä vakuutusmaksusuorituksista perityt korot.

Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintamenon erotuksen jaksotus kirjataan korkotuottojen lisäykseksi tai vähennykseksi arvopaperin juoksuaikana (=hintaeron jaksottaminen) (ks. STM:n asetus 1340/2002 ja tämän määräyksen kohta 1.5.1.1.1).

Indeksiin sidotun lainan tuotto voidaan kirjata tilikauden korkotuotoksi ja siirtosaamiseksi vain, mikäli liikkeenlaskija tai muu osapuoli on alkuperäisissä lainaehdoissa tai muussa kirjallisessa sopimuksessa sitoutunut maksamaan tuoton. Tuoton takaavan järjestelyn tulee olla liikkeenlaskijaa tai muuta osapuolta sitova siten, ettei sitä voida purkaa laina-aikana.

Kiinteistösijoitusten tuottoja ovat vuokrat ja käyttökorvaukset, puun ja maa-ainesten myyntituotot, kiinteistöosakkeista saadut osingot ym. vastaavat kiinteistötuotot sekä korot lainasaamisista eläkekassan omistamilta kiinteistöyhteisöiltä.

Sijoitusten arvonalentumisten palautukset käsitellään tarkemmin kohdassa 1.5.1.1.1 Sijoitusten realisoitumattomat arvonnäytökset ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.5.1.1.2.

Sijoitusten arvonnäytökset maksuperusteisessa lisäeläkejärjestelyssä ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.5.1.1.3.

Valuuttakurssivoitot ks. kohta 1.2.2.5.

1.2.2.2 Sijoitusten arvonorotukset

Tilikauden aikana tehdyt sijoitusten arvonorotukset merkitään tuloslaskelmassa tähän kohtaan. Arvonorotuksia käsitellään tarkemmin kohdassa 1.5.1.1.1.

1.2.2.3 Sijoitustoiminnan kulut

Sijoitustoiminnan kuluja ovat mm. kiinteistösijoitusten kulut, vieraan pääoman korko- ym. kulut, sijoitusomaisuuden myyntitappiot ja arvonalentumiset sekä sijoitustoiminnan hoitamisesta aiheutuneet hoitomenot ja poistot kohdan 1.4 mukaisesti.

Kiinteistösijoitusten kuluja ovat mm. kiinteistöjen hoitokulut, kiinteistöosakkeiden hoito- ja pääomavastikkeet, luottotappiot vuokrasaamisista, kiinteistövero, metsänhoitomaksu ym. välittömät kiinteistösijoitusten kulut sekä kiinteistösijoitusten hoitamisesta aiheutuvat menot ja poistot. Kiinteistösijoitusten kuluihin merkitään sijoitus- ja käyttöomaisuuteen kuuluvan rakennuksen ja niihin ainesosina kuuluvien koneiden ja laitteiden poistot.

Kuluja muista sijoituksista ovat mm. luottotappiot korkosaamisista ja muiden sijoitusten kuin kiinteistösijoitusten hoitamisesta aiheutuvat menot ja poistot. Ks. kohta 1.4/sijoitustoiminnan hoitomenot/ja poistot.

Vieraan pääoman korko- ym. kuluihin sisällytetään veloista kertyneet korot mukaan lukien kiinteistösijoitusten korot sekä muut vieraan pääoman kulut. Korkokuluihin merkitään myös velkojen indeksikorotukset, korkolain (633/82), VKL:n 91 §:n ja TyEL 115 §:ssä tarkoitetut etuuksien ja korvausten viivästymisen johdosta maksettavat korotukset.

Sijoituksiin sisältyvien saamisten luottotappiot käsitellään arvonalentumisina.

Sijoitusten arvonalentumisten oikaisu käsitellään tarkemmin kohdassa 1.5.1.1.1.

Sijoitusten realisoitumattomat arvon muutokset ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.5.1.1.2.

Sijoitusten arvon muutokset maksuperusteisessa lisäeläkejärjestelyssä ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.5.1.1.3.

Valuuttakurssitappiot ks. kohta 1.2.2.5.

1.2.2.4 Sijoitusten arvonorotuksen oikaisu

Sijoitusten arvonorotusten oikaisu kirjataan tähän ja niitä on käsitelty tarkemmin kohdassa 1.5.1.1.1.

1.2.2.5 Valuuttakurssierot

Valuuttakurssierot käsitellään kirjanpidossa pääsääntöisesti tulon tai menon oikaisuena ja rahoitustapahtumiin liittyvät kurssierot sijoitustoiminnan muina tuloina/menoina. Vähäiset menon tai tulon oikaisuena syntyneet kurssierot voidaan merkitä erään Sijoitustoiminnan muut tulot/menot. Ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.5.1.1.1 sijoitusten arvostaminen ja käsittely kirjanpidossa/ulkomaan rahan määräinen sijoitus.

Taseen muidenkin omaisuuserien kuin sijoitusten valuuttakurssivoitto voidaan merkitä sijoitustoiminnan muihin tuloihin ja niiden valuuttakurssitappiot sijoitustoiminnan muihin menoisiin.

Kurssierot käsitellään noudattaen soveltuvin osin KILA:n yleisohjetta (31.12.2005) ulkomaanrahan määräisten saamisten sekä velkojen ja muiden sitoumusten muuttamisesta Suomen rahaksi. Yleisohjetta noudatetaan myös suojaamistilanteissa.

1.2.3 KORVAUSKULUT

Korvauskulut ilmoitetaan tuloslaskelmassa erikseen lakisääteisten ja muiden eläkkeiden osalta. Muiden eläkkeiden osalta esitetään erikseen maksuperusteisten järjestelyjen maksetut korvaukset ja korvausvastuun muutos

Maksettuihin korvauksiin merkitään lakisääteiset eläkkeet (TyEL ja YEL) ja niihin liittyvät vastuunjakokorvaukset sekä muut niistä aiheutuvat lakisääteiset suoritukset. Muut kuin lakisääteiset eläkkeet ja niistä aiheutuvat muut suoritukset esitetään omina erinään. Lakisääteisten eläkkeiden maksettuihin korvauksiin merkitään myös EY:n eläkkeiden siirtomäärien korot.

Vastuunjakokorvauksina ilmoitetaan suoriteperusteisesti se määrä, jonka eläkekassa on maksanut tai saanut eläkelaitosten yhteisesti kustannettavien eläkkeiden vastuunjaosta korjattuna vastuunjaosta johtuvalla tilikauteen kohdistuvalla saatavalla tai velalla. Vastuunjakokorvauksiin luetaan myös edellä mainittuihin eriin sisältyvät korot.

Lakisääteisessä eläkevakuutuksessa yhteisesti vastattavat korvaukset merkitään maksettuihin korvauksiin vastuunjakoon osallistuvien kesken tehdyllä tasoituksella ja tämän mahdollisella korolla korjattuina (vastuunjakokorvaukset). Työttömyysvakuutusrahaston (TVR) erät sekä palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannusten jaon erät kirjataan omana erinään vastuunjakokorvauksiin. Saatavia eriä Eläke-Kansan konkurssipesältä ja ETK:n luottovakuutustoiminnan lopettamisesta ei kirjata lakisääteisiin maksuihin, vaan ne ovat mukana vastuunjaon selvittelyssä ja sisältyvät vastuunjaon eriin. Ks. määräyksen kohta 1.9.1.2.

TyEL 46 §:n ja 102 §:n mukaiset lääkärinpalkkiot, matkakustannusten ym. kulut merkitään korvausmenoon rahastoituna eläkemenona.

Lain valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (VEKL) mukaisista etuuksista aiheutuvat suoritukset merkitään tuloslaskelman korvauskuluihin. Korvauskuluihin merkitään myös VEKL:stä eläkelaitokselle aiheutuvien menojen ja kulujen peittämiseksi saatavat erät korkoineen. Saaminen/-velka VEKL:stä kirjataan korkoineen siirtosaamiseen/-velkaan.

Lakisääteisiin eläkkeisiin luetaan muun muassa TyEL:n mukaiset vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe- sekä osa-aikaeläkkeet. Muihin eläkkeisiin luetaan vapaaehtoisesta lisäeläketurvasta aiheutuneet eläkkeet. Maksettuja korvauksia ovat mm. hautausavustukset, kuntoutuskulut, lääkärinpalkkiot ja muut vastaavat korvaukset.

Maksettuihin korvauksiin merkitään myös mm. vastuunjakokorvaukset ja takaisinostot. Vastuunjakokorvauksina ilmoitetaan suoriteperusteisesti se määrä, jonka eläkekassa on maksanut tai saanut eläkelaitosten yhteisesti kustannettavien eläkkeiden vastuunjaosta korjattuna vastuunjaosta johtuvalla tilikauteen kohdistuvalla saatavalla tai velalla. Vastuunjakokorvauksiin luetaan myös edellä mainittuihin eriin sisältyvät korot. Takaisinostoihin merkitään säännöissä mainitulla tavalla aktiiviaikana eroavalle jäsenelle tai hänen johdostaan työnantajalle takaisinmaksetut jäsen- tai kannatusmaksut tai rahasto-osuudet.

Maksettuihin korvauksiin merkitään kaikki erät, joiden suorittamisvelvollisuus (=eläkepääätös tehty) on syntynyt ennen tilikauden päättymistä. Etukäteen maksetut korvaukset merkitään muihin saamisiin.

Korvausvastuun muutos ilmoitetaan tilikauden loppu- ja alkusuureiden erotuksen suuruusena erikseen lakisääteisen ja muiden eläkkeiden osalta.

Tuloslaskelman kohdassa Korvauskulut/Vastuun siirrot merkitään eläkekassan toiselle eläkelaitokselle vastuun siirtona siirtyneet muuta kuin TyEL:n ja YEL:n mukaista vastuuvulkaa vastaavat varat (ks. kohta 1.2.1. ja vastuun siirrot ks. kohta 1.8.)

1.2.4 VAKUUTUSMAKSUVASTUUN MUUTOS

Vakuutusmaksuvastuun muutos esitetään tuloslaskelmassa erikseen lakisääteisten ja muiden eläkkeiden osalta. Muiden eläkkeiden osalta esitetään erikseen maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn korvausvastuun muutos.

Vakuutusmaksuvastuun muutos esitetään tilikauden loppu- ja alkusuureiden erotuksen suuruisena. Poikkeuksen muodostaa TyEL:n ja YEL:n mukainen vastuun siirto kassalle, joka kirjataan kohdan 1.8 mukaisesti.

1.2.5 JÄLLEEN- JA LUOTTOVAKUUTTAJAT

1.2.5.1 Jälleenvakuutusmaksut

Eläkekassan suorittamat jälleenvakuutusmaksut vähennettyinä mahdollisilla palkkioilla ja voitto-osuuksilla merkitään tuloslaskelmassa kohtaan Jälleenvakuutusmaksut.

1.2.5.2 Maksuluottovakuutusmaksut

Mikäli eläkekassa vakuutuksenottajana suorittaa maksuluottovakuutusmaksuja, ne merkitään tuloslaskelmassa kohtaan Jälleen- ja luottovakuuttajat/Maksuluottovakuutusmaksut.

1.2.5.3 Korvaukset

Jälleen ja luottovakuuttajien eläkekassalle suorittamat korvaukset merkitään tähän kohtaan.

1.2.5.4 Osuus vakuutusmaksu- ja korvausvastuun muutoksesta

Tähän kohtaan merkitään sekä jälleen- että luottovakuuttajien osuus vakuutusmaksu- ja korvausvastuun muutoksesta.

1.2.6 VASTUUVAJAUKSEN MUUTOS

Vastuuvajauksen muutos ilmoitetaan tuloslaskelmassa tilikauden alku- ja loppusuureiden erotuksena. Muiden eläkkeiden vastuuvajauksella tarkoitetaan VKL 81 a §:n 2 momentin mukaista vakuutusteknistä katevajausta.

Ks. tämän määräyksen kohta 1.3.1.3.

1.2.7 POISTETTU

1.2.8 HOITOKULUT JA POISTOT

Hoitokuluihin merkitään eläkekassan toiminnan hoitamisesta aiheutuneet muut hoitokulut kuin sijoitustoiminnan hoitokulut sekä ne poistot, joita ei esitetä sijoitustoiminnan kuluina.

Hoitokuluihin merkitään palkat, palkkiot, henkilösivukulut ja muun toiminnan kuin sijoitustoiminnan hoitokulut.

Mikäli maksuperusteisessa lisäeläkejärjestelyssä hoitokulut jaetaan rahoittavan yrityksen ja työntekijän kesken, vähennetään työntekijän osuus hoitokuluista sijoitusten nettotuotoista. Tuloslaskelman erässä hoitokulut esitetään silloin rahoittavan yrityksen osuus muista hoitokuluista kuin sijoitustoiminnan hoitokuluista, jotka esitetään sijoitustoiminnan kuluina. Ks. myös liite 1.9.1.3.

Mikäli eläkekassan maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn hoitokuluja ei jaeta rahoittavan yrityksen ja vakuutetun kesken ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.3.1.5.

Hoitokuluihin merkitään eläkekassan lakisääteiset maksut. Lakisääteisiin maksuihin sisällytetään 1) Eläketurvakeskuksen kustannusosuus = eläkekassan osuus Eläketurvakeskuksen yhteisesti katettavista kustannuksista (en-

nakot ja lopullinen tarkistuserä), 2) Oikeushallintomaksu = Työeläkeasioiden muutoksen hakulautakunnan 16 §:ssä tarkoitettu oikeushallintamaksu, 3) Vakuutusvalvontaviraston valvontamaksu ja 4) Muut erät. Esim. Garantian osakkeiden myynnistä saadut tuotot merkitään lakisääteisissä maksuissa muihin eriin

Mikäli eläkesassa ostaa Eläketurvakeskukselta esim. rekisteripalveluja tai muita palveluja, jotka Eläketurvakeskus erikseen laskuttaa, ei niitä sisällytetä Lakisääteiset maksut -erään.

Saatavia erää Eläke-Kansan konkurssipesältä tai saatavia ETK:n luottovakuutustoiminnan lopettamisesta ei kirjata lakisääteisiin maksuihin, vaan ne ovat mukana vastuunjaon selvittelyssä ja sisältyvät vastuunjaon eriin.

1.2.9 MUUT TUOTOT JA KULUT

Muita tuottoja ovat erät, jotka eivät välittömästi liity eläkekassan harjoittamaan eläke-toimintaan tai siihen liittyvään sijoitustoimintaan. Esimerkiksi eläkekassan saamat lahjoitukset ovat muita tuottoja.

Muut kulut vastaavat sisällöltään muita tuottoja.

1.2.10 TILINPÄÄTÖSSIIRROT

Tilinpäätössiirroissa esitetään vapaaehtoisten varausten (KPL 5 luku 15 §) muutos, joka esitetään tilikauden lopussa ja alussa taseessa olleiden varausten erotuksen suuruisena.

1.2.11 TULOVEROT

Välittömät verot merkitään tilinpäätökseen suoriteperiaatetta noudattaen.

Tilikauden veroihin merkitään tilikauden verolaskelman mukainen vero, jota laskettaessa otetaan huomioon mm. verotettava tulo, vahvistettujen tappioiden vähentäminen, veroylijäämä ja verokanta, sekä aikaisempien tilikausien verot. Tilikaudelle maksuunpantujen ennakkoverojen oikaisemisesta tai täydentämisestä suoriteperusteisesti syntyvä verovelka tai -saaminen kirjataan olennaisuuden periaatetta noudattaen siirtovelkana tai -saamisena taseeseen (Ks. myös KILA 1269/1994/Yhtiöveronhyvitys).

Mikäli tuloksen kannalta olennainen osa veroista kohdistuu aikaisempiin tilikausiin esim. jälkiveroista johtuen, esitetään se erikseen tuloslaskelmassa nimikkeellä Aikaisempien tilikausien verot tai liitetiedoissa.

Laskennallinen vero:

Laskennallinen vero on osa tuloveroja ja se esitetään tuloslaskelmassa tuloverojen alakohdassa Laskennallinen vero.

Laskennallisiin veroihin merkitään mm. kirjanpidon tuloksen ja verotettavan tulon jaksotuseroista (=ajoituserot) johtuva laskennallisten verovelkojen ja -saamisten muutos edellisestä tilikaudesta, jos laskennalliset verovelat ja -saamiset esitetään taseessa.

Mikäli rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset ja/tai sijoituskiinteistöt arvostetaan taseessa käypään arvoon merkitään taseeseen sekä tuloslaskelmaan ja/tai käyvän arvon rahastoon kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisista eroista johtuva laskennallisen verovelan tai -saamisen muutos erityistä varovaisuutta noudattaen (ks. määräyksen kohta 1.5.1.1.2).

Laskennallisen veron laskennassa noudatetaan erityistä varovaisuutta ja KILAN yleisohjetta (12.9.2006) laskennallisista verovelkoista ja -saamisista.

1.2.12 SISÄINEN SIIRTO

AB-eläkekassan toisessa osastossa syntynyt ylikate voidaan kokonaan tai osittain kirjata toiselle osastolle sisäisenä siirtona. Sisäinen siirto on tehtävä eläkekassan säännöissä ja VKL:n 8 a §:ssä määrätyllä tavalla.

Eläkekassa, joka hoitaa sekä etuusperusteista että maksuperusteista lisäeläketurvaa, voi siirtää etuusperusteista lisäeläketurvaa hoitavalla osastolla syntyvän muun pysyvän ylikatteen kuin muiden eläkkeiden jäsenmaksuista syntyvän pysyvän ylikatteen maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä hoitavaan osastoon. Sisäisessä siirrossa tulee noudattaa maksuperusteista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiössä ja eläkekassoissa koskevan lain (173/2009) 6 §:n ja VKL 45 §:n säännöksiä. Ks. myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 3.1.1.

Ylikatetta ei kuitenkaan voida kirjata toiselle osastolle enempää kuin määrä, jolla VKL:n 83 §:n mukainen katekelpoinen omaisuus ylittää kyseisen osaston vastuuvelan ja muiden velkojen määrän. Siirron seurauksena ei varoja siirtävälle osastolle saa jäädä vastuuvajausta.

Sisäinen siirto merkitään tuloslaskelmaan erikseen lakisäätteisten eläkkeiden ja muiden eläkkeiden osalta. Mikäli sisäinen siirto tehdään esim. AB-eläkekassan A-osastolta B-osastolle, merkitään sisäinen siirto tuloslaskelmassa kohtaan Sisäinen siirto/Lakisäätteiset eläkkeet (+) ja kohtaan Sisäinen siirto/Muut eläkkeet (-).

Ks. myös määräyksen kohta 3.2.

1.2.13 PALAUTUS OSAKKAILLE

Yksinomaan lisäetuja myöntävän eläkekassan VKL:n 83 a § 1 momentin ja lakisäätteisiä eläkkeitä myöntävän eläkekassan VKL:n 83 a § 3 momentin mukainen palautus osakkaalle merkitään tähän kohtaan. Osakkaalle palautettavan ylikatteen ja/tai ylitteen palautuksen osalta viitataan 3.1 kohtaan. Ks. toimintakertomus kohta 1.1.

1.3 Taseen laatiminen

Taseen kaavat:

Annettaessa STM:n asetuksen mukaista taseen kaavaa yksityiskohtaisempia tietoja, voidaan joko käyttää liitteitä tai lisätä kaavaan nimikkeitä. Jos kaavan nimikkeitä lisätään, pääryhmien nimikkeitä ei saa muuttaa, pääryhmiä ei saa jakaa, eriä ei saa siirtää pääryhmästä toiseen eikä esitysjärjestystä saa muuttaa.

Mikäli taseen yksittäisen nimikkeen kohdalle ei tule lukua tilikaudelta ja edelliseltä tilikaudelta, se on jätettävä pois taseesta.

1.3.1 VASTAAVAA

1.3.1.1 Aineettomat hyödykkeet

Aineettomiin hyödykkeisiin merkitään mm. aineettomia oikeuksia ja muita pitkävaikutteisia menoja.

Aineettomina oikeuksina esitetään sekä erikseen luovutettavissa olevat että muunlaiset oikeudet esim. toimiluvat ja ostettujen tietokoneohjelmien käyttöoikeudet.

Muita pitkävaikutteisia menoja ovat esimerkiksi vuokra- ja osakehuoneistojen peruseräparannusmenot, metsämaan ojitusmenot, metsäautoteiden rakentamismenot, siirtokelvottomat liittymismaksut, tietokoneohjelmien suunnittelu- ja ohjelmointimenot ym. pitkävaikutteiset menot, mikäli ne on aktivoitu.

1.3.1.2 Sijoitukset

Eläkekassan sijoitukset muodostuvat sijoitusomaisuudesta ja sijoituksiin merkityistä käyttöomaisuusluonteisista arvopapereista, kiinteistöistä ja kiinteistöosakkeista.

Sijoituksiin merkitään erikseen kiinteistösijoitukset, sijoitukset eläkekassan osakkaana olevaan työntantajayritykseen ja muut sijoitukset.

Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitukset, joiden valinnasta päättää vakuutettu, esitetään taseessa erikseen muista sijoituksista tase-erässä Sijoitukset, joiden valinnasta päättää vakuutettu. Tilinpäätöksen liitetiedoissa esitetään erittely maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoituksista kohdan 1.9.2.1.1 alakohdan 3 mukaisesti. Johdannaissopimuksen suojaavuuden kriteerit ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdat 1.5.1.2.1 ja 4.1.1.4.

1.3.1.2.1 Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöihin merkitään eläkekassan omistuksessa olevat kiinteistökohteet ts. kiinteistöt, toisen maalla olevat rakennukset, rakennelmat tai muut laitokset, kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, tilat, määräalat, vesialueet ja oikeudet vesivoimalaitoksen käytössä olevaan vesivoimaan edellyttäen, että vesivoiman käyttöoikeuden vakuudeksi on vahvistettu kiinnitys. Kiinteistöihin sisällytetään maa-alueen ja rakennuksen lisäksi niihin ainesosina kuuluva irtaimisto ja liittymismaksut. Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenoihin sisällytetään sekä maa- ja vesialueiden että rakennusten ja rakennelmien vuokraoikeudet, jotka on aktivoitu KPL:n 5 luvun 11 §:n mukaisesti.

Kiinteistöosakkeisiin merkitään osakkeet keskinäisissä ja muissa asunto- ja kiinteistöyhteisöissä sekä hallintayhteisöissä, jotka ainoastaan omistavat kiinteistöjä ja/tai kiinteistöosakkeita.

Sijoitukset varsinaisiin kiinteistösijoitusyhteisöihin merkitään tase-eriin osakkeet ja osuudet.

Myös kiinteistösijoituksiin liittyvät ennakkomaksut ja rakenteilla olevat kohteet esitetään kiinteistösijoituksina.

Lainasaamisiin omilta kiinteistöyrityksiltä merkitään velkakirjasaamiset, ei-jälkimarkkinakelpoiset pääomalainat ja rakennusaikaiset tilisaamiset kiinteistöyrityksiltä.

1.3.1.2.2 Sijoitukset eläkekassan osakkaana olevaan työntantajayritykseen

Eläkekassan omistamat osakkaina olevien työntantajayritysten osakkeet ja osuudet merkitään kohtaan Osakkaana olevan työntantajayrityksen osakkeet ja osuudet. Eläkekassan osakkaana olevan työntantajayrityksen liikkeeseen laskemat velkakirjat merkitään kohtaan Rahoitusmarkkinavälineet osakkaana olevalta työntantajayritykseltä.

Kohtaan Velkakirjasaamiset osakkaana olevalta työntantajayritykseltä merkitään saamiset, joista on tehty velkakirja. Saamisiin osakkaana olevalta työntantajayritykseltä merkitään muut saamiset eläkekassan osakkaana olevalta työntantajayritykseltä kuin velkakirjasaamiset. Saamisiin merkitään sekä lyhyt- että pitkäaikaiset saamiset osakkaana olevalta työntantajayritykseltä. Muun muassa lyhytaikaiset saamiset osakkaana olevalta työntantajayritykseltä, jotka ovat luonteeltaan tilisaamisia, merkitään tähän kohtaan.

Kohtaan Muut sijoitukset osakkaana olevaan työntantajayritykseen merkitään kaikki ne sijoitukset osakkaana oleviin työntantajayrityksiin, jotka eivät kuulu muihin edellä mainittuihin eriin.

1.3.1.2.3 Muut sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

Osakkeisiin ja osuuksiin merkitään esim. osakeyhtiön osakkeet, optiotodistukset, osuuskunnan osuustodistukset, keskinäisen vakuutusyhtiön takuupääomaosuudet, osuudet sijoitusrahastoissa, puhelinosuustodistukset ja siirtokelpoiset liittymismaksut.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineisiin merkitään luottolaitosten, muiden yhteisöjen sekä valtion, kuntien tai muiden julkisyhteisöjen liikkeeseen laskemat rahoitusmarkkinavälineet ja muut kiinteätuoitoiset arvopaperit. Arvopapereita, joiden korko vaihtelee tiettyjen tekijöiden mukaan, esimerkiksi pankkien välisten markkinoiden tai euro-markkinoiden korkokannan mukaan, on myös pidettävä rahoitusmarkkinavälineisiin kuuluvina.

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat esim. sijoitus-, yritys- ja kuntatodistukset, valtion velkasitoumukset, obligaatiot, debentuurit, vaihtovelkakirjalainat, optiolainat, indeksiin sidotut lainat (esim. indeksiobligaatio ja osakeindeksilainat), jälkimarkkinakelpoiset pääomalainat, muut joukkovelkakirjalainat, talletustodistukset sekä muut vastaavat jälkimarkkinakelpoiset haltija- ja määränväliset velkasitoumukset.

Kiinnelainasaamiset

Muihin sijoituksiin kuuluviin kiinnelainasaamisiin merkitään ne kiinnelainasaamiset, joita ei ole esitetty kiinteistö-sijoituksissa tai sijoituksissa osakkaina oleviin työnantajayrityksiin. Kiinnelainasaamisilla tarkoitetaan lainasaamisia, joiden vakuutena on kiinteistökiinnitys.

Muut lainasaamiset

Taseen eri kohdissa oleviin lainasaamisiin merkitään lainaustoimintaan liittyvät rahalainat esim. sijoituslainat, lakisääteisen eläkevakuutuksen takaisinlainaukseen liittyvät eläkelainat. Taseen kohtaan Muut lainasaamiset merkitään ne lainasaamiset, joita ei ole merkitty taseen muihin lainasaamiskohtiin.

Talletukset

Muihin sijoituksiin merkitään sellaiset talletukset luottolaitoksissa, joiden nostoa koskee aikarajoitus (ml. yliyön-talletukset). Ne talletukset, joita edellä mainittu aikarajoitus tai muu rajoite ei koske, esitetään tase-erässä rahat ja pankkisaamiset, vaikka ne tuottaisivat korkoa.

Muut sijoitukset

Muihin sijoituksiin merkitään kaikki ne sijoitukset, jotka eivät kuulu taseen muihin kohtiin. Kun tällaisten sijoitusten määrä on olennainen, on ne eriteltävä tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.3.1.3 Vastuuvajaus

Taseen pääryhmään Vastuuvajaus merkitään erikseen Lakisääteisten eläkkeiden vastuuvajaus ja Muiden eläkkeiden vastuuvajaus.

Eläkekassan vastuuvajaus on määritelty tarkemmin kohdassa 1.2.6.

1.3.1.4 Saamiset Saaminen jälleen- ja luottovakuuttajilta

Jälleen- ja luottovakuuttajien osuus vastuuvajasta merkitään bruttomääräisenä kohtaan Saamiset jälleen- ja luottovakuuttajilta. Maksuluottovakuutukseen perustuva säästörahasto-osuus kirjataan ETK:n ilmoituksen mukaisesti luottovakuuttajan osuudeksi vakuutusmaksuvajasta.

Muut saamiset

Muihin saamisiin merkitään ne saamiset, jotka perustuvat velallisen osoittamaan dokumenttiin esim. kauppakirjaan, laskuun tai maksutositteeseen. Etukäteen suoritettavat korvaukset merkitään tähän ryhmään.

Laskennalliset verosaamiset

Eläkekassa esittää laskennallisen verosaamisen tai – velan joko taseessa tai liitetiedoissa, mikäli ne ovat olennaisia.

Mikäli rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset ja/tai sijoituskiinteistöt arvostetaan taseessa käypään arvoon merkitään taseeseen sekä tuloslaskelmaan ja/tai käyvän arvon rahastoon kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisista eroista johtuva laskennallisen verovelan tai –saamisen muutos erityistä varovaisuutta noudattaen (ks. määräyksen kohta 1.5.1.1.2).

1.3.1.5 Muu omaisuus

Aineelliset hyödykkeet

Koneisiin ja kalustoon merkitään konttori-, atk- ym. koneet, laitteet ja kalusteet.

Muihin aineellisiin hyödykkeisiin merkitään ns. käyttöomaisuustyyppinen omaisuus, jota ei ole merkitty sijoitusomaisuuteen tai koneisiin ja kalustoon.

Aineellisia hyödykkeitä ei jaotella alaryhmiin, mikäli erät eivät ole suuruudeltaan olennaisia.

Rahat ja pankkisaamiset

Tase-erään rahat ja pankkisaamiset merkitään käteinen raha ja ne pankkisaamiset, joiden nostoa ei koske aika- tai muu rajoitus.

Maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä harjoittavan eläkekassan, jossa hoitokustannuksia ei jaeta rahoittavan yrityksen ja vakuutetun kesken tulee perustaa erillinen pankkitili, jolta suoritetaan eläkekassan hoitokustannukset (hoitokustannustili). Rahoittavan yrityksen tulee tällöin huolehtia hoitokustannustilillä olevien varojen riittävästä hoitokuluihin.

Hoitokustannustilille siirretään sääntöihin otetun määräyksen perusteella myös sellaisen jäsenen, vapaakirjan saaneen henkilön ja eläkkeensaajan jäljellä olevat vakuutussäästöt, jolla ei ole kuollessaan lakimääräisiä perillisiä.

Muu omaisuus

Muuhun omaisuuteen merkitään taseen muihin kohtiin kuulumaton omaisuus.

1.3.1.6 Siirtosaamiset

Siirtosaamisiin merkitään tulojen ja menojen jaksottamiseen liittyvät laskennalliset erät (tulojäämät ja menoennakot). Laskennalliset erät esitetään siirtosaamisissa silloinkin, kun ne koskevat veroja ja sosiaaliturvaa. Siirtosaamisiin merkitään mm. tilikaudelle maksuunpantujen ennakkoverojen oikaisemisesta tai täydentämisestä suoriteperusteisesti syntyvä verosaaminen olennaisuuden periaatetta noudattaen. Siirtosaamisiin merkitään mm. tilinpäätöspäivään mennessä kertyneet korot ja vuokrat, joita ei vielä ole maksettu.

Siirtosaamisiin merkitään mm. eläkekassassa laskennallinen saaminen vastuunjaosta. Saamiset Työttömyysvakuutusrahaston (TVR) ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannusten jaosta sisältyvät taseen vastuunjaon saamiserään. Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmevuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta (VEKL:n arvioitu siirtoerä) kirjataan korkoineen siirtosaamisiin/-velkoihin.

1.3.2 VASTATTAVAA

1.3.2.1 Oma pääoma

Eläkekassan oma pääoma jaetaan taseessa pohjarahastoon ja takuupääomaan, vararahastoon, käyvän arvon rahastoon, muihin rahastoihin sekä edellisten tilikausien yli- ja alijäämään sekä tilikauden yli- ja alijäämään.

Käyvän arvon rahastoon merkitään sijoitusten arvon muutokset STM:n asetuksen ”Rahoitusvälineiden, biologisten hyödykkeiden ja muiden sijoitusten merkitsemisestä vakuutuskassan ja eläkesäätiön tilinpäätökseen” 8 §:n mukaisesti. Ks. myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdat 1.5.1.1.2 ja 1.9.2.1.3.

1.3.2.2 Tilinpäätössiirtojen kertymä

Tilinpäätössiirtojen kertymässä esitetään KPL:n 5 luvun 15 §:n mukaiset vapaaehtoiset varaukset.

1.3.2.3 Vakuutustekninen vastuovelka

Vakuutusteknisen vastuuvelan määrä lasketaan tilikauden lopussa tai arvioidaan vakuutusmatemaattisesti STM:n ja VVV:n antamien määräysten mukaisesti.

Vakuutustekninen vastuovelka jaetaan taseessa lakisääteisistä (TyEL, YEL) ja muista eläkkeistä johtuvaan vastuuseen ja edelleen vakuutusmaksu- ja korvausvastuuseen. Muissa eläkkeissä esitetään erikseen maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu erillään muiden lisäeläkkeiden vakuutusmaksuvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutettujen valitsemiin sijoituskohteisiin kytkettyjen vakuutusten vastuovelka esitetään taseessa erikseen tase-erässä Vakuutettujen valitsemiin kohteisiin kytkettyjen vakuutusten vastuovelka.

Lakisääteisten eläkkeiden lisävakuutusvastuu ja muiden eläkkeiden indeksikorotusvastuu esitetään erikseen. Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu sisältyy taseessa vakuutusmaksuvastuuseen.

Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn osalta eläkekassalla on oltava maksuperusteista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiössä ja eläkekassoissa koskevan lain (173/2009) 14 §:n mukaiset laskuperusteet. Eläkekassan on toimitettava maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä koskevat laskuperusteet Finanssivalvonnalle ennen niiden käyttöönottoa.

1.3.2.4 Pakolliset varaukset

Pakollisina varauksina käsitellään kirjanpitolain 5 luvun 14 §:ssä tarkoitettuja vastaisia menoja ja menetyksiä.

1.3.2.5 Velat

Veloissa esitetään erikseen mm. velat eläkekassan osakkaana olevalle työnantajayritykselle, muut velat ja laskennallinen verovelka.

Muut velat

Muihin velkoihin kirjataan velat, jotka perustuvat velkakirjaan, kauppakirjaan, ostolaskuun tai muuhun velan määrän ja velkojan osoittavaan dokumenttiin.

Muihin velkoihin kirjataan esim. ostovelat, maksettujen palkkojen ennakonpidätys- ja sosiaaliturvamaksuvelat ja muut ennakonpidätyksen yhteydessä tilitettävät sosiaaliturvaan liittyvät erät sekä vahvistettuun verotukseen ja ennakkoverolippuun perustuva maksamaton tulovero. Tilikautena suoritettuja, mutta seuraavaan tilikauteen kohdistuvia vakuutusmaksuja ei lueta tilikauden vakuutusmaksutuloihin, vaan ne merkitään taseen muihin velkoihin/vakuutusmaksuennakot. Muihin velkoihin merkitään esimerkiksi sijoituksista saadut ennakot sekä etukäteen saadut vuokrat ja korot.

Laskennallinen verovelka

Laskennalliset verovelat merkitään tähän kohtaan, ellei niitä olennaisuusperiaate huomioiden ole esitetty liitetiedoissa.

Mikäli rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset ja/tai sijoituskiinteistöt arvostetaan taseessa käypään arvoon merkitään taseeseen sekä tuloslaskelmaan ja/tai käyvän arvon rahastoon kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisista eroista johtuva laskennallisen verovelan tai –saamisen muutos erityistä varovaisuutta noudattaen (ks. määräyksen kohta 1.5.1.1.2).

1.3.2.6 Siirtovelat

Tase-erään merkitään menojen ja tulojen jaksottamiseen liittyvät, luonteeltaan laskennalliset erät (menojäämät ja tuloennakot).

Tase-erään merkitään menojääminä esimerkiksi maksamattomat palkat ja lomapalkat henkilösivukuluineen, vuokrat ja korot. Myös tuloverojen kirjaamisesta suoriteperustetta vastaavalla tavalla syntyvä verovelka sisällytetään siirtovelkoihin.

Siirtovelkoihin merkitään eläkekassan velka vastuunjakoon. Velat Työttömyysvakuutusrahaston (TVR) ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannusten jaosta sisältyvät taseen vastuunjaon velka-erään.

Valtion varoista suoritettava eläkkeen korvaaminen alle kolmevuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta (VEKL:n arvioitu siirtoerä) kirjataan korkoineen siirtovelkaan/-saamisiin.

1.4 Sijoitustoiminnan hoitomenot ja poistot

Sijoitusten hoitamisesta aiheutuviin menoihin sisällytetään palkat, palkkiot, henkilösivukulut ym. sijoitustoiminnan hoitamisesta aiheutuneet menot ja poistot:

- palkat, palkkiot, henkilösivukulut ja muut kulut
- sijoitustoiminnan koneiden ja kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen poistot.

Sijoitustoiminnan kulut - sijoitusten hoitokulut - sijoitustoiminnan hoitamisesta aiheutuu kuluja mm. seuraavista:

- sijoitussuunnitelmien tekeminen
- sijoituspäätösten tekeminen
- luoton myöntäminen
- lainakannan hoitaminen
- kiinteistöjen hoitaminen
- arvopaperien hoitaminen
- valuuttaposition hoitaminen
- sijoitussaamisten periminen
- panttien hoitaminen
- sijoitusten realisointien hoitaminen
- rahoituksen ja maksuvalmiuden hoitaminen
- ulkopuoliselle maksetut varainhoitopalkkiot

Sijoitustoiminnan hoitomenoihin sisällytetään käyttöä kuvaavien mittareiden avulla sijoitustoiminnan osuus:

- atk-palveluista
- atk-järjestelmien kehittämisestä

1.5 Sijoitusten ja saamisten arvostaminen ja käsittely kirjanpidossa sekä suojauslaskenta

SIOITUKSET

1.5.1.1 Sijoitusten arvostaminen

1.5.1.1.1 Hankintamenoon perustuva arvostaminen (Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)

Sijoitukset arvostetaan hankintahetkellä alkuperäiseen hankintamenoon. Rakennusten hankintameno kirjataan vaikutusaikanaan poistoina kuluiksi. Jos sijoituksen käypä arvo laskee alle alkuperäisen hankintamenon tai jäljellä olevan hankintamenon, hankintamenoa on pienennettävä arvonalentumisella, ellei toisin ole määrätty (ks. poikkeus VKL:n 74 b 1 ja 2 momentti ja STM:n asetus). Kirjattu arvonalentuminen on palautettava hankintamenoon käyvän arvon nousua vastaavalta osuudelta. Arvonalentumisen palautus saa olla enintään aikaisemmin tehdyn arvonalentumisen suuruinen. Arvonalentumiset ja arvonalentumisten palautukset merkitään tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan kuluihin/tuottoihin.

Indeksiin sidottu laina jaetaan kirjanpidossa laina- ja optio-osuuteen. (Koskee 1.1.2005 tai sen jälkeen nostettuja indeksiin sidottuja lainoja.) Rahoitusmarkkinavälineiden hankintamenoista ja arvonalentumisista ks. myös STM:n asetus (1336/2002) ja tämän määräyksen kohdat 1.2.2.1 ja 1.5.1.1.1.1.

Sijoitusten käypä arvo määritetään kohdan 1.6 mukaisesti.

1.5.1.1.1.1 Hankintameno

Alkuperäinen hankintameno:

Sijoitusten alkuperäinen hankintameno määritetään kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentin sekä VKL:n 74 §:n ja 74 a §:n 1 momentin mukaisesti. Mikäli kiinteitä menoja luetaan hankintamenoon, on noudatettava KILA:n tätä asiaa koskevaa yleisohjetta (31.1.2006).

Optiolainan hankintameno katsotaan, milloin optiolainaa ei ole hankittu erillään optiotodistuksesta, lainaosuuden ensimmäinen julkisesti noteerattu markkinahinta merkinnän tai muun hankinnan jälkeen tai milloin sellaista ei ole saatavissa, lainaosuudesta saatavan pääoma- ja korkovirran markkinakorolla diskontattu nykyarvo.

Ulkomaanrahan määräisten sijoitusten hankintameno muutetaan Suomen rahaksi saamisten osalta kirjanpitolain 5 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti tilinpäätöspäivän kurssia käyttäen ja muun sijoitusomaisuuden osalta hankinta-ajankohdan vastaavaa kurssia käyttäen.

Jäljellä oleva hankintameno:

Sijoitusten jäljellä olevalla hankintamenolla tarkoitetaan alkuperäisen hankintamenon sekä kertyneiden poistojen ja kertyneiden arvonalentumisten erotusta.

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää 1.2.2.1 kohdassa tarkoitettujen jaksotusten vastaerän.

Rakennusten poisto sekä arvonalentuminen ja arvonalentumisen palautus:

Rakennusten hankintameno mukaan lukien rakennusten ainesosat, irtaimisto ja pitkävaikutteiset menot poistetaan vaikutusaikanaan (VKL:n 74 b §:n 1 momentti) ilman ennalta laadittua suunnitelmaa.

Poistoilla alennetaan tulosvaikutteisesti rakennusten hankintamenoa ja ne merkitään tuloslaskelmassa sijoitustoiminnan kuluihin (ks. kohta 1.2.2.3).

Rakennuksesta tehdään poistojen lisäksi arvonalentuminen siltä osin, kun rakennuksen poistot eivät ole riittävät alentamaan rakennuksen jäljellä olevaa hankintamenoa käyvän arvon suuruiseksi. Rakennusten arvonalentuminen merkitään silloin sijoitustoiminnan kuluihin kohtaan arvonalentumiset. Arvonalentuminen tehdään silloin, kun kiinteistön käypä arvo tilinpäätöspäivänä on sen jäljellä olevaa hankintamenoa pienempi.

Jäljellä olevalla hankintamenolla tarkoitetaan hankintamenon ja hankintamenosta tehtyjen kertyneiden poistojen ja arvonalentumisten erotusta.

Mikäli rakennuksen käypä arvo nousee yli jäljellä olevan hankintamenon, tehdään arvonalentumisen palautus enintään rakennuksen alkuperäiseen hankintamenoon asti. Arvonalentumisen palautus ei saa ylittää aiemmin kirjattua arvonalentumista. Rakennuksesta tehtyjä poistoja ei saa palauttaa. Arvonalentumisen palautus merkitään sijoitustoiminnan tuottoihin.

1.5.1.1.1.2 Arvonkorotus

Sijoitusten arvoa voidaan korottaa VKL:n 74 b §:n 3 momentin mukaisesti. Arvonkorotus tuloutetaan sinä vuonna, jolloin se on tehty kirjanpidossa ja merkitään tuloslaskelmaan omana eränään.

Arvonkorotusta tehtäessä on noudatettava varovaisuuden periaatetta.

Mikäli omaisuuden hankintamenosta on tehty arvonalentuminen, on arvonalentuminen ensin palautettava kohdan 1.5.1.11 mukaisesti. Rakennusten poistoja ei palauteta. Vain poistoilla vähennetyin alkuperäisen hankintamenon ylittävää osuus kirjataan arvonkorotuksena.

Rakennuksen tuloutettu arvonkorotus poistetaan kohdan 1.5.1.1.1.1 mukaisesti.

Arvonkorotus tulee peruuttaa tai oikaista siltä osin kuin sijoituksen käypä arvo on laskenut alle korotetun arvon tai omaisuus on tuhoutunut. Rakennusten osalta aiheeton tuloutettu arvonkorotus oikaistaan arvonalentumisena. Jos käypä arvo laskee alle poistamattoman hankintamenon, sovelletaan tähän osuuteen kohdan 1.5.1.1.1.1 arvonalentumista koskevia määräyksiä.

Mikäli arvonkorotus on tuloutettu, myyntivoitto tai myyntitappio on myyntihinnan sekä jäljellä olevan hankintamenon ja tuloutettujen arvonkorotusten erotus. Hyödykkeen käyttötarkoituksen muutoksen perusteella arvonkorotuksen peruutusta tai oikaisua ei suoriteta.

1.5.1.1.1.3 Omaisuuden käyttötarkoituksen muutos ja arvonkorotus

Hyödyke siirretään VKL:n 74 c §:n mukaan sijoitusomaisuudeksi tai käyttöomaisuudeksi kirjanpitoarvon määrällisenä.

Mikäli omaisuuden käyttötarkoitus muuttuu sijoitusomaisuudesta käyttöomaisuudeksi tai päinvastoin, tuloutettua arvonkorotusta ei oikaista eikä peruuteta. Arvonkorotusta seurataan kuitenkin kirjanpidossa omaisuuden tosiasiallisen käyttötarkoituksen mukaisesti.

Käyttötarkoituksen muutoksen seurauksena voi käyttöomaisuudeksi katsottavaan omaisuuteenkin kohdistua tuloutettua arvonkorotusta.

1.5.1.1.1.4 Kirjanpito

Eläkekassan kirjanpidon perusteella tulee pystyä selvittämään sijoituksiin merkityn omaisuuden alkuperäinen hankintameno, kertyneet arvonalentumiset, tehdyt arvonalentumisten palautukset sekä arvonkorotukset erikseen saamisiksi sekä sijoitus- ja käyttöomaisuudeksi katsottavien sijoitusten osalta.

1.5.1.1.2 Rahoitusvälineen, sijoituskiinteistön ja biologisen hyödykkeen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon VKL:n 74 b §:n 4 ja 5 momentin mukaisesti (Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)

Mikäli eläkekassa valitsee VKL:n 74 b §:n 4 momentin mukaisesti rahoitusvälineiden ja/tai 74 b §:n 5 momentin mukaisesti sijoituskiinteistöjen ja/tai biologisten hyödykkeiden arvostamisen kirjanpidossa käypään arvoon, rahoitusvälineiden, sijoituskiinteistöjen ja biologisten hyödykkeiden kirjanpidollisessa käsittelyssä noudatetaan VKL:n lisäksi tätä määräystä ja STM:n asetusta ”Rahoitusvälineiden, sijoituskiinteistöjen, biologisten hyödykkeiden ja muiden sijoitusten merkitsemisestä vakuutuslaskann ja eläkesäätiön tilinpäätökseen”.

- Rahoitusvälineiden arvostamisesta käypään arvoon ja suojauslaskennasta tässä määräyksessä esitetyin rajauksin lisäohjeistusta saa IAS-39:stä (Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen). (Rahoitusväline ja rahoitusinstrumentti –termit ovat synonyymeja.)

1.5.1.1.2.1 Rahoitusvälineen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon

Määritelmiä:

Rahoitusväline

Rahoitusväline on rahoitusvara tai –velka. Rahoitusvarat, jotka eläkekassa voi arvostaa käypään arvoon VKL 74 b §:n 4 momentin mukaisesti, muodostuvat tase-erästä sijoitukset (pl. sijoituskiinteistöt sekä omassa käytössä olevat kiinteistöt ja asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osakkeet ja osuudet). Rahoitusvelat, jotka eläkekassa voi arvostaa käypään arvoon, muodostuvat veloista, jotka ovat osa eläkekassan kaupankäyntisalkkua tai rahoitusjohtamaisia.

Oman pääomanehtoinen sijoitus

Oman pääoman ehtoinen sijoitus on mikä tahansa rahoitusvara, joka osoittaa oikeutta yhtiön varoihin sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen.

Transaktiomenot

Transaktiomenot ovat rahoitusvaroihin ja –velkoihin kuuluvan erän hankkimisesta ja luovuttamisesta välittömästi johtuvat lisämenot.

Sijoitusten luokat rahoitusvarojen arvostamista varten:

1. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät
2. Eräpäivään asti pidettävät
3. Lainat ja muut saamiset
4. Myytävissä olevat

Efekttiivisen koron menetelmä

Efekttiivisen koron (sisäisen koron) menetelmä on menetelmä, jota käytetään rahoitusvaroihin ja velkoihin kuuluvan erän jaksotetun hankintamenon laskemiseen ja korkotuoton ja –kulun kohdistamiseen asianomaiselle ajanjaksolle. Efekttiivinen korko (sisäinen korko) on se korkokanta, jota käyttäen rahoitusvälineen odotettavissa olevana juoksuaikana tai - mikäli tämä on perusteltavissa – lyhyemmän ajan jakson kuluessa saatavaksi tai suoritettavaksi arvioidut vastaiset maksut tulevat diskontatuiksi täsmälleen kyseisen rahoitusvaroihin tai –velkoihin kuuluvan erän nettokirjanpitoarvon suuruisiksi. Efekttiivistä korkokantaa laskiessaan yhteisön on arvioitava rahavirrat ottamalla huomioon rahoitusvälineen kaikki sopimusehdot (esimerkiksi mahdollisuus suorittaa maksu ennen eräpäivää tai lunastaa rahoitusväline ja muut vastaavat optiot), mutta se ei saa ottaa huomioon vastaisia luottotappioita. Laskelmaan on sisällytettävä kaikki sellaiset sopimusosapuolten välillä suoritettavat tai saatavat palkkiot ja korkopisteet, jotka ovat kiinteä osa efekttiivistä korkoa, transaktiomenot sekä kaikki muut yli- ja alikurssit.

Niissä harvoissa tapauksissa, joissa rahoitusvälineen rahavirtoja tai odotettavissa olevaa juoksuaikaa ei ole mahdollista arvioida luotettavasti, yhteisön on kuitenkin käytettävä sopimukseen perustuvia rahavirtoja rahoitusinstrumentin koko sopimusaajalta.

Lineaarinen jaksotusmenetelmä

Lineaarinen jaksotusmenetelmä on menetelmä, jossa joukkovelkakirjalainan tai muun vastaavan raha- ja pääomamarkkinavälineen nimellisarvon ja hankintameno erotus jaksotetaan tasaisesti korkotuotoksi tai niiden vähennykseksi joukkovelkakirjalainan tai muun vastaavan raha- ja pääomamarkkinavälineen juoksuaikana. Katso tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.2.2.1 ja 1.5.1.1.1.1.

Kytetty johdannainen

Kytetty johdannaisinstrumentti erotetaan pääinstrumentista ja käsitellään kirjanpidossa kuten itsenäinen johdannainen, mikäli kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

- sen taloudelliset ominaispiirteet ja riskit eivät liity läheisesti vastaaviin pääinstrumentin ominaisuuksiin,
- samanlaiset ehdot sisältävä erillinen sopimus täyttäisi johdannaisinstrumentin määritelmässä esitetyt ehdot,
- yhdistelmäinstrumenttia ei arvosteta käypään arvoon eikä käyvän arvonmuutoksia kirjata tulosvaikutteisesti.

Kun kytetty johdannainen on erotettu pääinstrumentista, luokitellaan pääinstrumentti, joka on rahoitusväline, asianmukaiseen rahoitusvälineen ryhmään.

Mikäli kytetty johdannainen tulisi erottaa pääinstrumentista, mutta johdannaisen käypä arvo ei ole määritettävissä hankintahetkellä eikä myöhempänä tilinpäätöspäivänä, koko yhdistelmäinstrumenttia (pääinstrumentti + johdannainen) käsitellään kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä rahoitusvälineenä.

Käypä arvo

Sijoitusten käypä arvo ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.6.2.

Monetaarinen sijoitus

Monetaarisia eriä ovat sijoituksista ne, jotka saadaan tai maksetaan kiinteään määritettävissä olevaan rahamäärään, esim. sijoituslainasaamiset ja muut lainasaamiset.

1.5.1.1.2.1 Rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset

Sijoitusten luokittelu

Arvostamista varten rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset luokitellaan kirjanpidossa eri ryhmiin seuraavasti:

Sijoitusten ryhmät:	Arvostaminen:	Arvonmuutokset
1. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	Käypä arvo	Tuloslaskelma
2. Eräpäivään asti pidettävät	Jaksotettu hankintameno	Tuloslaskelma
3. Lainat ja muut saamiset	Jaksotettu hankintameno	Tuloslaskelma
4. Myytävissä olevat	Käypä arvo	Tase/ käyvän arvon rahasto

Rahoitusvaroihin kuuluvien sijoitusten luokittelu kirjanpidossa arvostamista varten eri ryhmiin (ryhmät 1.-4.) tulee tehdä sijoituskohdekohtaisesti hankintahetkellä (paperi-paperilta). Luokittelu tulee tehdä dokumentoidusti. Luokittelu ei muuta näiden sijoitusten nykyistä esittämistapaa taseessa. Sijoitukset tase-erä esim. ”Osakkeet ja osuudet” saattaa siten sisältää eri arvostamisluokkiin kuuluvia sijoituksia (esim. osakkeita saattaa olla kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien ryhmässä ja myytävissä olevien ryhmässä).

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa tulee kertoa, miten sijoitukset on tilinpäätöksessä arvostamista varten luokiteltu eri ryhmiin.

1. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävillä sijoituksilla tarkoitetaan sijoituksia, joita ostetaan ja myydään tarkoituksena hyötyä markkinoiden, indeksien tai hintojen vaihteluista tai lyhytaikaisista muutoksista.

Sijoitus luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi, jos se on osa vastaavanlaisten sijoitusten muodostamaa salkkua, jolla on toistuvasti käyty kauppaa lyhytaikaisen voiton tavoittelemiseksi.

Johdannaiset luokitellaan aina kaupankäyntitarkoituksessa hankituiksi sijoituksiksi, ellei niihin sovelleta suojauslaskentaa.

Sijoitukselle, joka luokitellaan ryhmään ”Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät”, tulee olla saatavissa käypä arvo markkinoilta. Sijoituksia ei saa myöhemmin luokitella uudelleen tähän ryhmään tai tästä ryhmästä pois.

2. Eräpäivään asti pidettävät

Eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin luokitellaan ne rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset, joihin liittyvät maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä, jotka erääntyvät tiettyyn aikaan ja jotka eläkekassa vakaasti aikoo pitää ja pystyy pitämään eräpäivään asti lukuun ottamatta: 1. niitä, jotka eläkekassa alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä määrää kirjattavaksi kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi; 2. niitä, jotka on luokiteltu myytävissä oleviksi; ja 3. niitä, jotka vastaavat lainat ja saamisten määritelmää.

Eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin voi kuulua vain sijoituksia, jotka ovat rahoitusmarkkinavälineitä.

Eläkekassa ei saa luokitella ”eräpäivään asti pidettävät” -ryhmään mitään sijoitusta, jos se on tilikaudella tai kahtena edellisenä tilikautena myynyt tai luokitellut uudelleen olennaisen osan tähän ryhmään kuuluneista sijoituksista ennen niiden eräpäivää tai eläkekassan kyky pitää sijoituksia eräpäivään asti on muuttunut. Olennaisuutta tarkastellaan suhteessa koko ”eräpäivään asti pidettävät” -ryhmään. Kielto on voimassa kaksi vuotta tilikauden päättymisestä.

3. Lainat ja muut saamiset

”Lainat ja muut saamiset” -ryhmään luokitellaan ne sijoitukset, jotka eläkekassa on saanut lainaamalla rahaa ja joiden maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä. ”Lainat ja muut saamiset” -ryhmään luokitellaan ne lainat, saamiset ja velkainstrumentit, jotka eivät ole julkisesti noteerattuja toimivilla markkinoilla.

Sijoitusta ei saa luokitella uudelleen toiseen ryhmään ”lainat ja saamiset” -ryhmästä.

4. Myytävissä olevat

Ellei sijoitusta ole luokiteltu ”kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien” -ryhmään, ”eräpäivään asti pidettävien” -ryhmään tai ”lainat ja muut saamiset” -ryhmään, se luokitellaan ”myytävissä olevien” -ryhmään.

Sijoitusten siirrot ryhmästä toiseen

Sijoituksia ei saa myöhemmin (alkuperäisen kirjaamisen jälkeen) luokitella uudelleen toiseen ryhmään, lukuun ottamatta ”eräpäivään asti pidettävät” -ryhmään kuuluvia sijoituksia.

Mikäli ”eräpäivään asti pidettävät” -ryhmästä mm. myydään tai uudelleen luokitellaan toiseen ryhmään olennainen osa sijoituksia ennen eräpäivää (saastuminen), kaikki ryhmän sijoitukset tulee arvostaa käypään arvoon ja luokitella uudestaan ”myytävissä olevien” -ryhmään. Näin täytyy menetellä myös, jos eläkekassa ei aio tai ei pysty pitämään sijoituksia, jotka se on luokitellut eräpäivään asti pidettäväksi ja näiden sijoitusten määrä on olennainen suhteessa koko ”eräpäivään asti pidettävät” -ryhmään luokiteltuihin sijoituksiin.

Arvostaminen

Kirjanpitoon merkitseminen ja alkuperäinen arvostaminen

Sijoitusta hankittaessa ne merkitään kirjanpitoon siitä maksettuaan hankintamenoon. Transaktiomenot sisällytetään kaikkien sijoitusten alkuperäiseen kirjanpitoarvoon lukuun ottamatta kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä sijoituksia.

Sijoitusten myöhempi arvostaminen

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoitukset arvostetaan hankintamenoon, jaksotettuun hankintamenoon tai käypään arvoon. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon joko efektiivisen koron menetelmällä tai lineaarisella jaksotusmenetelmällä.

Sijoituksen käyvistä arvosta ei vähennetä transaktiomenoja.

Käypään arvoon arvostaminen:

Mikäli eläkekassa valitsee rahoitusvaroihin kuuluvien sijoitusten arvostaminen käypään arvoon, arvostustapa on valittava sijoitusluokkien (edellä ryhmät 1.-4.) perusteella yli tase-erien. Sijoituksen käypä arvo määritellään määräyksen kohdan 1.6.2 perusteella. Johdonmukaisesti tätä ”arvostustapaa” sovelletaan kaikkiin rahoitusvaroihin kuuluviin sijoituksiin.

Käypään arvoon arvostettavat sijoitusten ryhmät:

- Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät (1. ryhmä) ja
- Myytävissä olevat (4. ryhmä)

Kun sijoitus merkitään taseeseen käypään arvoon VKL luvun 74 b :§ n 4 momentin mukaisesti, merkitään taseeseen sekä tuloslaskelmaan ja/tai käyvän arvon rahastoon sen kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisesta erosta johtuva laskennallisen verovelan tai –saamisen muutos erityistä varovaisuutta noudattaen. Laskennallinen verovelka tai –saaminen merkitään erilliseksi eräksi taseeseen.

Valittaessa sijoitusten arvostaminen käypään arvoon, arvostetaan osa sijoituksista kuitenkin jaksotettuun hankintamenoon/hankintameno. Sijoitukset, joita ei arvosteta käypään arvoon ovat:

1. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävä sijoitus arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon joko lineaarista jaksotusmenetelmää tai efektiivisen koron menetelmää käyttäen. Mikäli on objektiivista näyttöä sijoituksen arvonalentumisesta, kirjataan arvonalentuminen tulosvaikutteisesti. Jaksotettua hankintamenoa alennetaan vain muilla kuin yleisen korkotason vaihteluista johtuvilla arvonalentumisilla.

2. Lainat ja muut saamiset

Ryhmässä ”lainat ja muut saamiset” arvostetaan sijoitukset jaksotettuun hankintameno. Mikäli on objektiivista näyttöä siitä, että sijoituksen arvo on alentunut, kirjataan arvonalentuminen tulosvaikutteisesti.

3. Sijoitus ”myytävissä olevien ryhmässä”

Mikäli sijoituksen käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, saattaa myytävissä olevien ryhmässä olla hankintamenoon arvostettuja sijoituksia.

Noteeraamattomat oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Sijoitukset oman pääoman ehtoihin instrumentteihin, joille ei ole saatavissa noteerausta ja joiden arvoa ei muutoinkaan voida luotettavasti määrittellä sekä johdannaiset, joiden kohde-etuutena on tällaiset noteeraamattomat oman pääoman ehtoiset instrumentit ja jotka on toteutettava luovuttamalla tällaisia oman pääoman ehtoisia instrumentteja, arvostetaan hankintameno. Mikäli on objektiivista näyttöä oman pääoman ehtoisen sijoituksen arvonalentumisesta, kirjataan arvonalentuminen tulosvaikutteisesti.

Sijoitukset, jotka on määritetty suojauskohteiksi suojauslaskennassa, arvostetaan suojauslaskentaa koskevien säännösten mukaisesti, ks. tämän määräyksen kohta 1.5.1.2.2.2.

Hankintamenoön arvostetun sijoituksen myöhempi arvostaminen käypään arvoon:

Sijoitus, joka on luokiteltu ”myytävissä olevien” -ryhmään, ja joka on sen käyvän arvon puuttuessa kuitenkin merkitty kirjanpitoon hankintamenoön, on arvostettava käypään arvoon heti, kun sijoituksen käypä arvo on saatavissa (markkinoilta tai määritettävissä luotettavasti). Sijoituksen kirjanpitoarvon ja käyvän arvon erotus merkitään omaan pääomaan sisältyvään käyvän arvon rahastoon.

Käyvän arvon rahasto

”Myytävissä olevien” -ryhmään kuuluvien sijoitusten käyvän arvon muutos merkitään aina omaan pääomaan sisältyvään ”käyvän arvon rahastoon”.

Käyvän arvon rahastoon kirjataan aina myös ”myytävissä olevien” ryhmään kuuluvan ns. ei-monetaarisen sijoituksen valuuttakurssiero (muiden sijoitusten valuuttakurssierot kirjataan aina tulosvaikutteisesti).

Velkainstrumentin, joka kuuluu ”myytävissä olevien” -ryhmään, arvostuksessa korkotason muutoksista johtuva arvostusero merkitään käyvän arvon rahastoon ja valuuttakurssieroista johtuva arvostusero merkitään tulokseen.

Kun sijoituksesta luovutaan, sijoituksen käyvän arvon rahastoon kertynyt arvon muutos siirretään tulokseen.

Mikäli ”eräpäivään asti pidettävien” -ryhmästä siirretään sijoitukset ”myytävissä olevien” -ryhmään, siirretyt sijoitukset arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon sekä kirjanpitoarvon erotus merkitään käyvän arvon rahastoon.

Mikäli käypään arvoon taseeseen merkitystä ”myytävissä olevien” -ryhmään kuuluvasta sijoituksesta on merkitty tappiota käyvän arvon rahastoon, ja jos on olemassa objektiivista näyttöä siitä, että sijoituksen arvo on pysyvästi alentunut, käyvän arvon rahastoon merkitty kertynyt nettotappio poistetaan käyvän arvon rahastosta ja kirjataan tulosvaikutteisesti arvonalentumistilikaudella, vaikka sijoitusta ei ole kirjattu pois taseesta (ei luovutettu).

Arvonalentuminen ja sen palautus

Arvonalentuminen:

Mikäli on objektiivista näyttöä sijoituksen arvonalentumisesta, kirjataan ”eräpäivään asti pidettävät”, ”lainat ja muut saamiset” sekä ”myytävissä olevat” -ryhmään kuuluvasta sijoituksesta arvonalentuminen tulokseen.

Sijoituksesta tehdään arvonalentuminen, mikäli olosuhteet, niiden muutokset tai muu sijoituksen haltijan tietoon tulleet tappiot synnyttävät tapahtumat osoittavat (objektiivinen näyttö), että sijoituksen tasearvo ei ehkä ole kerrottävissä (ei vastaa tulonodotuksia). Sijoitusten tasearvot arvioidaan vuosittain, mikäli analyysi osoittaa tasearvon olevan liian korkea, määritellään sijoituksen realisoimisesta todennäköisesti saatavissa oleva rahamäärä (todennäköinen luovutushinta). Arvonalentuminen vastaa tasearvon ja todennäköisen luovutushinnan eroa.

”Objektiivinen näyttö” ks. IAS-39 kohdat 58-62.

Ks. myös määräyksen kohta käyvän arvon rahasto.

Arvonalentumisen palautus

Mikäli sijoituksen, jonka arvosta on tehty tulosvaikutteinen arvonalentuminen, arvo myöhemmin kasvaa, palautetaan aikaisemmin kirjattu arvonalentuminen. Arvonalentumisen palauttaminen ei saa johtaa sijoituksen kirjaimiseen arvoon, joka on suurempi kuin hankintameno olisi ollut arvonalentumisen peruuttamisajankohtana, jos arvonalentumista ei olisi kirjattu.

Jaksotettuun hankintamenoön merkittyjen sijoitusten ja ”myytävissä olevien” -ryhmään kuuluvien velkainstrumenttien arvonalentumisen palautus kirjataan aina tulosvaikutteisesti. ”Myytävissä olevien” -ryhmään kuuluvan

oman pääoman ehtoisen sijoituksen tuloslaskelmaan kirjattua arvonalentumista ei saa palauttaa tulosvaikutteisesti, vaan palautus merkitään käyvän arvon rahastoon.

Hankintamenoon arvostettujen noteeraamattomien osakkeiden arvonalentumista ei saa myöhemmin palauttaa.

1.5.1.1.2.1.2 Rahoitusvelat

Velkojen luokittelu:

Arvostamista varten rahoitusvelat luokitellaan kirjanpidossa eri ryhmiin seuraavasti:

Velkojen luokat:	Arvostaminen:	Arvonmuutokset
1. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	Käypä arvo	Tuloslaskelma
2. Johdannaiset	Käypä arvo	Tuloslaskelma
3. Muut velat	Jaksotettu hankintameno	ei relevantti

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä rahoitusvelkoja ovat mm. ne velat, jotka syntyvät, kun arvopapereita on otettu lainaksi ns. takaisinostosopimuksin (REPO). Lisäksi johdannaisopimuksiin perustuvat velat ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä velkoja.

Arvostaminen

Kirjanpitoon merkitseminen ja alkuperäinen arvostaminen

Rahoitusvelan arvo kirjanpitoon merkittäessä on saadun vastikkeen käypä arvo ml. transaktiomenot.

Rahoitusvelan myöhempi arvostaminen

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen rahoitusvelka arvostetaan käypään arvoon. Rahoitusvelan käyvästä arvosta ei vähennetä transaktiomenoja.

Arvostustuloksen merkitseminen

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävän rahoitusvelan arvostustulos merkitään aina tulokseen.

1.5.1.1.2.2 Sijoituskiinteistöjen arvostaminen kirjanpidossa käypään arvoon VKL 74 b §:n 5 mom. mukaan

Määritelmiä

Sijoituskiinteistö

Sijoituskiinteistö on kiinteistö (maa-alue tai rakennus – tai rakennuksen osa tai molemmat), joita eläkekassa pitää hallussaan pikemminkin hankkiakseen vuokratuottoja tai omaisuuden arvonnousua tai niitä molempia kuin käyttääkseen niitä hallinnollisiin tarkoituksiin.

Eläkekassa omistaa kiinteistöjä sijoitusmielessä (sijoituskiinteistöt) tai oman liiketoiminnan tarpeita varten (omassa käytössä oleva kiinteistö). Oman henkilöstön käytössä olevat kiinteistöt luokitellaan omassa käytössä oleviksi kiinteistöksi.

Asunto- ja kiinteistöyhtiön osakkeet (Oy/keskinäinen yhtiö)

Eläkekassan omistamia asunto- ja keskinäisen kiinteistöyhtiön sekä kiinteistöyhtiön osakkeita ja osuuksia, joiden tilat eivät ole eläkekassan käytössä, käsitellään tämän määräyksen mukaisesti kuten sijoituskiinteistöjä eli ne voidaan arvostaa kirjanpidossa käypään arvoon.

Kiinteistöjen luokittelu

Arvostamista varten kiinteistöt luokitellaan kirjanpidossa eri ryhmiin seuraavasti:

Kiinteistöjen luokat:	Arvostaminen:	Arvonmuutokset
1. Sijoituskiinteistöt - Kiinteistöt - Aoy ja Koy	Käypä arvo	Tuloslaskelma
2. Omassa käytössä oleva kiinteistö	(Jaksotettu) hankintameno	Tuloslaskelma/arvonalentumiset

Arvostaminen

Omassa käytössä oleva kiinteistö:

Eläkekassan omassa käytössä oleva kiinteistö arvostetaan kirjanpidossa hankintamenoon tämän määräys ja ohjekokoelman kohdan 1.5.1.1.1 mukaisesti.

Sijoituskiinteistö:

Kirjanpitoon merkitseminen ja alkuperäinen arvostaminen

Sijoituskiinteistöä hankittaessa se merkitään kirjanpitoon siitä maksettua hankintamenoa.

Transaktiomenot sisällytetään alkuperäiseen hankintamenoa.

Sijoituskiinteistön myöhempi arvostaminen

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen sijoituskiinteistö arvostetaan käypään arvoon. Transaktionmenoja ei vähennetä käyvästä arvosta.

Sijoituskiinteistö, joka on sen käyvän arvon puuttuessa (käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittää) merkitty kirjanpitoon hankintamenoa, on arvostettava käypään arvoon heti kun sijoituskiinteistön käypä arvo on saatavissa.

Sijoituskiinteistön käypä arvo

Mikäli eläkekassa valitsee sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon, käypä arvo määritetään tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6.1 mukaisesti.

Käypään arvoon arvostetuista sijoituskiinteistöistä ei tehdä poistoja.

Kun sijoituskiinteistö merkitään taseeseen käypään arvoon VKL 74 b §:n 5 momentin mukaisesti, merkitään taseeseen ja tuloslaskelmaan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon väliaikaisesta erosta johtuva laskennallinen verovelan tai –saamisen muutos erityistä varovaisuutta noudattaen. Laskennallinen verovelka tai –saaminen merkitään erilliseksi eräksi taseeseen.

Kiinteistöjen siirrot sijoituskiinteistöjen ja omassa käytössä olevien kiinteistöjen välillä

Kiinteistöjen siirrot sijoituskiinteistöjen ja omassa käytössä olevien kiinteistöjen välillä on mahdollisia silloin, kun tapahtuu kiinteistön käyttötarkoituksen muutos.

- Mikäli sijoituskiinteistö arvostetaan kirjanpidossa hankintamenoon, kiinteistön siirto sijoituskiinteistöä omassa käytössä olevaksi kiinteistöksi tehdään kirjanpitoarvosta.
- Mikäli sijoituskiinteistö arvostetaan kirjanpidossa käypään arvoon, siirretään kiinteistö omassa käytössä olevaksi kiinteistöksi käyvältä arvosta. Jatkossa kiinteistön hankintameno vastaa sen käypää arvoa siirtopäivänä (eli päivä, jolloin käyttötarkoitus muuttui).
- Jos omassa käytössä oleva kiinteistö siirretään käypään arvoon arvostettavaksi sijoituskiinteistöksi, kiinteistön siirtopäivän kirjanpitoarvon ja käyvän arvon ero kirjataan tulokseen.

Mikäli omassa käytössä oleva kiinteistö aiotaan myydä, pysyy kiinteistö ”omassa käytössä olevien kiinteistöjen” -ryhmässä myyntipäivään asti.

1.5.1.1.2.3 Biologinen hyödyke

Maataloustoiminta on toimintaa, jossa yritys hallitsee biologisten hyödykkeiden biologista muuttumista myyntiä varten, maataloustuotteiksi tai muiksi biologisiksi hyödykkeiksi. Metsätalous luetaan osaksi maataloustoimintaa ja siihen liittyvät hyödykkeet (esim. puut istutetussa metsässä, turve) ja maataloustuotteet (kuitu- ja tukkipuu) esitetään taseessa osana sijoituksia. Maataloustuotteet ovat biologisista tuotteista (esim. kasvi) korjuun kautta saatuja tuotteita (esim. metsämaasta irrotettu kuitu- ja tukkipuu).

Biologinen hyödyke arvostetaan alun perin kirjanpitoon merkittäessä sekä jokaisena tilinpäätöspäivänä käypään arvoon vähennettynä arvioiduilla myyntiin liittyvillä menoilla. Mikäli biologisen hyödykkeen käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, biologinen hyödyke arvostetaan kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappiolla vähennettyyn hankintamenoon.

Biologisen hyödykkeen arvostamisessa syntynyt arvomuutos merkitään aina tulosvaikutteisesti.

1.5.1.1.3 Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvelan katteena olevien sijoitusten arvostaminen

Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvelan katteena olevat sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon. Käyvän arvon ja hankintamenoerotus merkitään tuloslaskelmaan.

Jäljellä olevien sijoitusten arvostuseron muutos merkitään arvomuutosvuonna täysimääräisesti tuloslaskelmaan, jos sijoituksen arvo on alkuperäisen hankintameno yläpuolella, käytetään tuloslaskelmassa nimikkeitä Arvonkorotus ja Arvonkorotuksen oikaisu. Jos taas sijoituksen arvo on hankintameno alapuolella, käytetään kirjanpidossa tilejä Arvonalentuminen ja Arvonalentumisen palautus. Tilikaudella myytyjen sijoitusten arvostuseron muutos merkitään myyntivoittoon/-tappioon.

1.5.1.2 Suojaaminen ja suojausten käsittely kirjanpidossa (suojauslaskenta)

Mikäli eläkekassa suojaa ”sijoituksiin” kuuluvaa erää, suojaamisessa ja suojausten kirjanpidollisessa käsittelyssä noudatetaan tätä määräystä.

Suojaaminen

Suojaamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa eläkekassa suojaa tiettyä tase-erää, samanlaisten sijoitusten ryhmää tai kassavirtaa tulevaisuuden arvomuutoksia vastaan eläkekassan riskienhallinnan mukaisesti.

Suojauksen tulee olla tehokas ja suojaustoimenpiteen tulee täyttää tämän määräyksen mukaiset suojauksen kriteerit. Jos suojaus ei enää täytä tämän määräyksen edellyttämiä suojauksen kriteereitä, suojauslaskentaa ei saa soveltaa ja jo aloitettua suojauslaskentaa on lakattava soveltamasta siitä hetkestä eteenpäin.

Nettopositiosuojaukseen ei voida soveltaa suojauslaskentaa.

Eläkekassan suojauspolitiikka, johdannaissopimuksen käyttötarkoitus ja suojausten tehokkuuden seuranta ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.1.1.4.

Määritelmät:

Suojaus

Suojaus tarkoittaa kirjanpidossa yhden tai useamman suojausinstrumentin nimenomaisesti määrittämistä siten, että sen tai niiden käyvän arvon muutokset kumoavat suojauskohteen arvon muutokset tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain.

Suojauksen tehokkuus

Suojauksen tehokkuudella tarkoitetaan sitä, missä määrin suojausinstrumentti kumoaa suojattavasta riskistä johtuvia arvon tai rahavirtojen muutoksia.

Suojattava riski

Suojauksen tulee liittyä tiettyyn, yksilöityyn ja nimenomaisesti osoitettuun riskiin tai riskeihin.

Riski, jota vastaan suojaudutaan, voi olla korkoriski, valuuttariski, luottoriski tai osakkeen hintariski, joka aiheuttaa suojaussuhteessa joko arvon tai rahavirran muutoksia. Yksilöidyn riskin täytyy vaikuttaa tulokseen ja siltä on pystyttävä suojautumaan.

Mikäli suojausinstrumentti suojaa monelta eri riskiltä, edellytetään, että:

- suojattavat riskit on yksilöitävissä,
- suojaus on tehokas ja
- suojausinstrumentti ja erilaiset riskipositiot ovat kohdistettavissa toisiinsa.

Suojausinstrumentti

Pääsääntöisesti suojausinstrumenttina voi olla vain johdannainen.

Asetettu optio ei voi koskaan olla suojausinstrumentti paitsi, jos se on kohdistettu kumoamaan ostetun option vaikutusta.

Suojausinstrumentti määritellään lähtökohtaisesti kokonaan suojaavaksi. On myös mahdollista määritellä suojausinstrumentti osittain suojaavaksi (suhteellinen osuus). Koko johdannaissinstrumentti on luettava aina osaksi suojaussuhdetta. Poikkeuksena ovat optiot, joiden osalta voidaan jättää niiden aika-arvo suojaussuhteen ulkopuolella ja valuuttatermiinit, joiden osalta voidaan jättää korkoelementti suojaussuhteen ulkopuolelle. Suojaussuhteen ulkopuolelle jätettyjen johdannaisten osatekijöiden arvonmuutokset tulee aina kirjata suoraan tulosta vaikutteesta.

Suojaustoimenpide tulee määrittää suojaavaksi koko suojausinstrumentin voimassaoloajalle.

Suojauskohde

Suojauksen kohteena voi olla taseeseen merkitty sijoitus, joka altistaa eläkekassan arvon tai vastaisten rahavirtojen muutosten riskille ja joka on suojauslaskennassa määritetty suojattavaksi.

Suojauksen kohteena voi olla myös osa suojattavasta sijoituksesta.

Suojauksen kohteena voi myös olla samanlaisten sijoitusten muodostama ryhmä, edellyttäen, että suojausten kriteerit voidaan täyttää. Suojattaessa keskenään samanlaisia sijoituksia ryhmänä, yksittäisillä sijoituksilla tulee olla samankaltainen riski, jolta suojaudutaan. Lisäksi suojatusta riskistä johtuvan kunkin ryhmään kuuluvan yksittäisen sijoituksen arvon odotetaan vaihtelevan samansuuntaisesti suhteessa riskistä johtuvaan koko ryhmän arvon muutokseen.

1.5.1.2.1 Suojaussuhde

Suojaussuhde täyttää suojauslaskennan edellytykset (suojauksen kriteeri) vain siinä tapauksessa, että suojaus täyttää seuraavat ehdot:

1. Suojaussuhde on dokumentoitu kirjallisesti sille hetkelle, kun suojaus aloitetaan.

Dokumentoinnin tulee sisältää:

- a. yksilöidyt tiedot suojausinstrumentista ja suojauskohteesta (sijoitus),
- b. kuvauksen suojattavasta riskistä (riskeistä) ja riskin (riskien) luonteesta,
- c. arvion ko. suojaussuhteen tehokkuudesta (selvitys siitä, miten eläkekassa arvioi suojausinstrumentin kykyä kumota suojattavasta riskistä johtuvat muutokset suojattavan erän arvossa),
- d. kuvauksen siitä, miten ja milloin ko. suojauksen tehokkuutta mitataan.
- e. kuvauksen eläkekassan riskienhallinnan tavoitteesta ja ko. suojaukseen ryhtymisen strategiasta, jotka liittyvät tähän suojaukseen (ks. määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.1.1.4.).

2. Suojauksen odotetaan kumoavan suojattavasta riskistä johtuvat arvon tai rahavirtojen muutokset erittäin tehokkaasti alun perin dokumentoidun, kyseistä suojaussuhdetta koskevan riskienhallintastrategian mukaisesti.

3. Suojauksen tehokkuus on mitattavissa luotettavasti ts. sekä suojauskohteen arvo tai rahavirrat että suojausinstrumentin käypä arvo ovat määritettävissä luotettavasti.

4. Suojausta on arvioitu jatkuvasti (periodikohtaisesti ja kumulatiivisesti), ja sen on todettu tosiasiallisesti olleen hyvin tehokas (suojauksen tehokkuus välillä 80-125 %) koko ajan.

1.5.1.2.2 Suojaustulosten käsittely kirjanpidossa (suojauslaskenta)

1.5.1.2.2.1 Suojauslaskentamenettely hankintamenopohjaisessa kirjanpidossa

Ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.1.1.5.

1.5.1.2.2.2 Suojauslaskentamenettely käypään arvoon arvostettaessa

Käyvän arvon suojauksessa suojauslaskenta on laskentaa, jossa on tarkoitus kohdistaa yksi tai useampi suojausinstrumentti siten, että niiden käypä arvo kumoaa kokonaisuudessaan tai osittain tietyn suojauskohteen käyvän arvon muutosten tai rahavirtojen muutosten tulosvaikutukset.

Mikäli sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon ja jos ei sovelleta suojauslaskentamenettelyä, johdannaiset luokitellaan arvostamista varten aina ”kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien” -ryhmään ja arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Mikäli sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon suojausinstrumentti voi olla muu rahoitusvaroihin kuuluva sijoitus kuin johdannaisinstrumentti vain, kun suojaudutaan valuuttariskiltä.

Suojaavia johdannaissopimuksia käyvän arvon suojauslaskennassa voivat olla johdannaissopimukset, jotka on tehty ulkopuolisen vastapuolen kanssa.

”Eräpäivään asti pidettävät” -ryhmään kuuluva sijoitus ei voi olla suojauksen kohteena, kun suojaudutaan korkoriskiltä.

- Mikäli eläkekassa arvostaa sijoitukset taseessa käypään arvoon tämän määräyksen kohdan 1.5.1.1.2 mukaisesti ja soveltaa niihin suojauslaskentaa, suojauslaskennasta saa lisäohjeistusta tässä määräyksessä esitetyn rajauksin IAS-39:stä (Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen).

Suojauslaskentamallit

Suojauslaskentamallit:

1. Käyvän arvon suojaus: suojautuminen taseeseen merkityn omaisuuserän tai omaisuuserän yksilöidyn osan käyvän arvon muutoksilta, jotka johtuvat riskistä (riskeistä) ja jotka saattavat vaikuttaa voittoon/tappioon.

2. Rahavirran suojaus: suojautuminen tietystä riskistä johtuvista rahavirtojen vaihteluista, joka liittyy taseeseen merkittyyn omaisuuserään ja joka saattaa vaikuttaa voittoon tai tappioon.

Suojaustulosten käsittely kirjanpidossa

Käyvän arvon suojaus:

Jos käyvän arvon suojaus täyttää suojauslaskennan edellytykset se on käsiteltävä kirjanpidossa seuraavasti:

Suojausinstrumentti:

- voitto tai tappio suojausinstrumentin arvostamisesta käypään arvoon (kun suojausinstrumentti on johdannainen) tai suojausinstrumentin kirjanpitoarvon valuuttakomponentin arvostamisesta (kun suojausinstrumentti on muu rahoitusvaroihin kuuluva sijoitus kuin johdannaisinstrumentti) kirjataan tulosvaikutteisesti.

Suojauskohde:

- Suojattavasta riskistä johtuva suojauskohteen voitto/tappio, joka aiheutuu siitä riskistä (riskeistä), jolta on suojauduttu, kirjataan suojauskohteen tasearvon oikaisuksi ja tulosvaikutteisesti.

Näin menetellään myös silloin, kun suojauskohde arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset muutoin merkittäisiin omaan pääomaan (myytävissä olevien ryhmään kuuluva sijoitus) ja silloin, kun suojauskohde muutoin arvostetaan hankintamenuun.

Mikäli tase-arvon oikaisu koskee sellaista sijoitusta, johon sovelletaan efektiivisen koron menetelmää, oikaisu on jaksotettava tulosvaikutteisesti. Jaksottaminen on aloitettava heti kun oikaisu on kirjattu. Oikaisu perustuu jaksotuksen alkamispäivän uudelleen laskettuun efektiiviseen korkoon ja se on kirjattava kokonaan tulosvaikutteisesti eräpäivään mennessä.

Jos on suojauduttu vain sijoituksen tietyiltä riskeiltä, ne suojauskohteen käyvän arvon muutokset, jotka eivät liity suojaukseen merkitään tulokseen/taseeseen siten, kuin ne merkittäisiin siinä sijoitusten ryhmässä, johon suojattu sijoitus on luokiteltu (ks. tämän määräyksen kohta 1.5.1.1.2.1.1/ryhmät 1-4).

Rahavirran suojaus:

Suojausinstrumentti:

Mikäli rahavirran suojaus täyttää suojauslaskennan edellytykset, se käsitellään kirjanpidossa seuraavasti:

- Voitto tai tappio, joka johtuu tehokkaaksi suojaukseksi todetusta osasta suojausinstrumenttia, merkitään suoraan omaan pääomaan (käyvän arvon rahasto).
- Tehoton osuus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Suoraan omaan pääomaan merkityt suojausinstrumentin arvostustulokset kirjataan tulosvaikutteisesti sillä tilikaudella, jolla suojauskohde (suojattava sijoitus) vaikuttaa tulokseen.

Suojauksen lakkauttaminen

Eläkekassan tulee lopettaa suojauslaskennan soveltaminen ja tehdä se ei-takautuvasti, mikäli yksikin seuraavista ehdoista toteutuu:

- Suojaus ei täytä suojauslaskennan edellytyksiä (ehdot ja dokumentointi),
- Eläkekassa päättää lopettaa suojauksen
- Suojaava rahoitusväline myydään tai se eräännyy tai se toteutetaan, eikä sitä korvata toisella rahoitusvälineellä. Mikäli korvaaminen toisella rahoitusvälineellä on osa eläkekassan kirjallista suojausstrategiaa, suojauksen voidaan katsoa kuitenkin jatkuvan. Korvaaminen uudella rahoitusvälineellä tulee uudelleen dokumentoida.

Kun käyvän arvon suojauslaskenta on lopetettu ja suojattu sijoitus on korollinen sijoitus, ko. sijoituksen kirjanpitoarvoon tehty oikaisu jaksotetaan tulosvaikutteisesti sijoituksen jäljellä olevalle juoksuajalle. Oikaisu on kirjattava kokonaisuudessaan tulosvaikutteisesti eräpäivään mennessä.

Mikäli suojattu erä on ei-korollinen sijoitus, kirjanpitoarvoon tehty oikaisu pysyy osana rahoitusvälineen hankintamenoa, kunnes se myydään tai sen arvon on todettu alentuneen.

Kun rahavirran suojaus on lopetettu, suojausinstrumentin omaan pääoman käyvän arvon rahastoon kertyneet nettovoitot/-tappiot siirretään tulokseen.

1.5.2 SAAMISTEN ARVOSTAMINEN

Saamiset arvostetaan kirjanpidossa nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon.

1.6 Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Sijoitusten käypä arvo määritetään sijoituskohteittain (erillisarvostus).

Ulkomaanrahan määraisten sijoitusten käypä arvo muutetaan Suomen rahaksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Mikäli sijoitukset on sopimuksilla tai muutoin sidottu tiettyyn kurssiin, käypä arvo saadaan muuttaa Suomen rahaksi sitä noudattaen. Tilinpäätöspäivän kurssi on määritetty KILA yleisohjeessa (13.12.2005) ulkomaanrahan määraisten saamisten sekä velkojen ja muiden sitoumusten muuttamisesta Suomen rahaksi.

Mikäli sijoitus on suojattu johdannaissopimuksella, se otetaan huomioon sijoituksen käypää arvoa määrittäessä.

Eläkekassan tulee säännöllisesti tarkistaa käyvän arvon arvostusmenetelmän toimivuus ja testata menetelmän luotettavuus.

1.6.1 KIINTEISTÖSIOITUKSET

Yleisperiaate:

Kiinteistösjoitusten käypä arvo määritetään kiinteistökohteittain. Kiinteistökohteella tarkoitetaan kiinteistöä, toisen maalla olevaa rakennusta, rakennelmaa tai muuta laitosta, maahan kohdistuvaa siirtokelpoista vuokraoikeutta, tilaa, määräläa, vesialuetta, vesivoiman käyttöoikeutta ja tietyn asunto- tai kiinteistöosakeyhtiön osakkeita. Kiinteistöön katsotaan kuuluvan maa-alue, rakennus ja niihin liittyvä irtaimisto.

Käyvät arvot määritetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

1. Käypä arvo tarkoittaa arviointipäivän markkina-arvoa.
2. Markkina-arvo tarkoittaa hintaa, jolla kiinteistökohde voitaisiin arviointipäivänä myydä vapailia markkinoilla normaaleissa oloissa riippumattoman myyjän ja ostajan välisellä sopimuksella.
3. Jos kiinteistön markkina-arvo ei ole johdettavissa kiinteistömarkkinoilta, käypä arvo määritetään STM:n asetuksen 1327/2004 6 §:n 5-7 momentin mukaisesti.

Markkina-arvoa/käypää arvoa määrittäessä tulee ottaa huomioon:

- käyttötarkoitus, ikä, kunto ja erityisominaisuudet
- rakennusoikeus, sijainti, liikenneyhteydet, sopivuus rakennustarkoituksiin ja kunnallisteknisten töiden valmiusaste
- vuokrataso, vuokrasopimusten sisältö ja alueen vuokranäkymät
- yleinen markkinatilanne ja tuottovaatimukset.

Tyhjien ja omassa käytössä olevien kiinteistökohteiden markkina-arvon/käyvän arvon määrittämisessä on noudatettava erityistä varovaisuutta. Rinnakkaisten arviointimenetelmien käyttö on erityisesti tällöin suotavaa.

Jos asunto- tai kiinteistöyhteisöllä on velkaa, on osakkeiden em. tavalla määritetystä markkina-arvosta/käyvästä arvosta vähennettävä osakkeiden osuus yhteisön veloista kunkin vuoden tilinpäätöksen mukaan. Ns. hajaosakkeiden velkaosuuden vähentämisessä noudatetaan olennaisuuden periaatetta.

Arvioijalla tulee olla riittävä asiantuntemus.

Käyvän arvon/markkina-arvon määrittäminen on perustuttava vuosittain tehtävään kiinteistökohtaiseen luotettavaan arviointiin.

4. Jos kiinteistökohteen arvo on alentunut, suoritetaan asianmukainen käyvän arvon tarkistus. Näin saatua alemmaa arvoa saa nostaa seuraavissa tilinpäätöksissä, kun arvo perustuu suoritettuun arviointiin.
5. Jos kiinteistökohteen markkina-arvoa on mahdoton määrittää, käypänä arvona voidaan pitää jäljellä olevaa hankintamenoa.
6. Mikäli kiinteistökohteesta on olemassa ulkopuoliselta taholta saatu sitova ostotarjous tai sopimuksen perusteella määräytyvä lunastushinta, voidaan sitä käyttää käypänä arvona.
7. Jos kiinteistökohteeseen on myyty tilinpäätöksen laatimisen aikana tai se on tarkoitus myydä lähiaikoina, markkina-arvosta vähennetään todelliset tai arvioidut myyntikulut, mikäli ne ovat olennaiset.
8. Valtion asuntolainoin lainoittamien kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

1.6.2 MUUT SIOITUKSET

Yleisperiaate:

Muiden kuin kiinteistösijoitusten käypä arvo määritetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

1. Käypä arvo tarkoittaa markkina-arvoa.
2. Kun sijoituskohteeseen viitataan virallisessa arvopaperipörssissä, markkina-arvo tarkoittaa tilinpäätöspäivän viimeistä saatavilla olevaa jatkuvan kaupankäynnin mukaista ostokurssia tai sen puuttuessa viimeistä kaupankäyntikurssia tai, milloin tilinpäätöspäivä ei ole pörssin kaupantekopäivä tai milloin noteerausta ei ole, tätä päivää edeltävää viimeistä vastaavaa kurssia.
3. Kun muille kuin 2 kohdassa mainituille sijoituksille on olemassa markkinat, markkina-arvo tarkoittaa tilinpäätöspäivän viimeistä saatavilla olevaa ostokurssia tai sen puuttuessa viimeistä kaupankäyntikurssia tai, milloin tilinpäätöspäivä ei ole kaupantekopäivä tai milloin kurssia ei ole, tätä päivää edeltävää viimeistä vastaavaa kurssia.
4. Kun 2 tai 3 kohdassa mainittua markkina-arvoa ei voida pitää todellisen markkina-arvon kannalta luotettavana, voidaan käyttää kolmen edellisen kaupantekopäivän viimeisten kaupantekokurssien määrillä painotettua keskiarvoa tai muuta todennäköistä luovutusarvoa. Peruste tälle on selostettava tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa.
5. Muiden sijoitusten käypänä arvona pidetään todennäköistä luovutushintaa, joka määritetään STM:n asetuksen 1327/2004 6 §:n 2-3 momentin mukaisesti.
6. Mikäli sijoituskohteesta on olemassa ulkopuoliselta taholta saatu sitova ostotarjous tai sopimuksen perusteella määräytyvä lunastushinta, voidaan sitä käyttää käypänä arvona.
7. Jos 2 - 6 kohdassa mainittu sijoitus on myyty tilinpäätöksen laatimisen aikana tai se on tarkoitus myydä lähiaikoina, markkina-arvosta vähennetään todelliset tai arvioidut myyntikulut, mikäli ne ovat olennaiset.

1.6.3 ERITYISMÄÄRÄYKSET

1. Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Käypä arvo määritetään 1.6.2 alakohdan 5 kohdan mukaisesti. Mikäli todennäköistä luovutushintaa ei ole löydettävissä, käypänä arvona pidetään nimellisarvoa paitsi, jos mahdollinen luottotappion vaara edellyttää nimellisarvoa alemman todennäköisen arvon käyttämistä. Nimellisarvoa on alennettava, vaikkei luottotappiota olisi vielä lopullisesti todettu.

2. Indeksiin sidottu laina

Mikäli indeksiin sidotulle lainalle ei ole saatavissa markkina-arvoa tai lainalle ei ole saatu sitovaa ostoparjouta tai lunastushintaa, määritetään lainan käypä arvo laskemalla todennäköinen lunastusarvo liikkeeseenlaskijan tai muun osapuolen takaamien suoritusten nykyarvona.

Käyvän arvon laskentaperiaatteet on selostettava tilinpäätöksen liitetiedoissa. Jollei lainan käypä arvo ole muutoin määritettävissä, käypänä arvona käytetään hankintamenoa.

3. Johdannaisten käyvän arvon määrittämistä koskevat periaatteet

Johdannaissopimuksen käypänä arvona käytetään tilinpäätöspäivän markkinahintaa, mikäli johdannaissopimus on julkisen kaupankäynnin kohteena. Muussa tapauksessa käyvän arvon määrittäminen perustuu esimerkiksi vastaavanlaisen johdannaissopimuksen markkinahintaan, sopimuksesta aiheutuvien kassavirtojen nykyarvoon tai optioiden arvonmäärittäsmalleihin, mikäli kun niitä voidaan pitää luotettavina. Valittua arvonmäärittäsmallia on kyseisen johdannaissopimuksen osalta sovellettava jatkuvasti, ellei ilmene perusteltua syytä sen muuttamiselle.

Mikäli käytetään muita kuin yleisesti tunnettuja johdannaisten arvonmäärittäsmalleja, on osoitettava, että yleisesti käytettyjen arvonmäärittäsmallien oletukset eivät ole paikkansapitäviä kyseisten johdannaisten osalta. Lisäksi on perusteltava, miksi käytetty malli antaa tarkemman arvion johdannaisten käyvästä arvosta.

Sopimusten käyvissä arvoissa huomioidaan varovaisuuden periaatetta noudattaen niihin liittyvät odotettavissa olevat transaktiokustannukset, mikäli nämä ovat merkittävät. Vastapuoliriskiä, sopimusten likvidisyyteen, arvonmäärittäsmenetelmien epävarmuustekijöihin ja muihin vastaaviin seikkoihin liittyvät näkökohdat tulee ottaa arvostuksessa huomioon varovaisuuden periaatteen mukaisesti.

Suojaavat ja ei-suojaavat valuuttamääräiset johdannaissopimukset muutetaan Suomen rahaksi noudattaen, mitä ulkomaanrahan määräraisten saamisten ja velkojen muuttamisesta Suomen rahaksi sanotaan näissä määräyksissä.

1.7 Osastokohtaiset määräykset

1.7.1 LAKISÄÄTEISTÄ (B) JA MUUTA TOIMINTAA (A) HARJOITTAVAN ELÄKEKASSAN OSASTOKOHTAISET MÄÄRÄYKSET

VKL:n 8 §:n 2 momentin mukaan lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan on pidettävä 1.1.1999 lukien lakisääteisen ja muun toiminnan varat ja velat sekä tuotot ja kulut erillään. Lakisääteiseen toimintaan luetaan TyEL:n vähimmäisehtojen mukainen eläketurva, TyEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröity lisäetuus ja YEL:n mukainen perusvakuutus. Muulla toiminnalla tarkoitetaan lakisääteisiä etuuksia täydentäviä vapaaehtoisia lisäeläkeitä ja muita etuuksia.

AB-eläkekassan kirjanpito on aina laadittava osastokohtaisesti. Tällöin kirjanpidosta on käytävä selville kummankin osaston osalta erikseen kaikki tuloslaskelmaan ja taseeseen päätyvät erät. Tuloslaskelma ja tase on aina laadittava sekä A- ja B-osastojen osalta erikseen että koko kassan osalta.

AB-eläkekassan kirjanpidon ja tilinpäätöksen osalta on lisäksi noudatettava STM:n antamia AB-eläkekassan osastokohtaisia asetusta ja määräystä.

1.7.2 MAKSUPERUSTEISTA JA ETUUSPERUSTEISTA LISÄELÄKEJÄRJESTELYÄ HARJOITTAVA ELÄKEKASSA

Eläkekassassa, jossa harjoitetaan sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä, on tuloslaskelma ja tase laadittava sekä maksuperusteista että etuusperusteisesta lisäeläkejärjestelyä hoitavan osaston osalta erikseen sekä aina erikseen myös koko eläkekassan osalta.

Osastoittain laaditusta kirjanpidosta on käytävä selville kummankin osaston osalta erikseen tuloslaskelmaan ja taseeseen päätyvät erät.

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut katsotaan kuuluvan sille osastolle, jonka luovuttamista varoista ne ovat aiheutuneet. Sellaiset tuotot ja kulut, joita ei pystytä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti suoraan kohdistamaan osastoille, jaetaan eläkekassan hallituksen vuosittain etukäteen vahvistamien jakosääntöjen perusteella.

1.8 Vastuun siirto

VKL:n 132 §:n mukaan eläkekassa voi VVV:n suostumuksella siirtää vastuunsa kokonaan tai osaksi toiselle eläkekassalle, eläkesäätiölle tai vakuutusyhtiölle sekä ottaa vastuuta vastaan.

Vastuunsiirto kirjataan eläkekassan kirjanpidossa sinä vuonna, jolloin vastuunsiirto on VVV:n hyväksymän vastuunsiirtosopimuksen mukaan tai VVV:n vahvistamana muuna ajankohtana tapahtunut. Vastuunsiirron osalta esitetään liitetiedoissa erikseen luovutetun ja vastaanotetun vastuunsiirron vaikutus, ks. määräyksen kohta 1.9.1.2. Toimintakertomuksessa on oltava selvitys vastuunsiirroista (luovuttaminen ja vastaanottaminen) määräyksen kohdan 1.1 mukaisesti.

1.8.1 TYEL:N JA MUUN KUIN TYEL:N MUKAINEN VASTUUN SIIRTO

Vastuun siirto kirjataan luovuttavan/vastaanottavan eläkekassan osalta ilman tulosvaikutusta. Vastuunsiirron muutos taseessa (tilikauden alku- ja loppusuureiden erotus) vastaa tällöin vastuunsiirron kokonaismuutosta tuloslaskelmassa.

Kirjausohje:

Vastuun luovuttamisessa siirtyvä omaisuus kirjataan taseeseen sijoitusten tilien vähennykseksi ja tuloslaskelmasa korvauskulujen tilille *Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos (Muiden eläkkeidenkorvausvastuun muutos)* ja vakuutusmaksuvastuun muutoksen tilille *Lakisääteiset eläkkeet (Muut eläkkeet)*. Luovutettava vastuu kirjataan tuloslaskelmassa tileille *Vastuun siirrot* ja *Korvauskulut/Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos (Muiden eläkkeiden korvausvastuun muutos)* sekä tilille *Vakuutusmaksuvastuun muutos/Lakisääteiset eläkkeet (Muut eläkkeet)*.

Tilinpäätöksessä tuloslaskelman pääryhmässä korvauskulut tileille *Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos (Muiden eläkkeiden korvausvastuun muutos)* sekä *Vakuutusmaksuvastuun muutos/Lakisääteiset eläkkeet (Muut eläkkeet)* yhdessä vastaavat silloin vakuutusteknisen vastuunsiirron tilikauden taseen alku- ja loppusuureiden erotusta (-20). Tuloslaskelman tilillä *Vastuun siirrot* esitetään vastuun luovuttaminen omana eränään (-30).

Korvauskulut:

Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos -10
(*Muiden eläkkeiden korvausvastuun muutos*)

<i>Vastuun siirrot</i>	-30
------------------------	-----

Vakuutusmaksuvastuun muutos:

<i>Lakisääteiset eläkkeet</i>	-10	-50
<i>(Muut eläkkeet)</i>		

1.8.2 TYEL:N JA MUUN KUIN TYEL:N MUKAISEN VASTUUN VASTAANOTTAMINEN

Eläkekassa kirjaa vastuun vastaanottamisen taseeseen vastaavasti (peilikuvana) ilman tulosvaikutusta.

Korvauskulut:

Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos -10
(Muiden eläkkeiden vastuuvelan muutos
Vastuun siirto +30

Vakuutusmaksuvastuun muutos:

Lakisääteiset eläkkeet -10 +10
(Muut eläkkeet)

Kohtien 1.8.1 ja 1.8.2 esimerkissä käytetyt luvut:

Luovuttaminen:

Vakuutustekninen vastuuvelka tase v-1 100
Vastuun siirto/ luovutus -30
Muu vastuuvelan muutos +50
Vastuuvelka taseessa vuonna v 120

Vastaanottaminen:

Vakuutustekninen vastuuvelka tase v-1 100
Vastuunsiirto/vastaanottaminen +30
Muu vastuuvelan muutos -10
Vastuuvelka taseessa vuonna v 120

Esimerkissä on oletettu, että vastuunsiirto vaikuttaa korvaus- ja vakuutusmaksuvastuuseen yhtä paljon.

1.9 Liitetietoja koskevat määräykset

Tuloslaskelman ja taseen liitteenä on esitettävä VKL:n 74 b §:ssä, STM:n asetuksessa (1336/2002) ja siinä säädettyiltä osin kirjanpitoasetuksessa sekä STM:n asetuksessa (1327/2004) esitetyt liitetiedot.

AB-eläkekassa esittää tilinpäätöksessään lisäksi osastoittain jäljempänä esitetyt sijoitustoimintaa koskevat liitetiedot 1.9.1.4 ja 1.9.2.1.1.

Liitetiedot on esitettävä tilikaudelta ja ellei toisin mainita myös edelliseltä tilikaudelta.

1.9.1 TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

1.9.1.1 Vakuutusmaksutulo

Lakisääteisten eläkkeiden vakuutusmaksutulo esitetään työnantajan ja työntekijäin osalta erikseen seuraavasti:

Lakisääteisten eläkkeiden vakuutusmaksutulo:

TyEL:n mukainen		
Työnantajan osuus	_____	
Työntekijäin osuus	_____	_____
YEL:n mukainen		_____
Yhteensä		=====

Maksuperusteista lisäeläketurvaa hoitava eläkekassa esittää vakuutusmaksut seuraavasti:

Vakuutusmaksut

Rahoittavan yrityksen osuus	_____	
Vakuutetun osuus	_____	_____

Mikäli eläkekassa harjoittaa sekä etuus pohjaista että maksuperusteista lisäeläketurvaa, esitetään maksutulo erikseen maksuperusteisten ja muiden lisäeläkejärjestelyjen osalta seuraavasti:

Maksutulo

Maksuperusteisen lisäeläkkeen vakuutusmaksut:

Rahoittavan yrityksen osuus	_____	
Vakuutetun osuus	_____	_____
Muiden eläkkeiden kannatusmaksut	_____	
Muiden eläkkeiden jäsenmaksut		_____

1.9.1.1.1 Vakuutusmaksuvastuun muutos

Lakisääteiset eläkkeet:

TyEL	_____	
YEL	_____	
Yhteensä	=====	

1.9.1.2 Korvauskulut

Maksetut korvaukset eritellään seuraavasti:

Lakisääteiset eläkkeet:

Maksetut eläkkeet:

TyEL	_____	
YEL	_____	_____
Vastuunjakokorvaukset ¹⁾ :		
TyEL	_____	
YEL	_____	_____

Osuus työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksusta ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta

VEKL:n valtion korvaus	_____	
YEL:n valtion osuus	_____	
Euroopan Yhteisön eläkkeiden siirtomäärien korot	_____	
Muut korvaukset	_____	_____
Muut eläkkeet:		
Maksetut eläkkeet	_____	
Muut korvaukset	_____	
Takaisinostot	_____	_____

Vastuun siirrot:

Luovutetut	_____	
Vastaanotetut	_____	_____

Yhteensä		=====
----------	--	-------

¹⁾ Vastuunjakokorvauksiin ei sisällytetä osuutta työttömyysvakuutusrahaston vakuutusmaksusta osuutta YEL:n valtion osuudesta. osuutta palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta eikä VEKL:n korvausta.

- mikäli eläkekassa on luovuttanut tai ottanut vastaan vastuuta eritellään liitetiedoissa vastuun siirrot (luovutettu/vastaanotettu) jaoteltuna TyEL:n mukaiseen ja muuhun kuin lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvaan vastuuseen.
- liitetiedoissa kerrotaan TyEL:n mukaiseen vastuunsiirtoon sisältyvä lisävakuutusvastuun määrä erikseen luovutetun ja vastaanotetun vastuun osalta.

1.9.1.3 Hoitokulut

Hoitokulut eritellään seuraavasti:

Palkat ja palkkiot	_____	
Eläkekulut	_____	
Muut henkilösivukulut	_____	
Lakisääteiset maksut	_____	
Muut hoitokulut	_____	_____

Mikäli muiden hoitokulujen määrä on olennainen, annetaan liitetiedoissa tarvittaessa lisätietoa. Mikäli muihin hoitokuluihin sisältyvät poistot eroavat olennaisesti edellisen tilikauden poistoista, annetaan liitetiedoissa asiasta lisätietoa.

Lakisääteiset maksut:

ETK:n kustannusosuus	_____	
Oikeushallintomaksu	_____	
VVV:n valvontamaksu	_____	
Muut erät	_____	_____

Mikäli eläkekassa hoitaa sekä etuusperusteista että maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä, esitetään hoitokulut seuraavasti:

	Etuusperusteinen	Maksuperusteinen	Yhteensä
Palkat ja palkkiot	_____	_____	_____
Eläkekulut	_____	_____	_____
Muut henkilösivukulut	_____	_____	_____
Muut hoitokulut	_____	_____	_____
Yhteensä	_____	_____	_____

1.9.1.4 Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut eritellään seuraavasti:

Sijoitustoiminnan tuotot:

Tuotot sijoituksista osakkaana olevaan työnantajayritykseen			
Osinkotuotot	_____		
Korkotuotot	_____		
Muut tuotot	_____	_____	
Tuotot kiinteistösijoituksista			
Osinkotuotot	_____		
Korkotuotot	_____		
Muut tuotot	_____	_____	
Tuotot muista sijoituksista			
Osinkotuotot	_____		
Korkotuotot	_____		
Muut tuotot	_____	_____	
Yhteensä		_____	_____

Arvonalentumisten palautukset	_____	
Myyntivoitot	_____	
Yhteensä	=====	
Sijoitustoiminnan kulut:		
Kulut kiinteistösijoituksista	_____	
Kulut muista sijoituksista	_____	
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut	_____	
Yhteensä	_____	
Arvonalentumiset ja poistot		
Arvonalentumiset	_____	
Rakennusten poistot	_____	_____
Myyntitappiot	_____	_____
Yhteensä	_____	=====
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua	_____	
Sijoitusten arvonkorotus	_____	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	_____	_____
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen realisoitumattomia arvon muutoksia ¹⁾		
Sijoitusten realisoitumattomat arvonnousut	_____	
Sijoitusten realisoitumattomat arvonnousut	_____	_____
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		=====

¹⁾ Mikäli sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon.

Liitetiedoissa kerrotaan erikseen:

- sijoitustoiminnan tuottoihin ja kuluihin sisältyvät olennaiset kurssivoitot ja –tappiot ja sijoitustoiminnan kuluihin sisältyvän sijoitustoiminnan hoitokulujen yhteismäärä.

1.9.1.5 Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitustoiminnan nettotuotot

Mikäli eläkekassa harjoittaa sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä, maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitustoiminnan tuotot eritellään liitetiedoissa seuraavasti:

Sijoitustoiminnan tuotot	_____	
Sijoitustoiminnan kulut	_____	
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia		_____
Sijoitusten arvonkorotus	_____	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	_____	
Arvonalentumiset	_____	
Arvonalentumisten palautukset	_____	_____
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		=====
Se osa sijoitustoiminnan nettotuotoista, jotka ovat syntyneet niistä sijoituksista, joiden valinnasta on päättänyt vakuutettu 1)		_____

1) Esitetään vain, jos eläkekassan maksuperusteisessa lisäeläkejärjestelyssä sijoitusten valinnasta on päättänyt eläkekassan hallitus ja vakuutettu itse.

1.9.2 TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT**1.9.2.1 Taseen vastaavia ja vastattavia koskevat liitetiedot****1.9.2.1.1 Sijoitukset****1. Mikäli sijoitukset arvostetaan taseessa hankintamenoön (VKL 74 b §:n 1-3 mom):****(Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)**1.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero:

Sijoitusten 31.12.	Jäljellä oleva hankintameno ¹⁾	Kirjanpito-arvo	Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	_____	_____	_____
Kiinteistöosakkeet	_____	_____	_____
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	_____	_____	_____
Lainasaamiset omilta kiinteistöyhteisöiltä	_____	_____	_____
Sijoitukset osakkaana olevaan työntantajayritykseen			
Työntantajayrityksen osakkeet ja osuudet	_____	_____	_____
Rahoitusmarkkinavälineet työntantajyritykseltä	_____	_____	_____
Velkakirjasaamiset työntantajyritykseltä	_____	_____	_____
Saamiset työntantajyritykseltä	_____	_____	_____
Muut sijoitukset työntantajyritykseen	_____	_____	_____
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	_____	_____	_____
Rahoitusmarkkinavälineet	_____	_____	_____
Kiinnelainasaamiset	_____	_____	_____
Muut lainasaamiset	_____	_____	_____
Talletukset	_____	_____	_____
Muut sijoitukset ²⁾	_____	_____	_____
	=====	=====	=====
Arvostuserot yhteensä (sijoitusten käypä arvo – kirjanpitoarvo)			_____
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää korkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta (+/-)			_____
Kirjanpitoarvo sisältää arvonkorotuksia:			
Sijoitusomaisuuden arvonkorotukset		_____	
Käyttöomaisuuden arvonkorotukset		_____	_____

¹⁾ Jäljellä oleva hankintameno määritellään 1.5.1.1.1 kohdassa²⁾ Mikäli muiden sijoitusten määrä on olennainen, on siitä annettava lisätietoa.

1.2. Kiinteistösijoitusten erittely

1.2.A. Kiinteistösijoitusten muutokset:

	Kiinteistöt ja kiinteistö- osakkeet ¹⁾	Lainasaamiset omilta kiinteistö- yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	X	X
Lisäykset	X	X
Vähennykset	-X	-X
Tilikauden poistot	<u>-X</u>	
Hankintameno 31.12.	X	X
Arvonalentumiset 1.1.	-X	-X
Vähennysten arvonalentumiset	X	X
Tilikauden arvonalentumiset	-X	-X
Arvonalentumisten palautukset	<u>X</u>	<u>X</u>
Arvonalentumiset 31.12.	-X	-X
Arvonkorotukset 1.1.	X	
Lisäykset	X	
Vähennykset	<u>-X</u>	
Arvonkorotukset 31.12.	X	
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>X</u>	<u>X</u>

¹⁾ sisältää kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintameno

1.2 B. Eläkekassan omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

Jäljellä oleva hankintameno	_____
Kirjanpitoarvo	_____
Käypä arvo	_____

Erityyissä ilmoitetaan omassa käytössä oleva osuus kiinteistösijoituksista. Tilojen katsotaan olevan omassa käytössä, jos ne ovat konttori-, varasto-, edustus-, henkilökunnan vapaa-ajanviihto- tai muussa sellaisessa eläkekassan omassa käytössä. Henkilökunnalle vuokratut tilat eivät ole omassa käytössä. Käytöltään jaetuissa kiinteistökohteissa oman käytön osuus lasketaan tarvittaessa neliömetrien tms. jakosuhteen perusteella.

2. Mikäli sijoitukset arvostetaan taseessa käypään arvoon (VKL 74 b §:n 3-4 mom):**(Ei koske maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä)**

2.1. Rahoitusvaroihin kuuluvat sijoitukset:

	Kaupankäynti tarkoitus	Myytavissä olevat	Epv:n asti pidettävät	Lainat ja muut saamiset	Yhteensä	Käyvän arvon muutos: Edellisten tilikausien ja tilik. yli-/alijäämä:	Käyvän arvon rahasto
Osakkeet ja osuudet	x	x	-	-	x	x	x
Rahoitusmarkv.	x	x	x	-	x	x	x
Kiinnelainasaaminen	-	-	-	x	x	x	-
Muut lainasaamiset	-	-	-	x	x	x	-
Talletukset	-	-	-	x	x	x	-
Muut sijoitukset ¹⁾	x	x	-	-	x	x	x
Yhteensä	x	x	x	x	x	x	x

Sisältää sijoituksia,
joiden käypänä
arvona on käytetty
hankintamenoa x

Eräpäivään asti pidettävien
sijoitusten käypä arvo x

¹⁾ sisältää ei-suojaavat johdannaiset

2.2. Kiinteistöt

2.2.1. Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöt	
Tasearvo 1.1.x	x
Lisäykset/vähennykset	+/-x
Siirrot omasta käytöstä/omaan käyttöön	+/-x
Käyvän arvon muutos	+/-x

Yhteensä 31.12.x+1	x
Josta hankintamenoon arvostetut sijoituskiinteistöt	x

2.2.2. Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Omassa käytössä olevista kiinteistöistä ja kiinteistöosakkeista annetaan tämän määräyksen kohdan 1.2 (Kiinteistö-sijoitusten erittely) alakohdan 1.2 B (Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet) mukainen liite-tieto.

3. Maksuperusteinen lisäeläkejärjestely

Sijoitukset 31.12 (käypä arvo)	Kaikki sijoitukset	Sijoitukset, joiden valinnasta päättännyt vakuutettu
<i>Kiinteistösijoitukset</i>		
Kiinteistöt	_____	_____
Kiinteistöosakkeet	_____	_____
<i>Muut sijoitukset</i>		
Osakkeet ja osuudet	_____	_____
Rahoitusmarkkinavälineet	_____	_____
Muut lainasaamiset	_____	_____
Talletukset	_____	_____
Muut sijoitukset ¹⁾	_____	_____
Yhteensä	_____	_____

¹⁾ Mikäli muiden sijoitusten määrä on olennainen, on niistä annettava lisätietoa.

4. Lainasaamiset

4A. Lainasaamiset osakkaana olevalta työnantajayritykseltä

	euro
Lainojen yhteismäärä	_____
Erittely vakuuslajeittain:	
Pankkitakaus	_____
Takausvakuutus	_____
Kiinnitykset	_____
Muu vakuus (eriteltyä, jos määrä on oleellinen)	_____
Yhteensä	=====

4B. Taseen erä Muut lainasaamiset erittely vakuuden laadun mukaan

	euro
Muut lainasaamiset	_____
Erittely vakuuslajeittain:	
Pankkitakaus	_____
Takausvakuutus	_____
Kiinnitys	_____
Muu vakuus	_____
Yhteensä	_____

1.9.2.1.2 Saaminen (velka) vastuunjaosta

Liitetiedoissa esitetään erikseen eläkekassan saaminen vastuunjaosta ja velka vastuunjakoon.

1.9.2.1.3 Oma pääoma

Oma pääoma eritellään tase-eräkohtaisesti KPA 2. luvun 5 §:n 1 kohdan mukaisesti. Mikäli eläkekassalla on erilaisia takuusuuksia, on takuupääoma lisäksi esitettävä liitetiedoissa jaoteltuna takuupääomalajeittain.

Eläkekassa, joka arvostaa sijoitukset taseessa käypään arvoon erittelee oman pääoman liitetiedoissa kuitenkin esim. seuraavasti:

	Takuu- pääoma	Vararahasto	Käyvän arvon rahasto	Tilikausien yli- ja alijäämät	Yhteensä:
Saldo 31.12.x	x	x	x	x	x
Käyvän arvon rahasto					
- Käypään arvoon arvostamisesta			+/-x		
- Rahavirran suojauksesta			+/-x		
- Myynneistä ja arvonalentumisista			+/-x		+/-x
Tilikauden yli-/alijäämä				+/-x	+/-x
Takuusuusien hankinnat	-x	-x			-x

Saldo 31.12.x+1	x	x	x	x	x

Takuusuusien hankinnat:

1.1.x					-x
lisäys					-x
Yhteensä 31.12.x+1					-x

Eläkekassan hallussa olevien omien takuusuusien lukumäärä ja nimellisarvo on esitettävä liitetiedoissa.

1.9.2.1.4 Vakuutustekninen vastuovelka

Liitetiedoissa esitetään vakuutustekninen vastuovelka seuraavasti:

Lakisääteiset eläkkeet	
Vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu	_____
Lisävakuutusvastuu	_____
Lakisääteisten eläkkeiden osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	_____
Muiden eläkkeiden vastuovelka	_____
Vakuutustekninen vastuovelka yhteensä	=====

1.9.3 VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Eläkekassan omasta puolestaan antamat vakuudet ja vastuusitoumukset tulee esittää liitetiedoissa seuraavasti:

1. Velat, joiden vakuudeksi on annettu eläkekassan omaisuutta eriteltyinä vakuuslajeittain.

1.1. Annettujen vakuuksien arvo.

1.2. Lisäksi annetaan vakuustyypeittäin vakuuksien yhteenlaskettu arvo.

2. Muut omasta puolesta annetut vakuudet yhteenlaskettu arvo vakuuslajeittain eriteltyinä (ei velkaa taseessa).

3. Taseeseen sisällyttämättömät omasta puolesta annetut vastuusitoumukset ja vastuut

Omasta puolesta annetut vastuusitoumukset eritellään esimerkiksi seuraavasti:

- leasing- ja vuokravastuut
- eläkevastuut
- muut vastuusitoumukset
- muut eläkekassan koskevat taloudelliset vastuut, joita ei ole merkitty taseeseen.

Erityisesti muiden vastuusitoumusten ja muiden taloudellisten vastuiden osalta tulee oikean ja riittävän kuvan (tietojen) vaatimuksen täyttymisen takia antaa vastuun arvioidun rahamäärän lisäksi sanallinen selostus asian luonteesta ja arvostusperiaatteista.

Muina vastuusitoumuksina eläkekassa esittää mm:

- johdannaissopimuksista johtuvat vastuut ks. kohta 4.1.1.6
- rahoitusvakuuslain (11/2004) mukaisessa siirrossa vastaanotetun vakuuden käypä arvo, myydyin ja edelleen pantatun vakuuden käypä arvo ja tieto siitä, onko eläkekassalla velvollisuus palauttaa se.

Vastuut tulee arvostaa tilinpäätöksessä varovaisuuden periaatetta noudattaen. Tämä tarkoittaa sitä, että vastuut tulee arvostaa tilinpäätöksessä nimellisarvoon tai sitä korkeampaan todennäköiseen arvoon.

Mahdollisia vastuita voi olla erilaisia, tyhjentävää esimerkkiluetteloa ei ole.

Eläkekassan tulee itse tilinpäätöstä laatiessaan harkita, onko sellaisia sopimuksia/sitoumuksia, joista saattaa realisoitua menoja ja menetyksiä ja jotka siten tulisi esittää vastuina. Vaatimus oikeasta ja riittävästä kuvasta tulee muistaa.

Yleisvakuuksien osalta ei laina/vakuuskohtaista erittelyä aina voida tehdä. Tällöin tulee kuitenkin esittää yleisvakuutta vastaan saatujen lainojen (muiden vastuiden) kokonaismäärä sekä erikseen yleisvakuudeksi annetut omaisuuserät tms.

Yhteisvastuusta ilmoitetaan vastuun kokonaismäärä sekä se, että kyseessä on yhteisvastuu.

Vastuutiedot annetaan erikseen TyEL-toiminnan ja muun toiminnan osalta.

1.9.4 VAKAVARAISUUTTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

TyEL:n mukaista toimintaa harjoittavan eläkekassan vakavaraisuudesta on esitettävä tilikaudelta ja vähintään edelliseltä tilikaudelta seuraavat tiedot:

Toimintapääoma (euroissa)

- oma pääoma _____
- vapaaehtoiset varaukset _____
- lisävakuutusvastuu _____
- omaisuuden käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero _____
- takaukset ja vakuudet _____
- muut erät (+/-) _____
- tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettava osa _____

Toimintapääoman vähimmäismäärä -% ¹⁾ _____

Vakavaraisuusaste -% _____

(toimintapääoma / vakavaraisuuslaskennassa
käytettävä vastuovelka)

Vakavaraisuusraja -% _____

Vakuutuskassalain 83 b:n mukainen toimintapääoma esitettynä siten, että siihen ei sisälly tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa _____

Toimintapääoman vähimmäismäärä esitettynä ilman lain 853/2008 mukaisia väliaikaisia huojennuksia vuosille 2008-2010 ²⁾ _____

Vakavaraisuusaste ³⁾ _____

1) Laskettuna lain 853/2008 6 §:n mukaisesti

2) 1/3 -osaa vakavaraisuusrajaista, missä vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävä vastuovelka lasketaan ennen lain 853/2008 3 §:n mukais- ta tasausvastuusta rinnastettavan osuuden vähentämistä.

3) Toimintapääoma on vakuutuskassalain 83 b:n mukainen toimintapääoma siten, että siihen ei sisälly tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa.

1.9.5 ELÄKEKASSAN TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ JA VAKUUTUSTOIMINTAA KUVAAVAT TUNNUSLUVUT VIIDELTÄ VIIMEISELTÄ TILIKAUDELTA SEKÄ ANALYYSIT

1.9.5.1 Yleistä

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut koskevat tunnuslukujen laskentaperiaatteiden osalta kaikkia eläkekassojen TyEL-toimintaa myös silloin, kun ne ilmoittavat tunnuslukuja muulloinkin kuin tilinpäätöksessä tai puolivuositaisessa raportissa. Tunnuslukukäsitteet ovat vastaavat kuin tuloslaskelmassa ja taseessa, jollei jäljempänä toisin määritellä.

Tunnusluvut julkaistaan tilinpäätöksessä ja tuotetaan lisäksi puolivuositain tässä määräyksessä esitettyssä muodossa (10 ja 11) (kumottu). Sen varmistamiseksi, että tilinpäätös tunnuslukuineen antaa eläkekassan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta oikean ja riittävän kuvan, on tunnuslukujen yhteydessä annettava tarvittaessa lisätietoja.

Kohdan 1.9.5.1 toisen kappaleen ensimmäinen virke on kumottu 1.4.2011 voimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 2/2011 siltä osin kuin se koskee liitteiden 10 ja 11 mukaisten raporttien toimittamista.

Tunnusluvut esitetään tilinpäätöksessä viideltä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta tai, jos eläkekassa ei ole toiminnut viittä tilikautta, koko toiminta-ajalta.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa on tunnuslukujen lisäksi ilmoitettava niiden laskentakaavat ja tunnuslukujen sisältö.

Tunnusluvut on laskettava ja esitettävä vähintään miljoonan euron tarkkuudella ja prosentit sekä suhdeluvut yhden desimaalin tarkkuudella.

Tunnusluvut lasketaan sijoitustoiminnan osalta pääasiassa käyvin arvoin.

Tunnusluvun saama arvo ilmoitetaan myös siinä tapauksessa, että se on negatiivinen.

Puolivuositain tuotettavat tiedot:

- vakuutusmaksutulo
- taseen vastuovelka
- eläkevarat
- palkkasumma
- sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin sijoituslajeittain,
- sijoitusjakauma käyvin arvoin,
- toimintapääoma, toimintapääoma ja sitä koskevat rajat prosentteina vastuuvastaavasta ja toimintapääoma suhteessa vakavaraisuusrajaan.

Vertailutietoina esitetään puolivuositain tuotettujen tietojen yhteydessä vastaavan ajankohdan tiedot edelliseltä tilikaudelta ja edellisen tilikauden tiedot.

1.9.5.2 Tunnuslukujen laskentakaavoja ja analyysien esittäminen

Esittäessä tunnuslukuja, jotka kuvaavat tuloksen syntyä tai tulosvaikutusta on luvut esitettävä etumerkkeineen.

Maksetut eläkkeet=

Tuloslaskelman mukaiset maksetut eläkkeet ja muut korvaukset (brutto).

Sijoitustoiminnan tuotto:

A. Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin tai kuukausittain aikapainotetut kassavirrat. Ellei käytettävissä ole kassaperusteista laskentaa, voidaan tuotto laskea suoriteperusteisesti.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuna sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun. Tuotto sitoutuneelle pääomalle voidaan laskea myös muulla tavalla, jos sen antama tulos ei tarkkuudeltaan olennaisesti poikkea edellä mainitulla menetelmällä saadusta tuloksesta.

Tuoton laskentaperiaatteen osalta on noudatettava jatkuvuutta eikä menetelmän tarkkuustasoa saa heikentää aikaisemmin käytetystä tasosta (esim. päiväpainotuksesta ei saa siirtyä takaisin kuukausipainotukseen). Sellaisen omaisuusryhmän esim. kiinteistöt, johon ei voida soveltaa päiväkohtaista laskentaa, tuotto voidaan laskea käyttämällä kuukausikohtaista laskentaa.

Kassavirta (suoritevirta) = ostot – myynnit – tuotot + kulut

Johdannaisten tuotot ja kulut kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle. Ei suojaavan johdannaisen tuotot ja kulut merkitään siten kuin vastaavan omaisuuserän tuotot ja kulut, esim. osakejohdannaisten tuotot ja kulut käsitellään osakkeiden ryhmässä.

Valuutasta johtuvat tuotot ja kulut kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Korkorahastojen tuotot kohdistetaan vastaavasti kuten korkorahastot on kohdistettu sijoitusjakaumassa: pitkän koron rahastot joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin. Sijoituksista sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyhtiöihin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin osalta menetellään vastaavasti.

Sijoituslajeille kohdistamattomia tuottoja ja kuluja ovat esimerkiksi sijoitustoiminnan hoitokulut (esim. oman sijoitusorganisaation kulut ja ulkopuoliselle maksetut varainhoitopalkkiot), sijoitustoiminnan muut tuotot ja kulut (esim. säilytyspalkkiot ja vakuutusliikkeen valuuttakurssierot) siltä osin kuin niitä ei pystytä kohdistamaan omaisuuslajeille, toimitusmaksut, takaisinmaksupalkkiot, muut korkotuotot.

Rahoihin ja pankkisaamisiin sisältyvien sekä euromääräisten että valuuttatilien tuotot kirjataan kohdistamattomiin tuottoihin. Tase-erä Rahat ja pankkisaamiset eivät ole mukana sijoitusten markkina-arvossa eivätkä sitoutuneessa pääomassa.

Sitoutunutta pääomaa laskettaessa kiinteistökaupoissa syntyneet merkittävät maksuaikoihin liittyvät kauppahintatasaamiset ja –velat oikaistaan suoriteperusteesta kassaperusteeseen mukaiseksi (kaupat kirjattu tapahtumapäivän mukaan).

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin tulee eri taulukoissa olla saman suuruinen.

B. Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin + Muut korkoerät – Vastuuvelan tuottovaatimus.¹⁾

1) Vuonna 2008 täydennyskerrointa vastaavaa korkotuottovaatimusta ei lueta vastuuvelan tuottovaatimukseen.

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin. Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyhtiöihin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Sijoituksiin ei oteta mukaan sijoituksiin liittyvä kauppahintasaamisia ja –velkoja.

Sijoitusjakauma sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset.

Sijoitusjakauman alaviitteeksi lisätään jvk – salkun modifioitu duraatio (D mod).

Sijoitusjakauma käyvin arvioin ks. määräys- ja ohjekokoelman liite 10.

Liikevaihto=

+ vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	x
+ sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpidossa	x
+ muut tuotot	x

Kokonaishoitokulut=

+ tuloslaskelman erä Hoitokulut	x
+ sijoitustoiminnan hoitokulut	x

Kokonaistulos=

Vakavaraisuuden kartuttaminen vakuutusmaksuilla	x
---	---

+ Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	x
+ Varojen sisäinen siirto osastolta A osastolle B	x

Tulosanalyysi

Lisävakuutusvastuun muutokseen ei tulosanalyysissä lasketa mukaan kannansiirtojen vaikutusta.

Toimintapääoma

Toimintapääoma ja sen rajoja koskeva tunnusluku esitetään myös kuvan muodossa viideltä vuodelta. Toimintapääoman esitys kuvan muodossa koskee myös puolivuositain tuotettavaa raporttia. Kuvassa tulee esittää seuraavat tiedot %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvelasta:

- vakavaraisuusraja
- toimintapääoman enimmäismäärä
- toimintapääoma ¹⁾

1) Vuosina 2008-2010 sisältää tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavan osan.

Eläkevarat=

Taseen vastuovelka + Varojen arvostusero

TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma=

Tilinpäätösajankohdan tai osavuosisiraportointiajankohdan mukainen palkkasumma- ja työtulosumma-arvio koko vuodelta.

Vakuutusten, vakuutettujen ja eläkkeensaajien lukumäärä

Lukumäärä, joka on tilinpäätöshetken tai osavuosisiraportointiajankohdan mukainen.

TyEL vakuutetuista joiden tiedot ilmoitetaan eläkekassalle kuukausittain, lasketaan niiden lukumäärä joilla on ollut ansioita viimeisen kuukauden aikana, kuitenkin siten, että jokainen tulee lasketuksi vain kerran.

Perhe-eläkkeessä eläkkeensaajien lukumäärä lasketaan aina yhdeksi riippumatta edunsaajien lukumäärästä.

1.9.6 ELÄKEKASSAN RISKIT JA RISKIENHALLINTA

Tilinpäätöksen liitetiedoissa on selvitettävä eläkekassan riskienhallinnan yleiset periaatteet (riskienhallinnan politiikka), riskienhallinnan vastuu ja valvonta, organisointi sekä prosessit ja riskit (riskien luokittelu, riskimittarit, valvonnanrajat ja raportointi).

Liitetiedoissa tulee lisäksi kuvata (määrällisesti ja/tai sanallisesti) eläkekassan kannalta tärkeimpiä riskejä kuten vakuutustoiminnan riskit, sijoitustoiminnan riskit ja operatiiviset riskit.

Vakuutusteknisen vastuuvelan osalta tulee liitetiedoissa kertoa (Ei koske maksuperusteista eläkejärjestelyä):

1. Vakuutusteknisten riskien määrittely: eläkekassan merkittävimpien vakuutusriskien kuvaus ottaen huomioon erikseen lakisääteisen ja vapaaehtoisen toiminnan erityispiirteet
  - a. rahoituksen jakautuminen eläkekassan vastuulle ja eläkelaitosten yhteiselle vastuulle (tasausjärjestelmä)
  - b. kuvaus vakuutuslajeista (TyEL-p, TyEL-l, YEL-p, YEL-l, lisäedut) ja omalla vastuulla olevaan vakuutusliikkeeseen sisältyvistä riskeistä (korkoriski, kuolevuus jne.)
  - c. kuvaus vakuutuskannan rakenteesta

2. Riskienhallinta eläkevastuun laskuperusteilla: sovellettavan laskuperusteen kuvaus ja matemaattiset oletukset (esimerkiksi tasoitusvastuun mitoitus, kuolevuus, laskuperustekorko, työkyvyttömyysriski, indeksikorotusvastuun käyttö, kuormitus)
3. Määrällisiä tietoja eläkevastuusta (esimerkiksi tasoitusvastuunrajat, indeksikorotusvastuun yläraja)

Sijoitustoiminnan riskien osalta tulee liitetiedoissa kertoa:

1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategiat
2. Riskienhallintaprosessit ja
3. Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Operatiivisten riskien osalta tulee liitetiedoissa kertoa:

1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia
2. Riskienhallintaprosessit ja
3. Kuvaus olennaisista operatiivisista riskeistä

1.9.7 MUUT ERINÄISET MÄÄRÄYKSET

1.9.7.1 Suojaava johdannaissopimus

Johdannaissopimuksen suojaavuuden kriteerit ks. määräys- ja ohjekokoelman kohdat 1.5.1.2.1 (suojauksen kriteerit, tehokkuus ja dokumentointi) ja 4.1.1.4 (suojauksen tehokkuus).

1.9.7.2 Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavan vakuutuskassan toimintakertomuksessa lain 853/2008 johdosta esitettävät tiedot

Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavan vakuutuskassan toimintakertomuksessa taloudellista asemaa koskevassa selostuksessa tulee kertoa lain 853/2008 (Lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkeläisten vanhuuseläkkeiden rahastointia ja toimintapääomaa koskevien säännösten väliaikaisesta muuttamisesta) säännösten soveltamisen vaikutuksesta eläkekassan toimintapääomaan.

2. MUUTA KUIN LAKISÄÄTEISTÄ TOIMINTAA HARJOITAVAN ELÄKEKASSAN JA AB- ELÄKEKASSAN A-OSASTON SJOITUSTOIMINTA JA VASTUUVELAN KATE

2.1 Sijoitussuunnitelma

Eläkekassan hallituksen on VKL:n 83 f §:n perusteella laadittava eläkekassalle sen varojen sijoittamista koskeva suunnitelma (sijoitussuunnitelma). Suunnitelma laaditaan ottaen huomioon eläkekassan toimintaympäristö, eläkekassan toiminnasta johtuvat kulut ja vastuuvelka sekä VKL:n (1164/1992) 8, 83, 83 g– 83 r §:n vaatimukset.

Eläkekassan toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että eläkekassan varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty. Hallituksen puolestaan on huolehdittava siitä, että varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty (VKL:n 33 §).

Suunnitelman tulee ohjata eläkekassan käytännön sijoitustoimintaa nykyhetkellä siten, että hallituksen sijoitustoiminnalle asettamat tavoitteet saavutetaan. Hallituksen on seurattava suunnitelmansa toteutumista ja tehtävä siihen tarpeelliseksi katsomansa muutokset.

Sijoitussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja sitä on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Hallituksen hyväksymä sijoitussuunnitelma ja vakuutusmatemaatikon lausunto on liitettävä hallituksen pöytäkirjaan.

AB-eläkekassan sijoitussuunnitelma tulee laatia erikseen kummaltakin osastolta. B-osaston osalta ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2A.1.1.

Sijoitussuunnitelman tulee sisältää seuraavat pääkohdat:

1. Eläkekassan vakuutusmatemaatikon kirjallinen ennuste vastuuvelan ja eläkemenojen (ml. vastuunjakokorvaukset) pitkän ajan kehityksestä ja niiden asettamista vaatimuksista sijoitustoiminnalle, mm. maksuvalmiusvaatimuksista. Pitkän ajan kehityksellä tarkoitetaan vähintään kymmenen vuoden jaksoa (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.1.2).

2. Hallituksen päätökset eläkekassan sijoitustoiminnan tavoitteista:

- sijoitustoiminnan suuntaamisen yleiset periaatteet
- sijoitusten yleiset hajautustavoitteet
- sijoitusten tuottotavoitteet lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- sijoituksille asetettavat likviditeettitavoitteet
- sijoituksille ja velkasitoumusten vakuuksille asetettavat yleiset turvaavuustavoitteet
- valuuttaliikkeen järjestämisen periaatteet (ulkomaiset sijoitukset)
- sijoitusten arvojen suojaamisen periaatteet (esim. johdannaissopimusten käyttö, valuuttariskeiltä suojautuminen)

3. Edellä mainittujen tavoitteiden laatimista ja ajan tasalla pitämistä varten hallituksen tulee arvioida säännöllisesti (vähintään kerran vuodessa):

- eläkekassan toimintaympäristöä ja kehitysnäkymiä
- eläkekassan sijoituksiin sisältyviä riskejä (mm. arvonmuutoksen, odotetun tuoton, turvaavuuden ja valuuttaliikkeen osalta)
- vastuuvelan ja -menojen edellyttämät sijoitusten tuoton ja likvidisyyden vaatimukset
- eläkekassan riskinkantokyky sijoitusten osalta lyhyellä ja pitkällä aikavälillä

4. Johdannaisten käyttö

Eläkekassan on määriteltävä johdannaisten käyttöä koskevissa periaatteissaan millaisia johdannaissopimuksia se pitää suojaavina huomioiden jäljempänä esitetyt suojaavuuden kriteerit (ks. kohdat 2.2.6 ja 4.1.1.4).

5. Hallituksen päätös omaisuudenhoitajien käytöstä (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.2).

Omaisuudenhoitajien kanssa tulee tehdä aina kirjallinen sopimus.

Jos AB-eläkekassa (ks. kohta 1) antaa varojen hoidon ulkopuoliselle omaisuudenhoitajalle, on A- ja B-osaston varat hoidettava erillään. Omaisuuden hoidossa tarvittavat tilit ja varojen säilytys on pidettävä osastoittain erillään.

6. Hallituksen päätökset sijoitustoiminnassa sovellettavista yksityiskohtaisista rajoista

Hallituksen tulee päättää sijoitusvaltuuksista ja sijoitusten määristä eri kohteisiin ja rajoista, joiden sisällä eri tyyppiset sijoitusriskit saavat vaihdella. Päätöksen tulee sisältää ohjeet sijoitusten mahdollisista suojaamistarpeista sekä sijoituksista ulkomaisiin kohteisiin.

Hallituksen tulee päättää vaatimuksista, jotka se asettaa eläkekassan myöntämien lainojen ja velkasitoumuksien hyväksyttävälle vakuuksille. Päätöksessä on erikseen tuotava esille eri tahoille sallittujen kokonaisvastuiden enimmäismäärä.

Hallituksen tulee päättää, missä laajuudessa ja millä edellytyksillä varoja voidaan sijoittaa eläkekassan osakasyhteisöihin tai niiden kanssa samaan konserniin kuuluvaan muuhun yhteisöön.

Lisäksi hallituksen tulee päättää niistä periaatteista, joilla varoja voidaan sijoittaa eläkekassan osakasyhteisöihin, joiden omistajana tai hallinnossa on eläkekassan tai osakasyhteisön hallituksen jäseniä tai niiden johtavassa asemassa olevia henkilöitä tai eläkekassan tilintarkastaja.

7. Selvitys eläkekassan sijoitustoiminnassa noudatettavista päätösvaltuuksista

Selvityksessä tulee kertoa, miltä osin hallitus itse suoraan päättää sijoitustoiminnasta ja miltä osin ja missä rajoissa päätösvalta on siirretty esim. toimitusjohtajalle ja eläkekassan muille toimihenkilöille.

8. Selvitys sijoitustoiminnan raportoinnista hallitukselle

Sijoitussuunnitelmassa tulee aina olla selvitys siitä, miten, mitä asioita ja kuinka usein sijoitustoiminnasta raportoidaan hallitukselle ja muulle johdolle.

Katso myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.

A-eläkekassan ja AB-eläkekassan A-osaston on sisällytettävä sijoitussuunnitelmaan sijoituspolitiikan periaatteita koskeva selvitys:

- Selvitys on julkinen asiakirja, jonka ei tule sisältää liikesalaisuuden piiriin kuuluvia yksityiskohtaisia tietoja.
- Selvityksen tulee sisältää sijoitusriskien mittaamis- ja hallintamenetelmistä sekä strategiasta, jonka mukaan A-eläkekassa tai AB-eläkekassa A-osaston osalta on hajauttanut sijoittamansa varat ottaen huomioon vastuuvelan luonteen ja keston vapaaehtoisen eläketurvan osalta.
- Selvitystä on tarkistettava ilman viivytystä kaikkien merkittävien sijoituspolitiikkaa koskevien muutosten jälkeen ja aina vähintään joka kolmas vuosi.
Selvitys on pyynnöstä toimitettava eläkekassan jäsenille, vapaakirjan saaneille henkilöille, eläkkeensaajille sekä tarvittaessa heidän edustajilleen.

9. Maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä harjoittavien eläkekassojen sijoitusten ryhmittely

Maksuperusteista lisäeläkejärjestelyä harjoittavien eläkekassojen on lisättävä sijoitussuunnitelmaan periaatteet, jotka koskevat varojen sijoittamista eri ryhmiin.

10. Selvitys maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn sijoitusriskin seurannasta

Selvityksessä tulee kertoa, millä tavalla ja kuinka usein laitos seuraa sijoitusriskejään.

2.2 Vastuuvelan kate

MÄÄRITELMIÄ JA RINNASTUKSIA

2.2.1.1 Pankkisaamiset

VKL:n 3 §:n 10 kohdassa tarkoitetuiksi velkasitoumuksiksi katsotaan myös kaikki pankkisaamiset.

2.2.1.2 ETA-valtiossa toimiluvan saaneeseen julkisen valvonnan alaiseen talletuspankkiin tai vakuutusyhtiöön rinnastettavat yhteisöt

VKL:n 83 h §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla ETA-valtiossa toimiluvan saaneisiin julkisen valvonnan alaisiin talletuspankkiin ja vakuutusyhtiöön rinnastetaan seuraavat yhteisöt:

Finnvera Oyj
Kuntarahoitus Oy
Kuntien Asuntoluotto Oy
Kuntien takauskeskus
Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy
Svensk Exportkredit
Eksportfinans ASA
Kommunalbanken AS
Kommuninvest Sverige AB
Bear Stearns Bank plc
Credit Suisse First Boston International

2.2.1.3 ETA-valtiossa sijaitsevat säännellyt markkinat

VKL:n 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetaan ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla ETA-valtion viranomaisen valvonnan alaista arvopaperipörssiä ja muuta sellaista ETA-valtiossa toimivaa vaihdantajärjestelmää, joka sisältyy komission Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaisemaan säänneltyjä markkinoita koskevaan luetteloon.

2.2.2 ERÄÄT VASTUUVELAN BRUTTOMÄÄRÄSTÄ VÄHENNETÄVÄT ERÄT

Jos vakuutusyhtiön antama jälleenvakuutus on asianmukaisesti järjestetty, eläkekassa voi vastuuvelkaa kattaessaan vähentää VKL:n 83 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettua jälleenvakuutuksenantajan osuuden vastuuvelan bruttomäärästä. Jälleenvakuutuksen antajan osuus voi olla yhteensä kuitenkin enintään 20 prosenttia vastuuvelan bruttomäärästä. VVV voi antaa poikkeusluvan edellä mainittua suuremmalle osuudelle.

Jos lisäeläketointia harjoittava eläkekassa on saanut VVV:lta VKL:n 81 a §:n mukaisen luvan esittää taseen vastaavien puolella määrääjän vastuuvajaus (vakuutustekninen katevajaus), eläkekassa voi vastuuvelkaa kattaessaan vähentää vastuuvelan bruttomäärästä vakuutusteknistä katevajaus vastaavan erän.

2.2.3 LUETTELOIDUKSI KATTEEKSI KELPAAVA OMAISUUS

Luetteloidulla katteella tarkoitetaan tässä määräyksessä sellaisia VKL:n 83 § 5 momentin omaisuuslajeihin kuuluvia ja VKL:n 83 h – 83 r §:ssä säädetty edellytykset ja rajoitukset täyttäviä varoja, jotka on merkitty tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdassa 2.2.10 tarkoitettuun kateluetteloon.

VKL:n 83 h – 83 k §:ssä säädetään niistä omaisuuslajeista, joilla eläkekassa voi kattaa vastuuvelan bruttomäärän.

Rinnastuksia:

1) Indeksiin sidotut lainat, joissa liikkeeseenlaskija on kaikissa tapauksissa sitoutunut maksamaan takaisin koko sijoitetun pääoman, voidaan katteessa rinnastaa liikkeeseenlaskijan velkasitoumukseen.

2) ETA-valtiossa toimiluvan saaneen julkisen valvonnan alaisen vakuutusyhtiön myöntämä henkivakuutus tai kapitalisaatiosopimus voidaan rinnastaa VKL:n 83 h §:n 3 kohdan mukaiseen velkasitoumukseen. Katteeseen hyväksytään määrä, joka vastaa vakuutuksen takaisinostoarvoa, tai jos kuolemantapaussumma on tätä pienempi, kuolemantapaussumma. Lisäksi edellytetään, että edunsaaja on sama kuin vakuutuksenottaja. Rinnastus koskee sopimuksia, joille kertyy tuottoa joko kiinteänä ja/tai vakuutusyhtiön toiminnan tulokseen perustuvana korkona.

Jos edellä mainittu henkivakuutus tai kapitalisaatiosopimus on myönnetty sijoitussidonnaisena, noudatetaan, mitä rahasto-osuuksista sijoitusrahastoissa on säädetty VKL:ssa ja jäljempänä tämän määräys- ja ohjekokoelman 2.2.5 kohdassa.

3) Käteisvarat (setelit, kolikot ja postimerkit) rinnastetaan pankkisaamisiin.

4) Saamiset ETA-talletuspankkien, -luottolaitosten ja -vakuutusyhtiöiden takuurahastoilta rinnastetaan VKL:n 83 h §:n 3 kohdan velkasitoumuksiin.

5) Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvalkaa katettaessa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ETAan kuulumattomat valtiot rinnastetaan ETA-valtioon.

2.2.4 OSAKASRISKIN PIENENTÄMINEN

Eläkekassan osakasriippuvuuteen liittyvien riskien vähentämiseksi on VKL:n 83 o §:ssä säädetty, että sellaiseen omaisuuteen, jonka arvo perustuu pääosin osakkaan toimintaan, saa katteesta olla sijoitettuna enintään 25 prosenttia vastuuvelan bruttomäärästä. Yhteen toiminnalliseen kokonaisuuteen sijoitettua omaisuutta saa katteeseen lukea enintään 5 prosenttia vastuuvelan bruttomäärästä.

Rajoitus koskee esimerkiksi tuotantolaitoksia, osakkaana olevan työnantajayrityksen osakkeita ja muuta sellaista omaisuutta, jonka arvo riippuu pääosin osakkaan toiminnasta. Rajoitus koskee myös velkasitoumuksia, joiden vakuutena tällaista omaisuutta on.

Toiminnallisella kokonaisuudella tarkoitetaan osakkaan käytössä olevaa kiinteistöä tai muuta kohdetta, joka voi myös koostua useammasta kiinteistöstä ja jota voidaan osakkaan toiminnan luonne huomioon ottaen pitää yhtenä kokonaisuutena. Rajoitusta sovellettaessa otetaan eläkekassan suoran omistuksen lisäksi huomioon myös velkasitoumukset, joiden vakuutena kohde on.

2.2.5 SJOITUSRAHASTO-OSUUDET

VKL:n 83 §:n 5 momentin 4 kohdan mukaan osuudet sijoitusrahastoissa ja muissa niihin rinnastettavissa yhteissijoitusyhtiöissä ovat katekelpoisia varoja.

Sijoitusrahastoja ovat sijoitusrahastolaissa (480/1987) tarkoitetut sijoitusrahastot ja sellaiset ulkomaiset sijoitusrahastot ja muut niihin rinnastettavat yhteissijoitusyhtiöt, joiden kotipaikka on ETA-valtiossa tai sellaisessa muussa valtiossa, joka VKL 83 g §:ssä rinnastetaan ETA-valtioon. Näitä yhteissijoitusyhtiöitä ovat erityisesti kaikki ne yhteissijoitusyhtiöt, joihin sovelletaan EY:n 20.12.1985 antaman direktiivin 85/611/ETY säännöksiin sopeutettua kansallista lainsäädäntöä (ks. sijoitusrahastolain 2 §). VKL:a sovelletaan sijoitusrahasto-osuuksiin seuraavasti.

Kiinteistöyhteisöllä tarkoitetaan VKL:n 3 §:n 11 kohdan mukaan sellaista yhteisöä, jonka pääasiallisena tarkoituksena on omistaa VKL:n 83 k §:n 1 momentin 1 - 3 kohdassa mainittuja varoja. Näitä varoja ovat: ETA-valtiossa olevat kiinteistöt ja rakennukset, VKL:n 83 §:n 5 momentin 5 kohdassa tarkoitetut ETA-valtiossa olevaan kiinteään omaisuuteen tai vesivoimaan kohdistuvat oikeudet sekä osakkeet ja osuudet kiinteistöyhteisöissä, joiden kotipaikka on ETA-valtiossa. Jos sijoitusrahasto pääasiassa omistaa edellä lueteltuja varoja, sovelletaan tällaiseen sijoitusrahastoon VKL:n 83 k ja 83 m §:n mukaisia rajoituksia (40 %:n ja 15 %:n).

Muiden kuin kiinteistöyhteisöiksi luokiteltavien sijoitusrahastojen osuudet kuuluvat joko VKL:n 83 h §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan (korkorahastot) tai VKL:n 83 j §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan (osake- ja yhdistelmärahastot) soveltamisalaan. Ensin mainittuihin korkorahastoihin luetaan sellaiset sijoitusrahastot, jotka sääntöjensä mukaan sijoittavat varansa ainoastaan VKL:n 83 h ja 83 i §:n tarkoittamiin velkasitoumuksiin. Osake- ja yhdistelmärahastoihin luetaan sellaiset sijoitusrahastot, jotka sääntöjensä mukaan sijoittavat varansa sekä VKL:n 83 h ja 83 i §:n tarkoittamiin velkasitoumuksiin että 83 j §:n tarkoittamiin osakkeisiin ja osuuksiin taikka pelkästään osakkeisiin ja osuuksiin.

Edellä mainitun lisäksi VKL:n tarkoittamat sijoitusrahastot voivat sääntöjensä mukaan sijoittaa enintään yhden kymmenesosan varoistaan muihin kuin edellä tarkoitettuihin varoihin sekä pitää käteisvaroina toimintansa edellyttämän määrän varoistaan. Sijoitusrahastot voivat myös sijoittaa varojaan johdannaissopimuksiin, kun niillä on tarkoituksena sijoitustoimintaan sekä valuuttakurssien vaihteluihin sisältyvien riskien torjuminen.

Ns. kehitysyritykset ja venture capital -yritykset eivät ole sijoitusrahastoja tai sijoitusrahastoihin rinnastettavia muita yhteissijoitusyhtiöitä.

2.2.6 JOHDANNAIS-, TAKAISINOSTO- JA ARVOPAPERILAINAUSSOPIMUKSET

Johdannaissopimusten käyttö vastuuvelan katteena olevan omaisuuden yhteydessä on sallittua siltä osin kuin johdannaissopimus on tehty suojaamaan katteena olevaa omaisuutta arvonalenemiselta. Jos vakuutusteknisen vastuuvelan katteena oleva omaisuuserä on suojattu johdannaissopimuksella, tämä on otettava huomioon omaisuuserän katearvoa määritettäessä. Lisäksi on sallittua asettaa osto-optio vakuutusteknisen vastuuvelan katteena olevaan omaisuuserään liittyen. Tällöin kuitenkin käytetään kyseisen omaisuuserän katearvona asetetun option lunastushintaa sen ollessa käypää arvoa alhaisempi.

Johdannaissopimukset eivät yksinään kelpaa vastuuvelan katteeksi. Jos vakuutusteknisen vastuuvelan katteena oleva omaisuuserä on suojattu johdannaissopimuksella, tämä on otettava huomioon omaisuuserän katearvoa määritettäessä. Johdannaissopimusta, jota ei ole tehty säännellyillä markkinoilla tai josta ei ole asetettu turvaavaa vakuutusta, ei kuitenkaan voida huomioida omaisuuserän katearvoa määritettäessä. Kuitenkin jos valuuttajohdannaissopimuksen vastapuolena on vähintään yhden A:n voimassa oleva pitkäaikainen rating luokituksen joko Moody´silta tai Standard & Poorsilta tai vastaavalta luokituslaitokselta omaava, ETA-valtiossa toimiluvan saanut julkisen valvonnan alainen talletuspankki tai vakuutusyhtiö taikka muu yhteisö, jonka VVV rinnastaa edellä tarkoitettuun talletuspankkiin tai vakuutusyhtiöön, voidaan valuuttajohdannaissopimus ottaa huomioon suojaavana omaisuuden katearvon määrittämisessä edellyttäen, että valuuttajohdannaissopimuksella operatiivisesti suojattu omaisuuserä on dokumentoitu deltakorjattujen valuuttajohdannaissopimusten kohde-etuusarvon ja operatiivisesti suojattujen käteisajoitusten osalta. Valuuttajohdannaissopimukset otetaan katearvon määrittämisessä

huomioon suojaavina, vaikka niitä ei ole kirjanpidossa käsitelty suojaavina. Valuuttajohdannaissopimusten huomioon ottamisesta katearvon määrittämisessä on erikseen määrätty mitä seuraavassa kappaleessa on sanottu.

Vastuuvelan katteeseen luetaan operatiivisesti suojaavina valuuttajohdannaissopimusten käyvät arvot siltä osin, kuin niiden deltakorjattujen kohde-etuuksien käyvät arvot vastaavat valuuttamääraisten käteissijoitusten käypiä arvoja. Valuuttajohdannaissopimuksen kohde-etuuden deltakorjatun kohde-etuusarvon ollessa pienempi tai yhtä suuri kuin käteissijoitusten käypä arvo, vastuuvelan katteeseen luetaan valuuttajohdannaissopimuksen käypä arvo kokonaisuudessaan. Muussa tapauksessa valuuttajohdannaissopimuksen käyvästä arvosta luetaan vastuuvelan katteeseen ainoastaan suojattua valuuttamääraistä käteissijoitusten käypää arvoa vastaava osuus.

Vastuuvelan katteeseen voidaan lukea myös sellaiset rahoitusmarkkinavälineet, joiden tuotto riippuu jonkinlaisesta johdannaiselementistä. Tällöin kuitenkin edellytetään, ettei johdannaiselementin osuus rahoitusmarkkinavälineen käyvästä arvosta ole olennainen.

Takaisinostosopimuksin myydyt arvopaperit katsotaan pantatuksi omaisuudeksi, joka ei ole katekelpoista omaisuutta.

Arvopaperilainaussopimuksin luovutetut arvopaperit voidaan lukea vastuuvelan katteeseen, jos eläkekassalla on lainatuille arvopapereille turvaava vakuus.

Selvitysyhteisölle vakuudeksi annetusta omaisuudesta katsotaan pantatuksi selvitysyhteisön vaatiman vakuusvaatimuksen verran, joka ei ole katekelpoista omaisuutta. Edellä esitetystä poiketen vakuus on katekelpoista omaisuutta, jos johdannaissopimus täyttää suojaavuuden kriteerit. VVV voi myöntää katteen haltijan hakemuksesta poikkeusluvan, jonka mukaan myös muuntyyppisen sopimuksen vakuutena oleva omaisuus on katekelpoista.

Suojaaminen johdannaissopimuksella (dokumentointi, kriteerit, tehokkuuden seuranta) ks. määräys- ja ohjekokoelman kohdat 1.5.1.2.3 ja 4.1.1.4. Kateluettelon liitteeksi eläkekassan tulee toimittaa VVV:lle selvitys kateomaisuutta koskevista johdannaissopimuksista ja niiden vaikutuksesta omaisuuden katearvoon.

2.2.7 RISKIKESKITTYMIEN RAJOITTAMINEN

Eläkekassan hallituksen tulee vahvistaa jokaiselle pankille, vakuutusyhtiölle ja muulle yhteisölle enimmäisraja, johon asti vastuuvelan katteena olevia varoja voidaan sijoittaa ao. kohteeseen tai hyväksyä takaus/takausvakuutus em. sijoitusten vakuudeksi.

2.2.8 OMAISUUDEN KATEARVON MÄÄRITTÄMINEN

Vastuuvelan katteeseen luettava omaisuus arvostetaan kullakin tarkasteluhetkellä käypään arvoon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti. STM voi kuitenkin erityisestä syystä määrätä, että tietyt katteeseen kuuluvat varat arvostetaan niiden käyvästä arvosta poikkeavasti.

Edellä mainitusta yleisperiaatteesta on kuitenkin seuraavat poikkeukset:

- Omaisuuserän katearvoa määritettäessä on otettava huomioon tähän omaisuuserään kohdistuvan vakuuden (kiinnitys tai pantti) arvo. Esimerkiksi mikäli VKL:n 83 m §:n 2 momentissa tarkoitettua velkasitoumuksen vakuutena on kiinnitys, velkasitoumuksista voidaan lukea katteeseen tämän pykälän perusteella vain enintään osuus, mikä tästä kiinnityksestä on käytettävissä velan vakuudeksi.
- Käyttöomaisuusosake tai -kiinteistö voidaan lukea katteeseen vain varovaisen käyvän arvon määräisenä, vaikka käyttöomaisuuteen kuuluvan omaisuuden osalta kirjanpitoon kirjataan pääsääntöisesti vain pysyvät arvonalennukset.
- Katteeseen luettavia varoja arvostettaessa omaisuuden katearvosta on vähennettävä ao. varoja hankittaessa syntyneet velat kuten esimerkiksi kauppahintavelat.
- Jos vakuutusteknisen vastuuvelan katteena olevaan omaisuuteen liittyen on asetettu osto-optio, käytetään omaisuuserän katearvona asetetun option lunastushintaa sen ollessa käypää arvoa alhaisempi.

Saamisista vähennetään eläkekassan velat samalle osapuolelle, mikäli nämä erät ovat oleellisia eläkekassan toiminnan laajuuteen nähden.

Esimerkki yleisimpien omaisuuslajien katearvojen määrittämisestä:

Omaisuuslaji	Katearvon määrittäminen
1) Joukkovelkakirjalainat ja muut raha- ja pääomamarkkinavälineet	Voidaan aina arvostaa käypään arvoon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti.
2) Osakkeet ml. kiinteistösijoitusyhtiöt	Käypä arvo määritetään tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti.
3) Velkasitoumukset, joiden vakuus VKL:n 83 h – 83 m §:n mukaan voidaan sellaisenaan hyväksyä katteeksi tai joissa velallisena on VKL:n 83 h §:n 1–3 kohdassa tai 83 i §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittu yhteisö tai järjestö	Katearvona käytetään pääsääntöisesti lainojen nimellisarvoa (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.6)
4) Velkasitoumukset ja rakennusaikaiset saamiset kiinteistöyhteisöiltä, joissa eläkekassalla on määräämisvalta	Katearvona käytetään nimellisarvoa, ellei varovaisuuden periaate edellytä muuta.
5) Lainasaamiset, joissa velallisena on muu kuin edellä kohdissa 3) ja 4) mainittu yhteisö eikä lainalla ole edellä kohdassa 3) mainittua vakuutta	Nimellisarvo, paitsi jos mahdollinen luottotappion vaara edellyttää nimellisarvoa alemman todennäköisen arvon käyttämistä. Nimellisarvoa on alennettava, vaikkei luottotappiota olisi vielä lopullisesti todettu.
6) Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	Varovainen käypä arvo, joka määritetään kiinteistökohtaisesti tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaan.

2.2.9 VAKUUKSIEN ARVOSTAMINEN JA NIIDEN MERKITYS VASTUUVELKA KATETTAESSA

Katteeseen kuuluvien velkasitoumusten vakuutena olevien varojen vakuusarvot määritetään pääsääntöisesti samojen perusteiden mukaisesti, kuin jos vakuutena olevat varat olisivat tarkasteluhetkellä eläkekassan omistuksessa. Vakuuden arvo on kuitenkin asetettava sen käypää arvoa alemmaksi, kun se on perusteltua, jotta riski luottotappioiden syntymisestä eliminoituisi sekä pääoman että korkojen osalta.

Yksittäistä vakuutta arvioitaessa erityistä huomiota on kiinnitettävä velkasitoumuksen juoksuaikaan, velallisen kykyyn vastata sitoumuksistaan juoksuajan loppuun saakka, vakuuden likvidisyyteen, perusteltuihin odotuksiin vakuuden arvon mahdollisista muutoksista (arvonnousuista tai -laskuista) sekä muihin arviointiajankohtana valitseviin yleisiin olosuhteisiin ja perusteltuihin odotuksiin.

Jos omaisuuserään kohdistuu sen katearvoa vähentävä panttioikeus tai muu erityinen oikeus, tällaisen erityisen oikeuden arvo on aina vähennettävä vakuuden arvosta.

Eläkekassan sijoitussuunnitelmaan tulee sisältyä myös hallituksen päätös siitä, millaisia vakuuksia eläkekassan myöntämiltä lainoilta ja muilta velkasitoumuksilta vaaditaan. Jäljempänä tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdassa 2.2.9.1 määritetään siitä, miten vakuusarvot tulee määrittää lainaa myönnettäessä ja siihen rinnastettavissa tilanteissa.

Eläkekassan on varmistettava, että lainanotto- ja vakuudenantamispäätökset on tehty laillisessa ja päätösvaltaisessa järjestyksessä.

Eläkekassan on oltava erityisen huolellinen silloin, kun lainanottaja ja vakuuden panttaaja ovat eri oikeushenkilöitä. Muun muassa osakeyhtiölaki (374/1978, esim. 12:1,2 ja 12:7) sekä laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (389/1988, esim. 2:2,1) rajoittavat yhtiöiden panttausoikeutta.

2.2.9.1 Vakuusarvojen määritteleminen lainaa myönnettäessä

1. *Joukkovelkakirjat*, jotka on laskenut liikkeeseen tai taannut ETA-valtio, Ahvenanmaan maakunta, sellainen kansainvälinen yhteisö, jonka jäsenistä ainakin yksi on ETA-valtio, ETA-valtiossa sijaitseva sellainen kunta, kuntayhtymä, julkisyhteisönä toimiva seurakunta tai muu sellainen niihin rinnastettava alueellinen julkisyhteisö, jolla tai jonka jäsenillä on veronkanto-oikeus.

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia joukkovelkakirjan nimellisarvosta tai, jos joukkovelkakirja noteerataan Suomessa tai muussa ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla, joukkovelkakirjan ostonoteerauksesta.

2. *Joukkovelkakirjat, talletustodistukset, sijoitustodistukset ja muut raha- ja pääomamarkkinavälineet*, jotka on laskenut liikkeeseen tai antanut tai taannut Suomessa tai muussa ETA-valtiossa toimiluvan saanut julkisen valvonnan alainen talletuspankki tai vakuutusyhtiö tai muu luottolaitos taikka sellainen muu yhteisö, jonka VVV rinnastaa edellä tarkoitettuun talletuspankkiin tai vakuutusyhtiöön (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2.2.1.2).

Joukkovelkakirjan vakuusarvoksi hyväksytään enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia joukkovelkakirjan nimellisarvosta tai, jos joukkovelkakirja noteerataan ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla, joukkovelkakirjan ostonoteerauksesta.

Talletustodistuksen, sijoitustodistuksen ja muun raha- ja pääomamarkkinavälineen vakuusarvoksi hyväksytään enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia niiden pääoma-arvosta.

3. *Joukkovelkakirjat ja yritystodistukset*, jotka on laskenut liikkeeseen tai antanut sellainen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Suomessa tai muussa ETA-valtiossa ja jonka osakkeilla käydään kauppaa Suomessa tai muussa ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla, sekä sellaiset muiden kuin edellä 1 ja 2 kohdassa mainittujen yhteisöjen liikkeeseen laskemat tai antamat joukkovelkakirjat ja yritystodistukset, joilla käydään kauppaa näillä markkinoilla.

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia yritystodistuksen kauppahinnasta tai joukkovelkakirjan nimellisarvosta taikka, jos yritystodistus tai joukkovelkakirja noteerataan Suomessa tai muussa ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla, yritystodistuksen taikka joukkovelkakirjan ostonoteerauksesta.

Jos yritystodistuksella tai muulla joukkovelkakirjalainalla kuin obligaatiolla ei ole vakuutta, tulee vakuusarvon perustua tapauskohtaiseen varovaiseen arvioon. Jokaisen vakuuserän yksilöllisen arvon määrittelyssä on otettava huomioon vakuuden mahdollinen myyntihinta pakkorealisaatiossa. Vakuusarvo voi olla enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia edellä mainituin perustein arvioidusta yritystodistuksen tai joukkovelkakirjalainan arvosta.

4. *Noteeratut osakkeet ja pääomalainat*

Suomessa tai muussa ETA-valtiossa sijaitsevilla säännellyillä markkinoilla noteerattujen osakkeiden vakuusarvo on enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia osakkeiden viimeisestä tai edeltävän päivän ostonoteerauksesta asianomaisella markkinapaikalla. Mikäli osakkeesta vakuutta vastaanotettaessa ei ole ostonoteerausta, vakuusarvo on enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia osakkeen vuoden alimmasta ostonoteerauksesta.

Mitä edellä on sanottu noteeratuista osakkeista, koskee vastaavasti noteerattuja pääomalainoja.

5. *Osuudet sijoitusrahastoissa ja muissa niihin rinnastettavissa yhteissijoitusyrityksissä*, joilla on kotipaikka Suomessa tai muussa ETA-valtiossa.

Osuuden vakuusarvo on enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia osuuden viimeisimmästä julkaistusta arvosta, kun kyse on VKL:n 83 h §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaisen rahaston (korkorahasto) osuudesta.

Osuuden vakuusarvo on enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia osuuden viimeisimmästä julkaistusta arvosta, kun kyse on VKL:n 83 j §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan mukaisen rahaston (osake- ja yhdistelmärahasto) osuudesta.

6. *Kiinnitys kiinteistöön tai toisen maalla oleviin vuokramiehen omistamiin rakennuksiin ja kiinnitettyyn vuokraoikeuteen (laitos)*

6.1 Sellaisen kiinteistöyhteisön omistamien kiinteistöjen ja laitosten, joihin eläkekassalla yhdessä yhden tai useamman osakasyhteisön kanssa tai samaan konserniin kuuluvan osakasyhteisön kanssa yhteensä on määräämisvalta, vakuusarvoksi hyväksytään enintään yhdeksänkymmentä (90) prosenttia luotettavan selvityksen perusteella lasketusta kiinteistön tai laitoksen velattomasta käyvästä arvosta.

6.2 Muut ETA-valtiossa olevat kiinteistöt ja laitokset

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia kiinteistön tai laitoksen käyvästä arvosta. Käyvän arvon saa määrittää eläkekassan tai osakasyhteisön palveluksessa oleva tai muu ammattitaitoinen, kiinteistöjen ja laitosten arvioimiseen perehtynyt sekä velalliseen ja pantinantajaan nähden esteetön, henkilö. Arvion on oltava kirjallinen ja siitä on ilmentävä kaikki kiinteistön tai laitoksen arvoon vaikuttavat seikat siten, kuin jäljempänä esitetään (kohta 6.3)(ks. myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.6). Arviokirjan vaatimisesta voidaan yksittäistapauksissa luopua, jos arviokirjaa voidaan pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos käypä arvo on muutoin luotettavasti selvitetty.

Milloin vakuudeksi otetaan kiinnityksiä kiinteistöön tai laitokseen, jota pääasiallisesti käytetään pantinantajan kotina, vakuusarvon määrittelyssä voidaan käyttää edellä mainitun arvion sijasta kauppakirjaa tai muuta luovutuskirjaa ja vakuusarvoksi tuolloin hyväksyä enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia kiinteistön tai laitoksen luovutushinnasta. Käytettäessä kauppakirjaa tai muuta luovutuskirjaa vakuusarvon määrittelyssä, tulee riittävästi varmistaa, että kauppahinta tai muu luovutushinta vastaa kiinteistön tai laitoksen markkinahintatasoa.

6.3 Vakuuden arvioimiseen vaikuttavia asioita

Kiinteistön tai laitoksen vakuusarvoa määritettäessä on otettava erityisesti huomioon myös kohteen sijainti, monikäyttöisyys ja kohtuullisen realisointiajan vaatimat lisäinvestoinnit, muutostyöt ja muut toimenpiteet. Käyvän arvon ja vakuusarvon määrittämiseen vaikuttavien seikkojen on käytävä ilmi arviokirjasta ja muista eläkekassan hallussa olevista selvityksistä.

Kiinteistön tai laitoksen luovutusosoikeutta ja -hintaa koskevien rajoitusten vaikutus kiinteistön tai laitoksen arvoon tulee käydä ilmi arviokirjasta.

Vuokramaalla olevat valtion asuntolainoittamat rakennukset rinnastetaan omalla tontilla oleviin.

Rakentamattoman maa-alueen arvo määrätään ottamatta huomioon suunnitellun mutta vahvistamattoman rakennusoikeuden vaikutusta.

Vuokramaalla olevaan rakennukseen ja vuokraoikeuteen vahvistettu kiinnitys voidaan hyväksyä vain, mikäli jäljellä oleva vuokra-aika on velkasitoumuksen juoksuaikaan verrattuna riittävän pitkä tai mikäli vuokranantajana on kunta tai muu julkisyhteisö.

Velallisena olevan yrityksen käyttöomaisuuskiinteistön vakuusarvo määräytyy sen mukaan, mikä kiinteistön käypä arvo olisi, jos se jouduttaisiin vuokraamaan ulkopuoliselle.

7. *Suomalaisen asunto- ja kiinteistöosakeyhtiön osakkeet ja vastaavat ulkomaiset omistukset, joissa rakennus sijaitsee ETA-valtiossa*

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään seitsemänkymmentä (70) prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. Käyvällä arvolla tarkoitetaan osakkeiden arvioitua arvoa tai markkina-arvoa. Arvioidulla arvolla tarkoitetaan eläkekassan tai osakasyhteisön palveluksessa olevan tai muun ammattitaitoisen, asunto-osakkeiden arvioimiseen perehtyneen sekä velalliseen ja pantinantajaan nähden esteettömän henkilön antamaa arviota asunto-osakkeiden arvosta. Arvion on oltava kirjallinen ja siitä tulee ilmetä kaikki osakkeiden arvoon vaikuttavat seikat, esimerkiksi osakkeiden luovutusosoikeutta ja -hintaa koskevat rajoitukset. Arviokirjan vaatimisesta voidaan yksittäistapauksissa luopua, jos arviokirjaa voidaan pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos käypä arvo on muutoin luotettavasti selvitetty. Markkina-arvolla tarkoitetaan osakkeiden velatonta luovutushintaa.

8. *Kiinnitys ETA-valtiossa pidettävään alusrekisteriin merkittyyn alukseen*

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään kuusikymmentä (60) prosenttia aluksen käyvästä arvosta. Käyvällä arvolla tarkoitetaan eläkekassan tai osakasyhteisön palveluksessa olevan tai muun ammattitaitoisen, alusten arvioimiseen perehtyneen sekä velalliseen tai pantinantajaan nähden esteettömän henkilön antamaa arviota aluksen arvosta. Arvion on oltava kirjallinen ja siitä on ilmentävä kaikki aluksen arvoon vaikuttavat seikat. Arviokirjan vaatimisesta voidaan yksittäistapauksissa luopua, jos arviokirjaa voidaan pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos käypä arvo on muutoin luotettavasti selvitetty.

Aluskiinnityksiä vakuudeksi hyväksyttäessä on otettava huomioon meripanttioikeuden mahdollinen vaikutus aluksen vakuusarvoon.

9. Kiinnitys ETA-valtiossa pidettävään ilma-alusrekisteriin merkittyyn ilma-alukseen

Vakuusarvoksi hyväksytään enintään kuusikymmentä (60) prosenttia ilma-aluksen käyvästä arvosta. Käyvällä arvolla tarkoitetaan eläkekassan tai osakasyhteisön palveluksessa olevan tai muun ammattitaitoisen, ilma-alusten arvioimiseen perehtyneen sekä velalliseen ja pantinantajaan nähden esteettömän henkilön antamaa arviota ilma-aluksen arvosta. Arvion on oltava kirjallinen ja siitä on ilmentävä kaikki ilma-aluksen arvoon vaikuttavat seikat. Arviokirjan vaatimisesta voidaan yksittäistapauksissa luopua, jos arviokirjaa voidaan pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos käypä arvo on muutoin luotettavasti selvitetty.

Ilma-aluskiinnityksiä vakuudeksi hyväksyettäessä on otettava huomioon kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain (211/1928) 4 §:n 2 momentin 1-3 kohdassa mainittujen seikkojen mahdollinen vaikutus ilma-aluksen vakuusarvoon. Jos ilma-alus on merkitty muussa ETA-valtiossa pidettävään ilma-alusrekisteriin, on samoin otettava huomioon asianomaisessa valtiossa sovellettavien vastaavien säännösten ja määräysten mahdollinen vaikutus ilma-aluksen vakuusarvoon.

2.2.10 KATTEEN LUETTELOINTI

2.2.10.1 Kateluettelo

Eläkekassalla on oltava vastuuvelan katteena olevista varoista luettelo.

Sekä lakisääteistä että muuta toimintaa harjoittavan eläkekassan on laadittava erilliset luettelot lakisääteisen ja muun toiminnan katteena olevista varoista (yhteenveto muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan vastuuvelan katteena olevista varoista liite 1 ja vastuuvelan katelaskelma lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan vastuuvelan katteena olevista varoista liite 2). Lakisääteisen toiminnan osalta katso tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2A.1.3.3.

Eläkekassa, joka harjoittaa sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä, tulee merkitä maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvelan katteena olevat varat omaksi osastokseen kateluetteloon.

Rajat ylittävän toiminnan osalta ks. 4.5.

Kateluettelo on laadittava selväkielisessä kirjallisessa muodossa tai automaattisen tietojenkäsittelyn tallenteena. Tilikauden päättymisajankohdan tilannetta vastaava kateluettelo liitteinen on saatettava selväkieliseen kirjalliseen muotoon ja eläkekassan toimitusjohtajan on päivättävä ja allekirjoitettava se viimeistään neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilikauden päättymisajankohdan mukainen kateluettelo on sidottava ja sen sivut on numeroitava. Sidottu kateluettelo on säilytettävä tilinpäätösajankohtaa seuraavat kymmenen vuotta.

Katteen määrä tulee myös tilikauden aikana olla jatkuvasti laissa vaaditun suuruinen, ottaen huomioon myös katettavan määrän ennakoituiden muutokset. Tämä on erityisesti huomioitava sellaisen katteena olevan omaisuuden osalta, jonka katearvo vaihtelee.

Kateluettelo tulee ylläpitää ajantasaisena ja sen tulee vaadittaessa olla tulostettavissa selväkieliseen kirjalliseen muotoon.

Yhteenveto vastuuvelan katteesta (ks. liite 1 ja 3):

Yhteenveto vastuuvelan katteesta -lomakkeeseen liitetään tarpeelliset omaisuuden yksilöinnit. Yhteenvedossa on ilmoitettava seuraavat asiat:

- 1) Katettava määrä yhteensä.
- 2) Eläkekassan vastuuvelan katteena oleva omaisuus eriteltyinä VKL:n mukaisessa järjestyksessä.

Lisäksi kateomaisuuteen sisältyvistä suurimmista riskikeskittymistä laaditaan erillinen yhteenveto (ks. liite 3).

2.2.10.2 Kateluettelon liitteet

Kateluetelun liitteissä vastuuvelan katteena olevat omaisuuserät on yksilöitävä riittävällä tarkkuudella. Kustakin yksittäisestä omaisuuserästä on luetteloon merkittävä riittävät yksilöintitiedot, kuten omaisuuserän ja siihen kuuluvien asiakirjojen nimike, sijainti, säilytyspaikka ja katearvo sekä käypä arvo, jos se poikkeaa katearvosta. Jos omaisuuserään kohdistuu katearvoa vähentävä panttioikeus tai muu erityinen oikeus, joka rajoittaa omaisuuserän käyttämistä, tällainen erityinen oikeus on mainittava kateluettelossa ilmoittamalla omaisuuserän sisältö, arvo ja haltija sekä etuoikeusasema suhteessa katteen haltijaan. Liitteet laaditaan vastaavalla jaottelulla kuin kateluettelo ja kateluettelon yhteenveto eli VKL:n mukaisesti ryhmiteltynä.

Katteen jokaisesta omaisuuserästä on kateluettelon liitteissä käytävä ilmi mm. seuraavat tiedot:

1) VKL:n 83 j ja 83 i §:n mukaisista velkasitoumuksista niiden velallisen ja/tai takaajan nimi, nimellisarvo, katearvo ja selvitys katearvosta, jos se poikkeaa käyvistä arvosta. Velkasitoumukset ryhmitellään velallisen ja takaajan mukaisesti. Lisäksi annetaan selvitys velalliskohtaisista yhteismääristä ottaen huomioon VKL:n 83 n §:n riskikeskittymien rajoittamista koskevat enimmäisrajat.

2) VKL:n 83 m §:n mukaisista varoista erikseen selvitys eläkekassan omistamista varoista ja erikseen velkasitoumuksista, joissa VKL:n mukaisia varoja on vakuutena. Omaisuudesta luetteloidaan nimi, yksilöintitiedot (esim. osakkeiden rekisterinumero), pinta-ala, katearvo, perusteet katearvolle (esim. arviokirja ja sen päivämäärä) ja katearvoa vähentävät seikat kuten velka tai oikeus.

Vesivoiman pysyvistä käyttöoikeudesta selvitetään vesivoimalaitoksen tai kosken nimi, todistus kiinnityksen vahvistamisesta, katearvo ja selvitys sen laskemisen perusteista.

Velkasitoumusten vakuuksien osalta on otettava huomioon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 2.2.9 määräykset. Velkasitoumusten vakuutena olevan kiinteän omaisuuden osalta annetaan selvitys pantatuista haltijavelkakirjoista ja lainan kiinnitysvakuudesta edellä mainituin tavoin sekä haltijavelkakirjojen etuoikeusasema rasiustodistuksen mukaan. Etuoikeusasemaa laskettaessa tulee kiinnitettyyn määrään myös laskea mukaan korko kolmelta vuodelta ja perimiskulut. Eläkekassalla on oltava katteen säilytyspaikassa panttaussopimus, ote pantinantajan hallituksen pöytäkirjasta, jossa pantin antamisesta on päätetty, ja rasiustodistus.

Lisäksi annetaan selvitys kohde- tai velalliskohtaisista yhteismääristä ottaen huomioon VKL:n riskikeskittymien rajoittamista koskevat enimmäisrajat.

3) VKL:n 83 j §:n mukaisista varoista (osakkeet ja osuudet) annetaan soveltuvin osin vastaavat tiedot kuin edellä 2 kohdan mukaisista varoista.

4) Katteen muusta omaisuuserästä on kateluettelon liitteissä käytävä ilmi omaisuuseräkohtaisesti tiedot vastaavasti kuin edellä.

Kateluetelun liitteessä on annettava selvitys siitä, että VKL:n 83 o §:ssä tarkoitettuja osakasyhteisöjen toimintaan liittyvää omaisuutta koskevia rajoituksia on noudatettu.

Katelueteloa koskevan yhteenvedon liitteeksi eläkekassan tulee toimittaa VVV:lle selvitys kateomaisuutta koskevista johdannaissopimuksista ja niiden vaikutuksesta omaisuuden katearvoon.

2.2.10.3 Kateasiakirjojen säilyttäminen

Katteeseen kuuluvat arvopaperit ja muut asiakirjat on säilytettävä eläkekassan hallussa taikka, jos siihen on perusteltua syytä, julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen tai julkisen valvonnan alaisen arvopaperinvälitysliikkeen hallussa. Jos arvopaperi kuuluu arvo-osuusrekisteriin, rekisterin on oltava julkisessa valvonnassa Euroopan talousalueella (ks. VKL:n 83 g §). Eläkekassan tulee laatia kirjallinen sopimus arvopapereiden ja muiden arvopapereiden säilyttämisestä ja tähän liittyvästä raportoinnista. Eläkekassan vastuuvelan katteeseen kuuluvat varat ja sitoumukset on säilytettävä erillään eläkekassan muista varoista ja sitoumuksista. (Ks. VKL:n 83 g §)

2.2.11 ELÄKEKASSAN VALUUTTAKATE JA VALUUTTALIIKKEEN JÄRJESTÄMINEN

Eläkekassan, jolla on vastuuvelan katteena muun valuutan kuin euron määräisiä varoja, on huolehdittava siitä, että eläkekassan valuuttariski ei pääse muodostumaan sellaiseksi, että valuuttakurssiriski muodostuisi kohtuuttoman suureksi suhteessa eläkekassan riskinkantokykyyn. Eläkekassan hallituksen tulee päättää eläkekassan valuuttaliikkeen järjestämisessä noudatettavista periaatteista ja kirjattava ne sijoitussuunnitelmaan.

2.2.12 KATTEEN VALVONTA

Eläkekassan hallituksen velvollisuutena on huolehtia siitä, että eläkekassan vastuovelka on katettu säädöksen mukaisesti ja että kateomaisuus täyttää lain ja STM:n sekä VVV:n vaatimukset.

Eläkekassan toimitusjohtajan on välittömästi ilmoitettava eläkekassan hallitukselle ja tilintarkastajille, jos hän havaitsee puutteita vastuuvelan katteessa.

Eläkekassan toimitusjohtajan ja hallituksen on viipymättä ilmoitettava VVV:lle, jos on ilmeistä, että eläkekassa ei täytä vastuuvelan katetta koskevia vaatimuksia.

2A LAKISÄÄTEISTÄ TOIMINTAA HARJOITTAVAN ELÄKEKASSAN JA AB-ELÄKEKASSAN B-OSASTON SIJOITUSTOIMINTA, SIJOITUSTOIMINTA, VASTUUVELAN KATE JA VAKAVARAISUUS

2A.1 Määräykset

2A.1.1 SIJOITUSSUUNNITELMA

Eläkekassan hallituksen on VKL:n 83 f §:n perusteella laadittava eläkekassalle sen varojen sijoittamista koskeva suunnitelma (sijoitussuunnitelma). Suunnitelma laaditaan ottaen huomioon eläkekassan toimintaympäristö, eläkekassan toiminnasta johtuvat kulut ja vastuovelka sekä VKL:n 8, 83, 83 c sekä eläkelaitoksen vakavaraisuutta ja katetta koskevan lain (1114/2006) vaatimukset.

Eläkekassan toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että eläkekassan varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty. Hallituksen puolestaan on huolehdittava siitä, että varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty (VKL:n 33 §).

Suunnitelman tulee ohjata eläkekassan käytännön sijoitustoimintaa nykyhetkellä siten, että hallituksen sijoitustoiminnalle asettamat tavoitteet saavutetaan. Hallituksen on seurattava suunnitelmansa toteutumista ja tehtävä siihen tarpeelliseksi katsomansa muutokset.

Sijoitussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja sitä on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Hallituksen hyväksymä sijoitussuunnitelma ja vakuutusmatemaatikon lausunto on liitettävä hallituksen pöytäkirjaan.

AB-eläkekassan sijoitussuunnitelma tulee laatia erikseen kummaltakin osastolta. A-osaston osalta ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2.1.

Sijoitussuunnitelman tulee sisältää seuraavat pääkohdat:

1. Eläkekassan vakuutusmatemaatikon kirjallinen ennuste vastuuelan ja eläkemenojen (ml. vastuunjakokorvaukset) pitkän ajan kehityksestä ja niiden asettamista vaatimuksista sijoitustoiminnalle, mm. maksuvalmiusvaatimuksista. Pitkän ajan kehityksellä tarkoitetaan vähintään kymmenen vuoden jaksoa (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.1.2).

2. Hallituksen päätökset eläkekassan sijoitustoiminnan tavoitteista:

- sijoitustoiminnan suuntaamisen yleiset periaatteet
- sijoitusten yleiset hajautustavoitteet
- sijoitusten tuottotavoitteet lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- sijoituksille asetettavat likviditeettitavoitteet
- sijoituksille ja velkasitoumusten vakuuksille asetettavat yleiset turvaavuustavoitteet
- valuuttaliikkeen järjestämisen periaatteet (ulkomaiset sijoitukset)
- sijoitusten arvojen suojaamisen periaatteet (esim. johdannaissopimusten käyttö, valuuttariskeiltä suojautuminen)
- toimintapääomatavoite

3. Edellä mainittujen tavoitteiden laatimista ja ajan tasalla pitämistä varten hallituksen tulee arvioida säännöllisesti (vähintään kerran vuodessa):

- eläkekassan toimintaympäristöä ja kehitysnäkymiä
- eläkekassan sijoituksiin sisältyviä riskejä (mm. arvonmuutoksen, odotetun tuoton, turvaavuuden ja valuuttaliikkeen osalta)

- vastuuvelan ja -menojen edellyttämät sijoitusten tuoton ja likvidisyyden vaatimukset
- eläkekassan riskinkantokyky sijoitusten osalta lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- vakavaraisuuden kehitys

4. Johdannaisten käyttö

Eläkekassan on määriteltävä johdannaisten käyttöä koskevissa periaatteissaan millaisia johdannaissopimuksia se pitää sijoitusriskiä pienentävinä.

5. Hallituksen päätös omaisuudenhoitajien käytöstä (ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.2).

Omaisuudenhoitajien kanssa tulee tehdä aina kirjallinen sopimus.

Jos AB-eläkekassa (ks. kohta 1) antaa varojen hoidon ulkopuoliselle omaisuudenhoitajalle, on A- ja B-osaston varat hoidettava erillään. Omaisuuden hoidossa tarvittavat tilit ja varojen säilytys on pidettävä osastoittain erillään.

6. Hallituksen päätökset sijoitustoiminnassa sovellettavista yksityiskohtaisista rajoista

Hallituksen tulee päättää sijoitusvaltuuksista ja sijoitusten määristä eri kohteisiin ja rajoista, joiden sisällä eri tyyppiset sijoitusriskit saavat vaihdella. Päätöksen tulee sisältää ohjeet sijoitusten mahdollisista suojaamistarpeista sekä sijoituksista ulkomaisiin kohteisiin.

Hallituksen tulee päättää vaatimuksista, jotka se asettaa eläkekassan myöntämien lainojen ja velkasitoumuksien hyväksyttävälle vakuuksille. Päätöksessä on erikseen tuotava esille eri tahoille sallittujen kokonaisvastuiden enimmäismäärä.

Hallituksen tulee päättää, missä laajuudessa ja millä edellytyksillä varoja voidaan sijoittaa eläkekassan osakasyhteisöihin tai niiden kanssa samaan konserniin kuuluvaan muuhun yhteisöön.

Lisäksi hallituksen tulee päättää niistä periaatteista, joilla varoja voidaan sijoittaa eläkekassan osakasyhteisöihin, joiden omistajana tai hallinnossa on eläkekassan tai osakasyhteisön hallituksen jäseniä tai niiden johtavassa asemassa olevia henkilöitä tai eläkekassan tilintarkastaja.

7. Hallituksen päätös eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain 5 §:ssä ja 8 §:ssä tarkoitetuista perusteista

Hallituksen tulee päättää eläkesäätiön sijoitusten luokittelun ja johdannaissopimuksia koskevat perusteet. Perusteista on käytävä ilmi mainitussa laissa ja näissä määräyksissä kohdissa 2A.1.2 ja 2A.1.5 vaaditut seikat.

8. Selvitys eläkekassan sijoitustoiminnassa noudatettavista päätösvaltuuksista

Selvityksessä tulee kertoa, miltä osin hallitus itse suoraan päättää sijoitustoiminnasta ja miltä osin ja missä rajoissa päätösvalta on siirretty esim. toimitusjohtajalle ja eläkekassan muille toimihenkilöille.

9. Selvitys sijoitustoiminnan raportoinnista hallitukselle

Sijoitussuunnitelmassa tulee aina olla selvitys siitä, miten, mitä asioita ja kuinka usein sijoitustoiminnasta raportoidaan hallitukselle ja muulle johdolle.

Eläkekassan hallituksen tulee osana sijoitussuunnitelmaa vahvistaa vakuutusmaksujen käyttämistä vakavaraisuuden tukemiseen koskeva riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelmaa laaditaan viideksi vuodeksi. Suunnitelmassa tulee ottaa kantaa millä toimenpiteillä (toimintapääoman purkaminen, kannatusmaksujen korottaminen) eläkekassa reagoi mahdollisesti realisoituihin riskeihin eri tilanteissa (eri vakavaraisuustasoilla). Suunnitelman tulee sisältää ennuste vakuutusmaksutasosta epäsuotuisan kehityksen toteutuessa. Suunnitelma tulee toimittaa VVV:hen yhdessä sijoitussuunnitelman kanssa (katso myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2A.2.3).

Katso myös tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 4.2.

2A.1.2 SIIJOITUSTEN LUOKITTELU

2A.1.2.1 Sijoitusten luokittelun perusteet

Eläkekassalla on oltava hallituksen vahvistamat sijoitusten luokittelun perusteet. Eläkekassan hallituksen on tehtävä luokittelun perusteista kirjallinen päätös. Tästä hallituksen tekemästä päätöksestä on käytävä ilmi sijoitusten luokittelun periaatteiden kannalta oleelliset seikat ja niiden asianmukaiset perustelut. Perusteiden on oltava riittävän yksityiskohtaiset, jotta sijoitukset voidaan perusteiden mukaan luokitella niiden todellista riskiä vastaavasti. Perusteiden lähtökohtana on ensisijaisesti useiden sijoitusten muodostamien ryhmien luokittelu, mutta perusteet voivat tarvittaessa koskea myös yksittäisten sijoitusten luokittelua. Eläkekassan sijoitukset on luokiteltava niiden todellisen riskin mukaisesti. Riski- ja tuotto-ominaisuuksiltaan keskenään samankaltaiset sijoitukset tulee pääsääntöisesti luokitella samaan sijoitusryhmään.

Luokittelun tarkoituksena tulee olla sijoitusten todellisen riskin esilletuominen. Luokittelun perusteista on käytävä ilmi luokittelutekijät eli kaikki ne syyt ja perustelut, miksi keskenään homogeenisten sijoitusten ryhmä tai yksittäinen sijoitus luokitellaan tiettyyn sijoitusryhmään. Luokittelutekijöiden tulee olla selkeät ja riittävän yksityiskohtaiset. Luokittelun perusteet on pidettävä ajan tasalla.

Eläkekassan hallituksen vahvistamia luokittelun perusteita on noudatettava tehtäessä sijoitusten luokittelupäätöksiä. Luokitellessaan sijoituksiaan eläkekassan on dokumentoitava sijoitusten luokittelun perusteet. Dokumentoinnista on käytävä selkeästi ja aukottomasti ilmi, mitä hallituksen hyväksymää luokittelun perustetta on käytetty sijoitusten luokittelussa.

2.2.13 2A.1.2.2 LUOTTOLUOKITUSTEN KÄYTTÄMINEN

(1) VakVarL:n 6 § luokittelussa viitataan ulkopuolisiin luokituksiin. Eläkekassa voi valita yhden tai useamman STM:n asetuksessa 249/2011 nimetyn luottoluokituslaitoksen, jota käytetään määritettäessä omaisuuseräkohtaisia luottoluokituksia.

(2) Hyväksytyt luottoluokituslaitoksen antamia luottoluokituksia on käytettävä johdonmukaisesti. Luokituksia ei saa käyttää valikoiden. Luottoluokituslaitosten antamien luokitusten käytön periaatteet on dokumentoitava.

(3) Mikäli luokiteltavalle joukkovelkakirjainstrumentille on käytettävissä ainoastaan yksi nimetyn luottoluokituslaitoksen antama luottoluokitus, tulee tätä luottoluokitusta käyttää kyseistä erää luokiteltaessa.

(4) Mikäli erityisestä liikkeeseenlaskuohjelmasta tai –järjestelystä, johon luokiteltava erä kuuluu, on käytettävissä hyväksytyt luottoluokituslaitoksen luottoluokitus, tulee kyseistä luottoluokitusta käyttää erän luokittelukriteerinä. Jos tiettyyn erään sovellettavaa luottoluokitusta ei ole käytettävissä, tulee luokittelu tehdä liikkeeseenlaskijan pitkäaikaisen luottoluokituksen perusteella.

(5) Mikäli joukkovelkakirjainstrumentille ei ole saatavissa nimetyn luottoluokituslaitoksen luokitusta, työeläkelaitoksen tulee itse luokitella instrumentti varovaisuusperiaatetta noudattaen. Työeläkelaitoksen tulee dokumentoida luottoluokituksen arviointiin käyttämänsä menettelytavat.

2.2.14 2A.1.2.3 LUOTTOLUOKITUSTEN KÄYTTÄMINEN (OHJE)

Liittyen kappaleen 2A.1.2.2 Luottoluokitusten käyttäminen kohdassa (3) annettuun määräykseen Finanssivalvonta suosittaa, että mikäli luokiteltavalle joukkovelkakirjainstrumentille on käytettävissä vähintään kaksi nime-

tyt luottoluokituslaitoksen antamaa luottoluokitusta, käytetään luokitteluperustana toiseksi korkeinta luottoluokitusta.

2A.1.3 VASTUUVELAN KATE

2A.1.3.1 Johdannaissopimusten, takaisinostosopimusten ja arvopaperilainaussopimusten lukeminen vastuuvelan katteeseen

Johdannaissopimusten positiivisia käypiä arvoja voidaan käyttää vastuuvelan kattamiseen.

Takaisinostosopimuksin myydyt arvopaperit katsotaan pantatuksi omaisuudeksi, joka ei ole katekelpoista omaisuutta.

Arvopaperilainaussopimuksin luovutetut arvopaperit voidaan lukea vastuuvelan katteeseen, jos eläkekassalla on lainatuille arvopapereille turvaava vakuus.

2A.1.3.2 Omaisuuden katearvon määrittäminen

Vastuuvelan katteeseen luettava omaisuus arvostetaan kullakin tarkasteluhetkellä käypään arvoon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti. Valtioneuvoston asetuksella voidaan kuitenkin erityisestä syystä määrätä, että tietyt katteeseen kuuluvat varat arvostetaan niiden käyvästä arvosta poikkeavasti.

Katteeseen luettavia varoja arvostettaessa omaisuuden katearvosta on vähennettävä ao. varoja hankittaessa syntyneet velat kuten esimerkiksi kauppahintavelat.

2A.1.3.3 Eräät vastuuvelan bruttomäärästä vähennettävät erät

Jos vakuutusyhtiön antama jälleenvakuutus on asianmukaisesti järjestetty, eläkekassa voi vastuuvelkaa kattaessaan vähentää VKL:n 83 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetun jälleenvakuutuksenantajan osuuden vastuuvelan bruttomäärästä. Jälleenvakuutuksen antajan osuus voi olla yhteensä kuitenkin enintään 20 prosenttia vastuuvelan bruttomäärästä. VVV voi antaa poikkeusluvan edellä mainittua suuremmalle osuudelle.

2A.1.3.4 Katteen luettelointi

2A.1.3.4.1 Kateluettelo

Eläkekassalla on oltava vastuuvelan katteena olevista varoista luettelo:

- AB-eläkekassan on laadittava erilliset luettelot TyEL:n mukaisesta eläketurvasta ja vapaaehtoisista lisäeduista aiheutuvan vastuuvelan katteena olevista varoista. A-eläkekassan ja A-osaston osalta ks. tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 2.1.

Kateluetteloon on merkittävä:

- Vastuuvelan kokonaismäärä (bruttomäärä)
- Vastuuvelan katteena olevat varat eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain 6 §:n mukaisesti ryhmiteltynä ja 12–18 §:n mukaisten edellytysten ja rajoitusten täyttyminen

Kateluettelo on laadittava selväkielisessä kirjallisessa muodossa tai automaattisen tietojenkäsittelyn tallenteena. Tallennusmuodosta riippumatta kateluettelo on voitava tarvittaessa saattaa selväkieliseen muotoon.

Tilikauden päättymisajankohdan tilannetta vastaava kateluettelo liitteineen on laadittava viimeistään neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Kateluettelo on säilytettävä tilinpäätösajankohtaa seuraavat kymmenen vuotta.

Katteen määrä tulee myös tilikauden aikana olla jatkuvasti laissa vaaditun suuruinen, ottaen huomioon myös katettavan määrän ennakoitujen muutokset. Tämä on erityisesti huomioitava sellaisen katteenä olevan omaisuuden osalta, jonka katearvo vaihtelee.

Kateluettelo tulee ylläpitää ajantasaisena, ja sen tulee vaadittaessa olla tulostettavissa selväkieliseen kirjalliseen muotoon.

2A.1.3.4.2 Kateluettelon liitteet

Kateluettelon liitteissä vastuuvelan katteenä olevat omaisuuserät on yksilöitävä riittävällä tarkkuudella. Kustakin yksittäisestä omaisuuserästä luetteloon on merkittävä riittävät yksilöintitiedot, kuten omaisuuserän ja siihen kuuluvien asiakirjojen nimike, sijainti, säilytyspaikka ja katearvo sekä käypä arvo, jos se poikkeaa katearvosta. Jos omaisuuserään kohdistuu katearvoa vähentävä panttioikeus tai muu erityinen oikeus, joka rajoittaa omaisuuserän käyttämistä, tällainen erityinen oikeus on mainittava kateluettelossa ilmoittamalla omaisuuden sisältö, arvo ja haltija sekä etuoikeusasema suhteessa katteen haltijaan. Liitteet laaditaan vastaavalla jaottelulla kuin kateluettelo ja kateluettelon yhteenveto eli eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain mukaisesti ryhmiteltynä.

Katteen jokaisesta omaisuuserästä on kateluettelon liitteissä käytävä ilmi mm. seuraavat tiedot:

1) eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain mukaisista velkasitoumuksista niiden velallisen ja/tai takaajan nimi, nimellisarvo, katearvo ja selvitys katearvosta, jos se poikkeaa käyvästä arvosta. Velkasitoumukset ryhmitellään velallisen ja takaajan mukaisesti. Lisäksi annetaan selvitys velalliskohtaisista yhteismääristä ottaen huomioon lain 17 §.

2) Lain 16 §:n mukaisista varoista erikseen selvitys eläkekassan omistamista varoista ja erikseen velkasitoumuksista, joissa kyseisiä varoja on vakuutena. Omaisuudesta luetteloidaan nimi, yksilöintitiedot (esim. rekisterinumero), pinta-ala, katearvo, perusteet katearvolle (esim. arviokirja ja sen päivämäärä) ja katearvoa vähentävät seikat kuten velka tai oikeus.

Vesivoiman pysyvästä käyttöoikeudesta selvitetään vesivoimalaitoksen tai kosken nimi, todistus kiinnityksen vahvistamisesta, katearvo ja selvitys sen laskemisen perusteista.

Velkasitoumusten vakuuksien osalta on otettava huomioon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 2A.1.3.1 määräykset. 3) Katteen muusta omaisuuserästä on kateluettelon liitteissä käytävä ilmi omaisuuseräkohtaisesti tiedot vastaavasti kuin edellä.

2A.1.3.4.3 Katteeseen kuuluvien varojen säilyttäminen

Katteeseen kuuluvat arvopaperit ja muut asiakirjat on säilytettävä eläkekassan hallussa taikka, jos siihen on perusteltua syytä, Euroopan talousalueella julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen tai julkisen valvonnan alaisen arvopaperinvälitysliikkeen hallussa. Jos arvopaperi kuuluu arvo-osuusrekisteriin, rekisterin on oltava julkisessa valvonnassa Euroopan talousalueella. Eläkekassan tulee laatia kirjallinen sopimus arvopapereiden ja muiden arvopapereiden säilyttämisestä ja tähän liittyvästä raportoinnista. Eläkekassan vastuuvelan katteeseen kuuluvat varat ja sitoumukset on säilytettävä erillään eläkekassan muista varoista ja sitoumuksista.

Muut valtiot rinnastetaan Euroopan talousalueeseen siltä osin kuin varoja on sijoitettu eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain mukaisesti muihin kuin ETA-valtioihin.

2A.1.3.5 Katteen valvonta

Eläkekassan hallituksen velvollisuutena on huolehtia siitä, että eläkekassan vastuuelka on katettu ja että kateomaisuus täyttää lain ja STM:n sekä VVV:n määräysten vaatimukset.

Eläkekassan toimitusjohtajan on välittömästi ilmoitettava eläkekassan hallitukselle ja tilintarkastajalle, jos hän havaitsee puutteita vastuuelan katteessa.

Eläkekassan toimitusjohtajan ja hallituksen on viipymättä ilmoitettava VVV:lle, jos on ilmeistä, että eläkekassa ei täytä vastuuelan katetta koskevia vaatimuksia.

2A.1.4 VAKAVARAIUUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

2A.1.4.1 Vakavaraisuusraja

Eläkekassan toimintapääoman vakavaraisuusraja lasketaan VKL:n 83 d §:n ja eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuelan kattamisesta annetun lain 10 §:n mukaisesti.

2A.1.4.2 Toimintapääomaan luettavat erät

Eläkekassan toimintapääoma muodostuu VKL:n 83 b §:n 2 momentin mukaisista eristä.

VKL:n 83 b §:n 2 momentin mukaisia arvostuseroja laskettaessa sijoitusten käyvät arvot määritetään tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 (sijoitusten käypien arvojen määrittäminen) mukaisesti. Eläkekassan joukkovelkakirjalainat voidaan kuitenkin arvostaa käyvistä arvosta poiketen siten, kuin STM määrää tarkemmin.

VKL:n 83 b §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen positiivinen erotus (positiivinen arvostusero) luetaan toimintapääomaan siltä osin kuin sitä ei voida pitää luonteeltaan poikkeuksellisenä.

Toimintapääomaan luetaan johdannaisten arvostuserot siltä osin kuin niitä ei ole otettu huomioon tuloksessa, omassa pääomassa tai omaisuuden arvostuseroissa.

Taseeseen sisältyvät laskennalliset verovelat lisätään toimintapääomaan, mikäli ne eivät tulevaisuudessa todennäköisesti realisoidu. Taseeseen kirjaamaton laskennallinen verosaaminen voidaan lisätä toimintapääomaan vain, jos sen toteutuminen lähitulevaisuudessa on erittäin todennäköistä. Arvioinnissa noudatetaan Kirjanpitolautakunnan yleisohjetta laskennallisista verovelosta ja -saamisista (ks. kohta 7.2.1).

Siirtymäaikana 31.12.2012 asti eläkekassan toimintapääomaan voidaan VKL:n muutoksen 1123/2006 siirtymäsäännöksen mukaan lukea 83 b §:n 2 momentin 7 kohdan mukaisia takauksia ja vakuuksia.

2A.1.4.3 Toimintapääomasta vähennettävät erät

VKL:n 83 b §:n 4 momentin 2 kohdan mukaan toimintapääomasta vähennetään taseen kirjanpitoarvojen ja omaisuuden käypien arvojen positiivinen erotus (negatiivinen arvostusero). Näin on tehtävä silloinkin, kun erotus on luonteeltaan poikkeuksellinen. Omaisuuden käyvät arvot määritellään vastaavalla tavalla kuten kohdassa 1.6.

VKL:n 83 b §:n 4 momentin 3 kohdan mukaisilla taseeseen merkitsemättömillä velkoihin rinnastettavilla erillä tarkoitetaan mm. vastuusitoumuksia, joita vastaavaa vastuuta ei ole merkitty taseeseen velaksi.

2A.1.4.4 Sijoitukset vakavaraisuusrajalaskennassa

Vakavaraisuusrajan laskemista varten on työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavan eläkekassan ja B-osaston jaettava sijoituksensa viiteen ryhmään eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain mukaisesti.

Sijoitukset arvostetaan käypään arvoon vastaavalla tavalla kuin eläkevastuuta katettaessa. Jos sijoitus on suojattu johdannaissopimuksella, joka täyttää suojaavuuden kriteerit, lasketaan tällaisen kokonaisuuden (sijoitus + johdannaissopimus) arvo vastaavasti kuin katetta laskettaessa. Suojattu sijoitus arvostetaan em. arvoon ja luetaan sijoituksen (suojattu kohde) mukaiseen ryhmään.

2A.1.4.5 Eläkekassan vakavaraisuuden seuranta

Eläkekassan hallituksen on jatkuvasti seurattava ja arvioitava sijoitussuunnitelman toteutumista sijoitustoiminnassa sekä eläkekassan vakavaraisuusasemaa. Vakavaraisuusaseman seurannan on kohdistuttava erityisesti arvostuserojen muutoksiin.

Eläkekassan vakavaraisuusasemaa tarkasteltaessa vertailussa käytetään laskennallista toimintapääomaa, joka muodostuu seuraavista eristä:

- oma pääoma edellisessä tilinpäätöksessä
- vapaaehtoiset varaukset edellisessä tilinpäätöksessä
- lisävakuutusvastuu edellisessä tilinpäätöksessä
- omaisuuden käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen positiivinen erotus eli arvostuserot
- tilikauden aikana kertynyt laskennallinen sijoitustoiminnan yli- tai alijäämä
- tilikauden aikana lisävakuutusvastuun kartuttamiseksi maksetut ylimääräiset kannatusmaksut (vastaavasti se määrä, jolla perittyjä kannatusmaksuja on alennettu ja joka on suunniteltu purettavaksi lisävakuutusvastuusta, on vähennettävä toimintapääomasta)
- VKL 83 b §:n 2 momentin 7 kohdan mukaiset takaukset ja vakuudet voidaan lukea eläkekassan toimintapääomaan VKL:n muutoksen 1123/2006 siirtymäsäännöksen mukaan 31.12.2012 asti.

2A.1.4.6 Toimintapääomalaskelmat

Työntekijän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavat eläkekassat laativat arvostuserolaskelman liite 5 ja liitteen 4 mukaisen toimintapääomalaskelman.

2A.1.5 JOHDANNAISSOPIMUKSET

2A.1.5.1 Johdannaissopimuksia ja niiden käyttämistä koskevat perusteet

Eläkekassan hallituksen on tehtävä johdannaissopimusten käyttämisestä kirjallinen päätös. Päätöksestä on käytävä ilmi johdannaissopimusten käyttämisen periaatteiden kannalta oleelliset seikat ja niiden asianmukaiset perustelut.

Eläkekassan hallituksen on eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain 7 §:ssä säädetyissä puitteissa päätettävä siitä, miten eläkekassa käyttää johdannaissopimuksia sijoitustoiminnassa.

Lisäksi eläkekassan hallituksen on selkeästi määriteltävä ja dokumentoitava johdannaissopimusten käyttämistä koskevat rajoitukset ja perusteet. Perusteista on käytävä ilmi johdannaissopimusten käyttötarkoitukset, kuten esimerkiksi sijoitusriskin pienentäminen, rajoittaminen, lisäriskin ottaminen ja sijoitustoiminnan tehokas hoito. Perusteissa on määriteltävä eläkekassan noudattamat säännöt, joilla johdannaissopimukset sijoitusten luokittelussa määritellään sijoitusriskiä pienentäväksi johdannaissopimuksiksi ja muiksi kuin sijoitusriskiä pienentäväksi johdannaissopimuksiksi.

Johdannaissopimusten käytön perusteista on myös käytävä ilmi johdannaissopimusten käyttöön liittyvät riskit ja niiden kuvaukset, miten riskejä rajoitetaan ja hallitaan, miten eläkekassan johto seuraa johdannaissopimusten käyttöä ja miten johdannaissopimuksista ja niiden käytöstä raportoidaan. Johdannaissopimusten käyttämistä koskevista perusteista on edelleen käytävä ilmi johdannaissopimuksia koskevat euromääräiset valtuudet eriteltyinä sopimustyypeittäin kohde-etuksien mukaan. Huolimatta siitä, että eläkekassa on valtuuttanut ulkopuolisen palveluntarjoajan tekemään johdannaissopimuksia, on eläkekassan hallitus aina viime kädessä vastuussa johdannaissopimusten käyttämisestä. Eläkekassan hallituksen tulee huolellisesti seurata ulkopuoliselle taholle annettujen valtuuksien käyttämistä. Johdannaissopimusten käyttämistä koskevat perusteet on päivitettävä tarvittaessa.

Eläkekassan on johdannaissopimuksia käyttäessään kiinnitettävä erityistä huomiota sijoitustoimintaa harjoittavan henkilökuntansa riittävän hyvään ammattitaitoon, johdannaissopimusten riskienhallintaan, käyttövaltuuksiin, käytön seurantaan ja valvontaan sekä sijoitustoiminnan tehtävien riittävään eriyttämiseen hyvän riskienhallinnan periaatteiden mukaisesti.

Eläkekassan on seurattava johdannaissopimukseen liittyviä riskejä jatkuvasti. Eläkekassan hallituksen on johdannaissopimusten käyttämistä koskevissa perusteissa määritettävä, miten suuri muiden kuin sijoitusriskiä pienentävien johdannaissopimusten käyttämisestä aiheutuva riski saa enintään olla ja mitä tämä riski merkitsee eläkekassan vakavaraisuudelle. Hallituksen on arvioitava päätöksen vaikutukset siinä tapauksessa, että johdannaissopimusten käyttämisestä aiheutuva riski toteutuu kokonaisuudessaan. Eläkekassan on jatkuvasti laskettava johdannaissopimusten suurin mahdollinen enimmäistappio. Enimmäistappion laskentamenetelmä on perusteluineen ja käytettyine parametreineen ilmoitettava Vakuutusvalvontavirastolle vuosittaisen johdannaissopimuksia koskevan selvityksen yhteydessä.

Eläkelaitoksen hallituksen on sijoitusriskien hallintaan liittyvän raportoinnin ja muun asianmukaisen seurannan avulla voitava varmistua siitä, että johdannaissopimusten käyttämistä koskevia perusteita on sovellettu hallituksen päättämällä tavalla. Seuranta on toteutettava sen selvittämiseksi, mitä vaikutuksia johdannaissopimusten käyttämistä koskevilla perusteilla on ollut.

2A.1.5.2 Johdannaissopimuksia ja niiden käyttämistä koskevien perusteiden seuranta

Eläkekassan hallituksen vuosittain hyväksymässä selvityksessä johdannaissopimusten käytön perusteiden soveltamisen kokonaisvaikutuksesta eläkekassan vakavaraisuusrajaan on käytävä ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- 1) muiden kuin sijoitusriskiä pienentävien johdannaissopimusten kautta otettu maksimiriski vuoden aikana;
- 2) johdannaissopimusten käyvin arvoin laskettu tulos sijoitusryhmittäin;
- 3) yhdistelmäinstrumenttien ja erilaisten sijoitusrakenteiden (struktuurien) kautta otettu johdannaissopimusriski vuoden lopussa ja sen euromääräinen vaikutus vakavaraisuusrajaan silloin, kun struktuuriin ei liity pääomatakuuta;
- 4) selvitys johdannaissopimusten käyttämisen tehokkuudesta.

2A.1.5.3 Johdannaissopimusten luokittelu

Johdannaissopimuksen luokittelua koskeva menettely eroaa sen mukaan, onko kysymyksessä sijoitusriskiä pienentävä johdannaissopimus vai muu kuin sijoitusriskiä pienentävä johdannaissopimus. Sijoitusriskiä pienentävien johdannaissopimusten osalta eläkekassan on kyettävä osoittamaan, mitä yksittäistä sijoitusta, tai jos suojausten kohteita on useita, mitä sijoitusten muodostamaa kokonaisuutta suojaus koskee. Muu kuin sijoitusriskiä pienentävä johdannaissopimus on johdannaissopimus, jonka eläkekassa on tehnyt muussa kuin sijoituksen suojaamistarkoituksessa. Muu kuin sijoitusriskiä pienentävä johdannaissopimus voidaan tehdä esimerkiksi tavoiteltaessa sijoituksille lisätuottoa.

Sijoitusriskiä pienentävä johdannaissopimus arvioidaan yhdessä sen kohteen tai kohteiden kanssa. Sijoitusriskiä pienentävän johdannaissopimuksen ja sen kohteen tai kohteiden kokonaisriskin arvioimiseksi eläkekassan on oltava selvillä johdannaissopimuksen kohteen tai kohteiden riskistä ja siitä, miten johdannaissopimus vaikuttaa riskiin. Eläkekassan on jatkuvasti seurattava sijoitusriskiä pienentävien johdannaissopimusten kokonaisriskiä

yhdessä suojauksen kohteen tai kohteiden kanssa. Muun kuin sijoitusriskiä pienentävän johdannaissopimuksen luokittelu perustuu kohde-etuuteen, jonka perusteella johdannaissopimuksen riski määräytyy.

Johdannaissopimusten luokittelun on perustuttava niiden kohde-etuksina oleviin omaisuuseriin, ja luokittelu on suoritettava joko yksinomaan tällä perusteella, tai jos johdannaissopimus sisältää osia, jotka ovat omiaan lisäämään riskiä, sopimus luokitellaan riskiä parhaiten vastaavaan omaisuusryhmään.

Valuuttariskiä pienentävän johdannaissopimuksen luokittelussa on noudatettava johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta.

2A.1.6 ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

2A.1.6.1 Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma

Vakavaraisuusrajan alittuessa eläkekassan on viipymättä toimitettava VVV:n hyväksyttäväksi erillinen taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma.

Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelmassa eläkekassan on osoitettava, että vakuutusmaksuja lisäämällä tai muulla tavoin eläkekassan toimintapääoma ylittää vuoden kuluessa suunnitelman päiväyksestä lukien vakavaraisuusrajan. Jos taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelman mukaisia toimenpiteitä ei vuoden kuluessa ole saatu toteutetuksi, VVV voi erityisistä syistä antaa enintään yhden vuoden lisäajan suunnitelman toteuttamiselle.

2A.1.6.2 Lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma

Jos toimintapääoma on pienempi kuin toimintapääoman vähimmäismäärä, on hallituksen viipymättä toimitettava VVV:n hyväksyttäväksi lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma.

Lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelmassa eläkekassan on osoitettava, että vakuutusmaksuja lisäämällä tai muulla tavoin eläkekassan toimintapääoma ylittää kolmen kuukauden kuluessa suunnitelman päiväyksestä lukien toimintapääoman vähimmäismäärän. Jos lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelman mukaisia toimenpiteitä ei kolmen kuukauden kuluessa ole saatu toteutetuksi, VVV voi erityisistä syistä antaa enintään kolmen kuukauden lisäajan suunnitelman toteuttamiselle.

2A.2 Ohjeet

2A.2.1 SJOITUSTEN LUOKITTELU

Sijoitusten luokittelu koskee luokittelua vakavaraisuuslaskennassa, ja se koskee eläkekassan kaikkia sijoituksia. Eläkekassa on velvollinen luokittelemaan sijoituksensa niiden riskiä vastaavasti.

Luokitellessaan sijoituksiaan eläkekassa arvioi, mitkä ovat sijoitusten riski- ja tuottoparametrien arvot ja esittää perustelut arviolle. Todellisen riskin mukaan tapahtuvassa sijoitusten luokittelussa on otettava huomioon erityisesti luokiteltavan sijoituksen tuoton volatiliteetti ja korrelaatio suhteessa muihin sijoitusluokkiin. Arvioinnissa käytetään hyväksi sijoitusten riskeistä saatuja käytännön kokemuksia tai luotettavia teoreettisia malleja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös yleisesti hyväksytty käsitys sijoituskohteen riskiluonteesta, mikäli sellainen on olemassa.

Eläkekassan hallituksen on päätettävä sijoitusten luokittelun perusteet ja liitettävä ne eläkekassan sijoitussuunnitelmaan. Eläkekassan hallituksen on seurattava vahvistamiensa luokittelun perusteiden noudattamista ja hyväksyttävä vähintään vuosittain selvitys luokittelun perusteiden noudattamisesta.

Finanssivalvonta suosittaa, että eläkekassa kiinnittää erityistä huomiota siihen, missä määrin välilliset sijoitukset ja erilaisten sijoitusten muodostamat kokonaisuudet käyttävät ulkopuolista vierasta pääomaa.

Sijoituksen siirtäminen ryhmästä toiseen tulee tehdä johdonmukaisesti ja harkitusti, ja siirtämisen tulee olla perusteltu. Luokittelu tulee aloittaa tarkoituksenmukaisimman sijoitusryhmän (I-V) valinnalla. Tämän jälkeen tehdään sijoituksen tuotto- ja riskiparametrien arviointi. Mikäli sijoituksen odotettu tuotto ja riskit poikkeavat yleinen markkinatilanne huomioon ottaen selkeästi sijoituksen tämän hetkisen luokitteluryhmän parametreista, tulee sijoitus uudelleen luokitella sen riskejä parhaiten kuvaavaan ryhmään. . . Vähäiseksi tai tilapäiseksi katsottava poikkeama ei aiheuta sijoituksen luokittelumuutosta. Eläkekassan tulee määrittellä ja kirjallisesti dokumentoida kaikki ne seikat, joilla se arvioi sijoituksen odotettua tuottoa ja laskee sijoituksen tuoton historiallista volatilitteettia. Eläkekassan tulee lisäksi määrittää ja kirjallisesti dokumentoida kaikki sellaiset merkitykselliset seikat, joihin perustuen todellisen riskin mukainen sijoituksen luokittelu on tehty.

Tarvittaessa sijoitus luokitellaan useaan alaryhmään. Sijoituksia, jotka sisältävät riskiltään erilaisia osia, ja jotka ovat eroteltavissa toisistaan, on eläkekassan riskien hallinnan kannalta seurattava erikseen. Sijoitusten osat voidaan luokitella niiden todellisten riskien mukaan tarkoituksenmukaisimpiin alaryhmiin. Tällöin sijoitus jaetaan osiin, ja kukin osa luokitellaan sen riskiä parhaiten vastaavaan alaryhmään. Alaryhmien ei tarvitse välttämättä kuulua samaan sijoitusryhmään I-V.

Sijoituksen jakaminen useaan alaryhmään voi tulla kyseeseen erityisesti silloin, kun sijoituksen luokittelu kokonaisuutena ei vakavaraisuusrajaa laskettaessa tuo esille sijoituksen oikeaa riskiä. Tällaisia sijoituksia ovat erityisesti sijoitukset, jotka eivät ole selkeästi esimerkiksi joukkovelkakirjalainoja tai osakkeita, vaan sisältävät ominaisuuksia erityyppisistä saatavista ja/tai sijoituksista. Useaan sijoitusryhmään saattaa olla tarkoituksenmukaista jakaa myös sijoituskorit, mikäli ne sisältävät sellaisia johdannaiselementtejä, jotka eivät kohdistu suoraan sijoituskorin kohde-etuutena oleviin käteissijoituksiin. Sijoituksia, jotka voi olla tarpeen jakaa useaan alaryhmään, ovat esimerkiksi käänteislainat, optiolainat, vaihtovelkakirjalainat, kiinnevakuudelliset lainat, indeksilainat, sertifikaatit, muut arvopaperimuotoon saatetut saatavien liikkeeseenlaskut, sijoitusrahastot tai muut yhteissijoitusyritykset sekä erityyppiset muut välilliset sijoitukset.

2A.2.2 VAKUUKSIEN ARVOSTAMINEN JA NIIDEN MERKITYS VASTUUVELKAA KATETTAESSA

Katteeseen kuuluvien velkasitoumusten vakuutena olevien varojen vakuusarvot määritetään pääsääntöisesti samojen perusteiden mukaisesti, kuin jos vakuutena olevat varat olisivat tarkasteluhetkellä eläkekassan omistuksessa. Vakuuden arvo on kuitenkin asetettava sen käypää arvoa alemmaksi, kun se on perusteltua, jotta riski luottotappioiden syntymisestä eliminoituisi sekä pääoman että korkojen osalta.

Yksittäistä vakuutta arvioitaessa erityistä huomiota on kiinnitettävä velkasitoumuksen juoksuaikaan, velallisen kykyyn vastata sitoumuksistaan juoksuajan loppuun saakka, vakuuden likvidisyyteen, perusteltuihin odotuksiin vakuuden arvon mahdollisista muutoksista (arvonnousuista tai -laskuista) sekä muihin arviointiajankohtana valitseviin yleisiin olosuhteisiin ja perusteltuihin odotuksiin.

Jos omaisuuserään kohdistuu sen katearvoa vähentävä panttioikeus tai muu erityinen oikeus, tällaisen erityisen oikeuden arvo on aina vähennettävä vakuuden arvosta.

Eläkekassan sijoitussuunnitelmaan tulee sisältyä myös hallituksen päätös siitä, millaisia vakuuksia eläkekassan myöntämiltä lainoilta ja muilta velkasitoumuksilta vaaditaan.

Eläkekassan on varmistettava, että lainanotto- ja vakuudenantamispäätökset on tehty laillisessa ja päätösvaltaisessa järjestyksessä.

Eläkekassan on oltava erityisen huolellinen silloin, kun lainanottaja ja vakuuden panttaaja ovat eri oikeushenkilöitä. Muun muassa osakeyhtiölaki (374/1978, esim. 12:1,2 ja 12:7) sekä laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (389/1988, esim. 2:2,1) rajoittavat yhtiöiden panttausoikeutta.

2A.2.3 OHJEET RISKIENHALLINTASUUNNITELMAN LAATIMISESTA

VKL:n mukaan hallituksen tulee vahvistaa osana sijoitussuunnitelmaa vakuutusmaksujen käyttämistä vakavaraisuuden tukemiseen koskeva riskienhallintasuunnitelma viideksi vuodeksi. Ennuste vakuutusmaksutasosta epäsuotuisan kehityksen toteutuessa voidaan arvioida stressitestien avulla, jolloin riskienhallintasuunnitelmaan tulee sisällyttää:

- vakuutusmaksuennuste viidelle seuraavalle vuodelle euromääräisenä ja suhteessa palkkasummaan, kun sijoitustoiminnan tuotto ja palkkasumman kehitys ovat odotetun mukaisia ja vakavaraisuus tavoitteen mukaisissa rajoissa
- arvio vakavaraisuuden kehittymisestä sekä vakuutusmaksuennuste (€ ja %) viidelle vuodelle, kun sijoitustoiminnan tuotto on ensimmäisenä vuonna hajonnan verran alle odotetun tuoton
- vakuutusmaksuennuste (%), kun palkkasumman kehitys on alle ennakoidun, mikäli todennäköisyys, että vakuutusmaksupohja supistuu olennaisesti, on merkittävä

3. ERINÄISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

3.1 Varojen palauttaminen osakkaille

Pysyväksi katsottu ylite ja ylikate voidaan palauttaa osakkaille.

3.1.1 HAKEMUS LAKISÄÄTEISTÄ TOIMINTAA (B) HARJOITAVAN ELÄKEKASSAN YLITTEEN PALAUTTAMISEKSI OSAKKAILLE

Eläkekassan on haettava VVV:n suostumus VKL:n 83 a §:n 3 momentissa tarkoitetun ylitteen palauttamiselle osakkaille. Hakemuksessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

1) Toimintapääoman määrä ja rakenne

Laskettaessa ylitteen määrää toimintapääomaan ei siirtymäaikana 31.12.2010 asti lueta 31.12.2006 voimassaoleen VKL:n 83 b §:n 2 momentin 7 kohdan mukaisia takauksia ja vakuuksia. Lisäksi eläkekassan toimintapääoman vähimmäismäärää vastaavan määrän on muodostuttava VKL:n 83 b §:n 6 momentin mukaisista eristä. Omaisuuden arvostamisen osalta on otettava huomioon STM:n varojen palautusta osakasyhteisölle koskevat määräykset ja tämän määräys- ja ohjekokoelman kohta 1.6 (sijoitusten käypien arvojen määrittäminen). Hakemukseen on liitettävä edellä mainitut seikat huomioon ottaen vastuuvelan katelaskelma (liite 2) ja toimintapääomalaskelma (liite 4) sekä arvostuserolaskelma (liite 5).

2) Toimintapääoman pysyvyys

Toimintapääoman ylitteen palauttaminen edellyttää, että ylitettä voidaan pitää pysyvänä. Pysyvyyttä arvioitaessa tarkastellaan toisaalta vastuuvelan kasvusta johtuvaa toimintapääomatarpeen lisääntymistä ja toisaalta toimintapääomaan luettavia arvostuseroja.

Eläkekassan vakuutusmatemaatikon on laadittava ennuste siitä, miten vastuuelka kehittyy seuraavan kymmenen vuoden aikana. Ennusteen ja sijoitussuunnitelman avulla lasketaan hakemusta seuraavien kolmen vuoden tavoitevyöhykkeen yläraja.

Varojen käypien arvojen osalta sovelletaan määräyksen kohtaa 1.6. Kiinteistösijoituksia koskevat arviot eivät saa olla kuutta kuukautta vanhemmat.

Katso lisäksi STM:n määräys.

3) Selvitys palautettavasta omaisuudesta

Hakemuksessa on annettava selvitys ylitteen määrää vastaavasta omaisuudesta, joka on tarkoitus palauttaa osakasyhteisölle. Selvityksen tulee sisältää palautettavan omaisuuden käypä arvo ja sen kirjanpitoarvo.

3.1.2 HAKEMUS MUUTA TOIMINTAA (A) HARJOITAVAN ELÄKEKASSAN YLIKATTEEN PALAUTTAMISEKSI

Ennen ylikatteen laskemista eläkekassan on laskettava seuraavat taseeseen kirjaamattomat erät:

- mahdollisten vapaaehtoisten varausten määrä
- pakollisten varausten määrä
- olemassa olevan rahastoimattoman vastuuvelan määrä
- pitkällä aikavälillä turvaavalla laskuperustekorolla lasketun vastuuvelan ja eläkekassan voimassa olevalla laskuperustekorolla lasketun vastuuvelan erotus
- muut vastuut, joiden toteutumista on pidettävä todennäköisenä

Kun eläkekassan katteeksi kelpaavat varat on laskettu STM:n määräysten ja tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 2.2 mukaisesti, vähennetään tästä yhteismäärästä eläkekassan taseen mukainen vieras pääoma, varaukset ja edellä laskettaviksi edellytetyt taseeseen kirjaamattomat erät. Tämä erotus on osakkaille palautettavan ylikatteen enimmäismäärä.

3.1.3 HAKEMUKSEN LIITTEET

Eläkekassan on haettava VVV:n suostumus ylikatteen palauttamiselle osakasyhteisölle. Hakemukseen on liitettävä seuraavat selvitykset:

- tilikauden päättymisajankohdan tilannetta vastaava luettelo katteena olevista varoista, ottaen huomioon STM:n määräykset tiettyjen varojen arvon laskemisesta käyvästä arvosta poikkeavasti
- arviokirjat kiinteistöistä, asunto-osakkeista ja muusta kiinteästä omaisuudesta
- tuloslaskelma ja tase
- perustelut ylitteen tai ylikatteen pysyvyydelle
- selvitys palautettavasta omaisuudesta
- ote sen kokouksen pöytäkirjasta, jossa hallitus on päättänyt palautettavan ylitteen tai ylikatteen euromäärästä
- VVV:n erikseen pyytämät selvitykset

Ylitteen ja ylikatteen palautus otetaan huomioon tilinpäätöksessä, mikäli eläkekassa on tehnyt palauttamisesta päätöksen ja saanut siihen VVV:n suostumuksen. VVV:n suostumus on saatava ennen vuositilintarkastusta.

3.2 Sisäinen siirto

3.2.1 SISÄINEN SIIRTO B-OSASTOLTA A-OSASTOLLE

Kun AB-eläkekassan B-osasto siirtää ylikatetta A-osastolle, ylikatetta laskettaessa noudatetaan tämän määräyksen kohdassa 3.1.1 annettuja periaatteita. Ks. myös STM:n määräys (11/02/2000) omaisuuden arvostamisesta.

Varojen siirto B-osastolta A-osastolle edellyttää VVV:n suostumuksen.

3.2.2 SISÄINEN SIIRTO A-OSASTOLTA B-OSASTOLLE

Kun AB-eläkekassan A-osasto siirtää ylikatetta B-osastolle, ylikatetta laskettaessa noudatetaan tämän määräyksen kohdassa 3.1.2 annettuja periaatteita. Ks. myös STM:n määräys (11/02/2000) omaisuuden arvostamisesta.

Varojen siirrosta on ilmoitettava VVV:lle etukäteen kirjallisesti, ennen tilikauden päättymistä. Etukäteisilmoituksessa tulee näyttää, miten määräyksen kohdassa 3.1.2 annetut periaatteet täyttyvät.

3.3 Maksuliikenteen järjestäminen

Eläkekassalla tulee olla maksuliikennettään varten omat, muista yhteisöistä erilliset kassa- ja pankkitilit. Tästä syystä eläkekassa ei voi käyttää esimerkiksi yhteistä konsernitiliä muun yhteisön, esimerkiksi osakasyhteisön kanssa. Konsernitilillä tarkoitetaan pankkitiliä, jossa maksuliikenne on hajautettu yksikkökohtaisesti, mutta varojen hallinta hoidetaan keskitetysti. Siten esimerkiksi pankkitili, jossa eläkekassan ja eri yhteisöjen pankkitilien varat kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi, ja jonka alatileihin kullakin yhteisöllä on oma käyttöoikeutensa, on kielletty.

3.4 Pitkäaikaiset saamiset osakasyhteisöiltä

Pitkäaikaisiksi aiottu saamiset on saatettava velkakirjasaamisen muotoon. Tilisaamisena voi olla ainoastaan määrä, joka on seurausta eläkekassan ja osakasyhteisön välisistä juoksevista liiketoimista.

3.5 Rekisteri

Eläkekassalla on oltava rekisteri sen toimintapiiriin kuuluvista henkilöistä ja eläkkeensaajista sekä myös niistä toimintapiiristä poistuneista henkilöistä, joille on muodostunut eläkeoikeus (vapaakirja) eläkekassan toimintapiiriin kuulumisen ajalta.

Rekisteri on säilytettävä huolellisesti.

3.6 Eläkekassan selvitystila ja purkaminen sekä vastuun siirto ja vastaanottaminen

Eläkekassan selvitystilaan asettamisesta ja purkamisesta päättää kassankokous. Eläkekassa on tietyissä tilanteissa pakko asettaa selvitystilaan ja purkaa (VKL 111 § 1 mom.). Eläkekassa voidaan asettaa selvitystilaan ja purkaa myös vapaaehtoisesti (VKL 111 § 3 mom.). Kun on kysymyksessä vapaaehtoinen eläkekassan selvitystilaan asettaminen ja purku, voidaan näitä tarkoittavat päätökset panna toimeen vain, jos eläkekassa on tehnyt vastuun siirron toiselle eläkekassalle, eläkesäätiölle tai vakuutusyhtiölle.

Selvitystilaan asettamiseen liittyy seuraavia asioita ja toimenpiteitä:

- vapaaehtoisessa purussa päätös selvitystilaan asettamisesta ja purusta edellyttää vähintään kaksi kolmasosaa kassankokouksessa edustetuista äänistä tai kassan sääntöjen mukaista suurempaa osuutta äänimäärästä (VKL 112 § 1 mom.)
- selvitystila alkaa, kun päätös on tehty. Vapaaehtoisen purun ollessa kyseessä kassankokous voi määrätä selvitystilan alkamispäiväksi muunkin myöhemmän päivän (VKL 112 § 2 mom.).
- samalla valitaan yksi tai useampi selvitysmies hallituksen, hallintoneuvoston ja toimitusjohtajan tilalle
- tilintarkastajan tehtävä ei lakkaa eläkekassan joutuessa selvitystilaan
- kassankokous käyttää päättämivaltaa selvitystilankin aikana
- päätetään selvitysmiesten nimenkirjoitusoikeudesta

Selvitystilankin aikana:

- selvitysmiehet laativat viivytyksettä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen siltä selvitystilaa edeltävältä ajalta, jolta niitä ei ole vielä esitetty kassankokoukselle
- selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilaa koskevasta päätöksestä ja eläkekassan nimen kirjoittamista koskevasta päätöksestä ilmoitus VVV:lle
- selvitysmiesten on laadittava kultakin tilikaudelta tilinpäätös ja toimintakertomus, jotka on esitettävä neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä kassankokouksen hyväksyttäväksi
- jollei selvitystilaa ole kahden vuoden kuluessa saatettu loppuun, on heidän samalla ilmoitettava, mistä syystä se on viivästynyt (VKL 118 §)
- selvitysmiesten on viipymättä haettava julkinen haaste eläkekassan velkojille
- julkisen haasteen paikalletulopäivän jälkeen tulee selvitysmiesten maksaa kaikki tiedossa oleva velka. Tämän jälkeen, mikäli kassalla on takuupääoma, on se maksettava takaisin korkoineen. Jäljelle jäävä omaisuus jaetaan sääntöjen määräämällä tavalla. (VKL 120 §)
- selvitystilassa olevan eläkekassan nimeen on lisättävä sana ”selvitystilassa”
- mikäli lisäetuuden ostamista koskevaa sopimusta kassan varoilla toisesta eläkekassasta tai vakuutusyhtiöstä ei kohtuullisin ehdoin saada aikaan, jaetaan varat niille, joilla kassan sääntöjen perusteella on siihen oikeus, heidän vastuuvelkaosuuksiensa mukaisessa suhteessa. Varojen jakoon on haettava VVV:n hyväksyminen (VKL 122 § 2 mom.).
- selvitysmiesten saatua selvitystehtävän suoritetuksi heidän on annettava mahdollisimman pian lopputilitys hallinnostaan laatimalla koko selvitysmenettelyä koskevan kertomuksen. Kertomukseen on liitettävä

tilinpäätöksiä ja toimintakertomuksia koskevat asiakirjat koko selvitystilan ajalta. Kertomus liitteineen on annettava tilintarkastajille, joiden tulee kuukauden kuluessa antaa tilintarkastuskertomus.

- tarkastuskertomuksen saatuaan selvitysmiesten on kutsuttava viivytyksettä kassankokous koolle hyväksymään lopputilitys. (VKL 123 §)

3.6.1 VASTUUN SIIRTÄMINEN JA VASTAANOTTAMINEN

Eläkekassa voi VKL:n 132 §:n mukaan siirtää VVV:n suostumuksella vastuunsa tai osan vastuustaan toiselle eläkekassalle, eläkesäätiölle tai vakuutusyhtiölle. Eläkekassa voi myös VKL 132 §:n mukaan siirtää VVV:n suostumuksella TEL:n mukaisen osakaskohtaisen vastuun toiselle eläkekassalle, eläkesäätiölle tai työeläkevakuutusyhtiölle.

Eläkekassa voi VKL:n 134 §:n mukaisesti vastaavasti vastaanottaa toisen eläkekassan vastuun tai eläkesäätiön vakuutustoiminnan tai osan niistä taikka työeläkevakuutusyhtiöstä (TVYL 29 a §) työnantajakohtaisen vakuutuskannan.

Jos vastuu, vakuutustoiminta tai osakaskohtainen vakuutuskanta siirtyy jo olemassa olevaan eläkekassaan, on vastaanottamisen yhteydessä tarkistettava, edellyttääkö toimenpide myös muutoksia eläkekassan sääntöihin. Sääntöjen muuttaminen edellyttää aina kassankokouksen päätöstä ja kassankokousmenettelyä.

Jos eläkekassan vastuu, eläkesäätiön vakuutustoiminta tai työnantajakohtainen vakuutuskanta siirretään uuteen eläkekassaan, on uusi eläkekassa perustettava ennen siirtoa. Eläkekassan perustamista koskevat säännökset ovat VKL:n 2 luvussa.

Vastuun siirrosta laaditaan sopimus, josta säädetään VKL:n 132 §:ssä. Vastuun siirtämistä koskeva sopimus on luovuttavan kassan kassankokouksen sekä, jos vastuu siirtyy toiselle eläkekassalle, myös vastaanottavan kassan kassankokouksen hyväksyttävä. Päätös on luovuttavan eläkekassan osalta pätevä vain, jos päätöstä on kannattanut sama enemmistö kuin selvitystilaan asettamisessa (VKL 111 §:n 3 mom.).

Osakaskohtaisen vastuun luovuttamista koskevan päätöksen tekee kassan hallitus, jollei muista säännöksistä tai kassan säännöistä muuta aiheudu (VKL 132 §:n 7 mom.). Kuitenkin eläkekassan sääntöjen muuttaminen edellyttää kassankokouksen päätöstä.

Vastuun vastaanottamisesta laaditaan sopimus sen lain mukaisesti, mistä vakuutuslaitoksesta vakuutuskanta tai vakuutustoiminta luovutetaan eläkekassalle. Jos työeläkevakuutusyhtiö luovuttaa työnantajakohtaisen vakuutuskannan eläkekassalle, laaditaan sopimus TVYL:n 10 a luvun mukaisesti. Jos kyseessä on vakuutustoiminnan vastaanottaminen eläkesäätiöstä eläkekassaan, noudatetaan sopimuksen laatimisen osalta ESL:n 100 §:ää.

3.6.2 HAKEMUS VAKUUTUSVALVONTAVIRASTON SUOSTUMUKSEN SAAMISEKSI

VVV:n suostumusta on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä, kun luovuttava eläkekassa ja vastaanottava vakuutuslaitos ovat hyväksyneet vastuunsiirtosopimuksen.

VVV:lle toimitettavat asiakirjat ja selvitykset:

- luovuttavan eläkekassan ja vastaanottavan vakuutuslaitoksen yhdessä tekemä hakemus, jossa pyydetään VVV:n suostumusta vastuun siirrolle tai TyEL:n mukaiselle osakaskohtaisen vastuun siirrolle
- vastuun siirtoa koskeva sopimus allekirjoitettuna
- pöytäkirjat sekä luovuttavan että vastaanottavan vakuutuslaitoksen niistä hallintoelinten kokouksista, joissa sopimus on hyväksytty
- lisäeläketurvaa koskevat vakuutussopimukset (liitteinen) tai muu selvitys, josta selviää vakuutetut edut
- vakuutustoiminnan osan luovuttamiseen tai vastaanottamiseen mahdollisesti liittyvä sääntömuutoshakemus liitteinen
- eläkekassan vakuutusmatemaatikon laskelma luovutuksessa siirtyvän vastuuvelan määrästä
- selvitys sekä luovuttavan että vastaanottavan eläkelaitoksen toimintapäätöksen määrästä ja vakavaraisuusrajaista sekä selvitys siirtyvän toimintapäätöksen määrästä. Jos omaisuusjakauma edellyttää enemmän

toimintapääomaa tai toimintapääomaa siirtyy vähemmän kuin STM:n asetus edellyttää, tulee hakemukseen liittää selvitys, miten täydennetään.

- TyEL:n mukaisen osakaskohtaisen vakuutuskannan siirron osalta liitteet, jotka mainitaan kohdassa 3.8.2.2
- selvitys vastaanottavan ja luovuttavan vakuutuslaitoksen välisistä kaupoista vastuun siirtoa edeltävältä ajalta

Hakemus liitteineen tulee toimittaa VVV:lle riittävän ajoissa asian joustavan käsittelyn varmistamiseksi (esim. kuulusmenettely kestää kuukauden).

Vakuutuslaitoksen tulee ilmoittaa ETK:lle yhteyshenkilöt vastuunjako varten (TyEL-toiminnan osalta).

3.6.2.1 TyEL:n mukaisen osakaskohtaisen vakuutuskannan siirto (luovuttaminen ja vastaanottaminen)

Työnantajakohtaisessa (osakaskohtaisessa) vakuutuskannan siirrossa vastuunsiirtosopimus (sopimus vakuutus-toiminnan luovuttamisesta, sopimus vakuutuskannan luovuttamisesta) laaditaan luovuttavaa yhteisöä (eläkekassa, eläkesäätiö, työeläkevakuutusyhtiö) säätelevän lain mukaisesti.

3.6.2.2 Liitteet hakemukseen, jossa pyydetään Vakuutusvalvontaviraston suostumusta osakaskohtaiseen vastuunsiirtoon:

- a) vakuutusmatemaatikon selvitys luovutuksessa siirtyvän vastuunvelan määrästä,
- b) selvitys sekä luovuttavan että vastaanottavan eläkelaitoksen toimintapääoman määrästä ja vakavaraisuusrajaista sekä selvitys siirtyvän toimintapääoman määrästä. Mikäli siirtyvän omaisuuden jakauma edellyttää tai toimintapääomaa siirtyy vähemmän kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (567/2003) edellytetään, tulee selvittää, miten toimintapääoman täydennys suoritetaan,
- c) selvitys siirtyvästä omaisuudesta (määrä, omaisuuslaji, arvostusperuste ja mahdollinen osakassidonnainen omaisuus),
- d) selvitys siirtyvästä vakuutuskannasta
  - eläkejärjestelynumerot
  - vakuutettujen piiri ja työnantajat
  - selvitys siitä, että viiden vuoden karenssi ei estä siirtoa; sekä
- e) selvitys siitä, mitä siirrosta aiheutuvista hallintokuluista on sovittu.

3.6.2.3 Erityinen tiedottaminen osakaskohtaisesta vastuunsiirrosta

Osakaskohtaista vastuuta vastaanottava eläkekassa huolehtii siitä, että vastuunsiirtoa koskevasta kuulutuksesta tiedotetaan siirtyvän osakkaan ilmoitustaululla ja että eläkkeensaajille ja muille etuuden saajille ilmoitetaan eläkelaitoksen vaihtumisesta viimeistään ensimmäisen etuuksienmaksun yhteydessä vastuun siirron jälkeen.

3.6.3 KUULUTUSMENETTELY JA TIEDOTTAMINEN

Vastuun siirtoa tai osakaskohtaista vastuun siirtoa koskevasta hakemuksesta on VVV:n, jollei se katso, että hakemus on ilman enempiä selvityksiä hylättävä, kuulutettava vastaanottavan vakuutuslaitoksen kustannuksella Virallisessa lehdessä.

Kuulutuksessa kehoitetaan niitä, jotka tahtovat tehdä muistutuksia hakemusta vastaan, esittämään ne VVV:lle yleensä 30 päivän kuluessa.

VVV velvoittaa luovuttavan tai vastaanottavan eläkekassan viipymättä huolehtimaan siitä, että kuulutuksesta tiedotetaan sen työnantajan ilmoitustaululla, jota mainittu toimenpide koskee. Eläkekassan on ilmoitettava vastuun tai sen osan vastaanottamisesta siirtyvään vakuutuskantaan kuuluville eläkkeen tai muiden etuuksien saajille viimeistään luovutuksen jälkeen tapahtuvan ensimmäisen etuuksien maksun yhteydessä.

3.6.4 VASTUUVELAN JA SITÄ VASTAAVIEN VAROJEN LUOVUTUSAJANKOHTA JA MÄÄRÄT

VKL:n 135 §:n 5 momentin mukaan vastuu siirtyy vastaanottavalle vakuutuslaitokselle vastuunsiirtosopimuksessa mainittuna ajankohtana, kun VVV on antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. VVV voi määrätä siirtymiselle muunkin ajankohdan kuin vastuunsiirtosopimuksessa sovitun.

Vastuun siirrossa siirtyvä vastuvelka tulee aina laskea tarkasti. Mikäli vastuvelan tarkka määrä ei luovutushetkellä ole tiedossa, vastuunsiirtosopimuksessa tai sen liitteessä tulee sopia menettelytavasta, jolla vastuvelan ja siirtyvien varojen määrä tarkistetaan.

Vastuun siirtoa koskevassa sopimuksessa (tai sen liitteenä) tulee olla selvitys siitä, mitä Eläketurvakeskuksen kautta selvitettävien erin maksamisesta osalta on sovittu.

3.7 Johdon luotettavuus ja sopivuus

3.7.1 LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ VAKUUTUSKASSAN JOHDOLLE ASETETUT VAATIMUKSET

VKL:n 3 luvun 27 §:n 2 momentin mukaan vakuutuskassan johtoon kuuluvien on oltava hyvämaineisia ja heillä on oltava sellainen yleinen vakuutuskassatoiminnan tuntemus kuin vakuutuskassan toiminnan laatuun ja laajuuteen katsoen on tarpeen tai heidän palveluksessaan on oltava riittävän päteviä ja kokeneita neuvonantajia. Saman pykälän 4 momentin mukaan toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä ei voi olla vajaavaltainen eikä konkursissa tai liketoimintakiellossa oleva henkilö.

Johdon sopivuutta ja ammattipätevyyttä koskevia säännöksiä sovelletaan eläkekassan hallituksen jäseniin ja varajäseniin, toimitusjohtajaan (toimitusjohtajan sijaiseen) ja mahdollisen hallintoneuvoston jäseniin ja varajäseniin. Sääntely koskee sekä vapaaehtoista että lakisääteistä toimintaa harjoittavaa eläkekassaa.

3.7.2 VASTUU JOHDON LUOTETTAVUUDESTA JA SOPIVUUDESTA

Kukin eläkekassa vastaa siitä, että kassan johto yksin tai yhdessä neuvonantajien kanssa täyttää johdolle lainsäädännössä asetetut vaatimukset sekä henkilöä tehtävään nimitettäessä että jatkuvasti hänen toimiessaan kyseessä olevassa tehtävässä. VVV edellyttää, että edellä tarkoitetut vaatimukset saatetaan kulloinkin nimityspäätöksen tekemisen hallintoelimen tietoon huomioon otettavaksi päätöstä tehtäessä. Arvioitaessa eläkekassatoiminnan tuntemuksen riittävyttä huomiota tulee kiinnittää muun muassa henkilön koulutukseen ja kokemukseen suhteessa henkilön asemaan organisaatiossa ja tehtävien vaativuuteen. Lisäksi on otettava huomioon, että hallituksen ja toimitusjohtajan vastuuta ei voi siirtää 2 momentissa tarkoitetuille neuvonantajille. Johdolla on velvoite hoitaa eläkekassaa ammattitaitoisesti ottaen huomioon jäsenten, eläkkeensaajien ja vapaakirjan saaneiden henkilöiden edut.

3.7.2.1 Luotettavuutta ja sopivuutta koskeva selvitys

3.7.2.1.1 Henkilöt, joista on tehtävä selvitys

- toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen
- hallituksen jäsenet ja varajäsenet

3.7.2.1.2 Selvityksen sisältö

1. henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot
2. vakuutuskassan nimi
3. henkilön tehtävä ko. kassassa alkamisajankohtineen
4. selvitys siitä, että henkilö hallitsee itseään ja omaisuuttaan (liitteeksi)
  - omavaraisuustodistus, jonka saa oman paikkakunnan alioikeudesta
  - ote Oikeusrekisterikeskuksen liiketoimintakieltorekisteristä
  - Maistraatin holhousasioiden rekisteristä ote, josta käy ilmi, onko henkilölle määrätty edunvalvoja tai onko hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitettu)
5. ansioluettelo
6. henkilön antama kirjallinen vakuutus siitä, että häntä ei ole tuomittu sakkoon (ei koske rikesakkoja eikä pie-nehköistä liikenne rikkomuksista seuranneita sakkoja), ehdolliseen tai ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun ja että hän ei ole saanut huomautusta tehtävänsä asetetulta valvontaelimeltä (esimerkiksi ulkomainen valvontaviranomainen, Suomen Asianajajaliitto, Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta) tai selvitys rikkomuksesta tai rikoksesta, josta em. seuraamus on aiheutunut
7. selvitys siitä, onko ulkomainen vakuutusvalvonnasta vastaava viranomainen arvioinut henkilön luotettavuutta ja sopivuutta (fit & proper)

3.7.2.1.3 Selvitysten laatiminen, säilytys ja valvonta

Selvitykset on tehtävä ennen nimitetyn henkilön palvelukseen astumista. Selvitysten on oltava saatavilla ja tarkastettavissa eläkekassassa ja ne toimitetaan vain pyydettyä VVV:lle. Luotettavuutta ja sopivuutta koskevat edellytykset ovat voimassa ja niiden tulee täytyä koko toimikauden ajan. Muutoksista ilmoittaminen kuuluu henkilölle itselleen ja eläkekassalla on velvollisuus valvoa vaatimusten toteutumista aika-ajoin tapahtuvilla valvontatoimilla.

VVV pitää suotavana, että eläkekassan toimitusjohtajan nimityksistä virastoa informoidaan mahdollisuuksien mukaan etukäteen.

3.7.2.2 Rekisteri-ilmoitus hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan muutoksista

Eläkekassan on VKL:n 10 luvun 105 §:n 1 momentin mukaan tehtävä viivytyksettä vakuutuskassarekisteriin muutosilmoitus, jos asiantilassa, josta on tehty merkintä rekisteriin, tapahtuu muutos. Muutosilmoitukseen ei liitetä johdon sopivuutta ja ammattipätevyyttä koskevaa selvitystä, ellei sitä erikseen pyydetä.

3.8 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan prosessia, jonka avulla pyritään varmistamaan

- asetettujen päämäärien ja tavoitteiden saavuttaminen
- voimavarojen taloudellinen ja tehokas käyttö,
- toimintaan liittyvien riskien riittävä hallinta,
- taloudellisen ja muun johtamisinformaation luotettavuus ja oikeellisuus,
- lakien, määräysten ja ohjeiden noudattaminen,
- hallintoelinten päätösten, sisäisten suunnitelmien, sääntöjen ja menettelytapojen noudattaminen.

Vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kokonaisvastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä on eläkekassan hallituksella. Hallituksen tehtävänä on määrittää sisältö sisäiselle valvonnalle ja huolehtia sen organisoinnista. Hallituksen tulee vuosittain arvioida onko sisäinen valvonta asianmukaisesti järjestetty ja tarvittaessa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Sisäisen valvonnan järjestämisessä on tarpeen ottaa huomioon eläkekassan toiminnan laatu ja laajuus, jota voidaan arvioida mm. vastuuvelan määrällä, toiminnan laajuudella mm. sijoitustoiminnan osalta sekä vakavaraisuuteen liittyvillä vaatimuksilla, ja ottaen huomioon toimintapiirin rakenne.

Sisäisen valvonnan järjestämisen tärkeimmät periaatteet

Sisäisen valvonnan tulee kattaa kaikki toiminnot ja sen tulee olla oikeassa suhteessa eri toimintojen sisältämiin riskeihin. Koska vastuu ulkoistetuista toiminnoista säilyy toimintojen ulkoistajalla, sisäinen valvonta koskee myös soveltuvin osin niitä toimintoja, jotka eläkekassa on ulkoistanut. Eläkekassan hallitus vastaa sisäisestä valvonnasta myös siltä osin kuin eläkekassalle kuuluvia tehtäviä tehdään eläkekassassa osakkaana olevan yrityksen organisaatiossa.

Sisäisen valvonnan järjestämisessä tulee erityisesti ottaa huomioon seuraavat periaatteet:

1. Luodaan selkeä, luotettava, tarpeellinen, oikea-aikainen ja tulevaisuuden huomioonottava raportointi.
2. Raportoinnin, joka koskee tulosta ja olennaisia riskejä, tulee olla riippumaton raportoitavasta toiminnosta.
3. Luodaan organisaatio, jossa tehtävät, päätösvalta ja vastuu on asianmukaisesti jaettu ja raportointisuhteet selkeästi määritetty. Työnjaot ja tehtäväkuvat tulee määritellä siten, ettei kukaan yksin ilman asianmukaista valvontaa hoida toimenpidettä läpi koko käsittelyketjun. Vastuun määrittäminen on dokumentoitava kirjallisesti.
4. Varmistetaan, että eläkekassan hallitus saa tiedon olennaisista tilintarkastajien ja viranomaisten toimittamista tarkastushavainnoista.
5. Toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja varojen turvaamiseksi tulee eläkekassalla olla tieto- ja muuta turvallisuutta koskien riittävät valvontatoimet.
6. Määritellään eri toiminnoille ajan tasalla olevat selkeät kirjalliset toimintaperiaatteet ja valvotaan, että näitä periaatteita noudatetaan.
7. Mikäli toiminnan laatu ja laajuus edellyttävät sisäisen tarkastuksen toiminnon järjestämistä sen organisaatioasema tulee olla sellainen, että se varmistaa riippumattoman ja objektiivisen tarkastuksen.
8. Toimintaa ohjataan siten, että eri toiminnoille asetetaan määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ja valvotaan näiden tavoitteiden toteutumista.

Riskienhallinta

Riskienhallinnalla tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvien ja siihen olennaisesti liittyvien riskien tunnistamista, arviointia, rajoittamista ja valvontaa. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja se tulee järjestää niin, että eläkekassan hallitus hyväksyy kaikki merkittävät riskien hallintaa koskevat periaatteet. Eläkekassan on jatkuvasti tunnistettava kaikki merkittävät sisäiset ja ulkoiset riskit voidakseen asianmukaisesti ja ajoissa reagoida niihin. Riskien tunnistamisen on oltava riittävän kattavaa, jotta voidaan kohtuudella varmistua siitä, että kaikki asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen olennaisesti vaikuttavat riskit on tunnistettu. Tämä edellyttää riskien vaikutusten merkittävyyden ja toteutumisen todennäköisyyden arviointia, jotta niiden hallitsemiseksi voidaan kehittää asianmukaiset toimintaperiaatteet ja menettelyt. Eläkekassalla tulee olla riskin mittaamiseen ja seuraamiseen tarvittavat menetelmät. Kvantitatiivisten mittausmenetelmien lisäksi myös laadullisia riskejä varten on oltava tarvittavat arviointimenetelmät.

Riskienhallintajärjestelmän tulee kattaa erityisesti

- vastuovelkaan ja sen kattamiseen,
- vakavaraisuuden kehitykseen,
- sijoitustoimintaan ja
- operatiiviseen toimintaan liittyvät riskit.

Eläkekassan on lisäksi riittävässä määrin varmistuttava siitä, että sillä on riskienvalvontatoiminto, joka on riippumaton riskiä ottavasta toiminnosta.

Sijoitustoiminnan osalta riskienhallintaa koskevat periaatteet tulee sisällyttää sijoitussuunnitelmaan. Siinä tulee mm. määritellä merkittävimmät riskit, riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Riskinoton rajoja määritettäessä tulee ottaa huomioon eläkekassa riskinkantokyky. Lisäksi on määritel-

tävä kuka vastaa riskinotosta, miten riskiä mitataan ja seurataan ja miten riskin pysymistä hyväksyttävissä rajoissa valvotaan.

3.9 Rajat ylittävä toiminta

ETA-lisäeläkekassaan, joka harjoittaa lisäeläke-toimintaa muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa, sovelletaan sen lisäksi mitä VKL:n 14 a luvussa on säädetty rajat ylittävästä toiminnasta, tässä luvussa annettuja määräyksiä.

3.9.1 LUPAHAKEMUS VAKUUTUSVALVONTAVIRASTOLLE

ETA-lisäeläkekassan, jonka tarkoituksena on hoitaa toisen ETA-jäsenvaltion alueella sijaitsevien yritysten vapaaehtoisia lisäeläkkeitä ja muita etuuksia, on haettava VVV:lta lupa ennen rajat ylittävän toiminnan aloittamista.

Sen lisäksi mitä ETA-lisäeläkekassan on ilmoitettava VKL:n 157 b §:n mukaisen lupahakemuksen yhteydessä, tulee eläkekassan toimittaa VVV:lle seuraavat tiedot:

- ETA-lisäeläkekassaa koskevat yhteystiedot (nimi, käynti- ja postiosoite, puhelin- ja faksinumero, sähköpostiosoite sekä eläkekassan rekisterinumero)
- ETA-lisäeläkekassan jäsenten lukumäärä (viimeisin käytettävissä oleva tieto)
- lista jäsenvaltioista, joissa eläkelaitos harjoittaa toimintaa
- toisessa ETA-valtiossa harjoitettavan toiminnan osalta tulee ilmoittaa toimipaikan juridinen muoto, mahdollinen identifiointinumero ao. ETA-valtioissa (rekisterinumero tms.), vastaavat yhteystiedot kuten edellä ja yhteyshenkilöt ao. ETA-valtioissa
- toisessa ETA-valtiossa toimivan työnantajan (rahoittajan) vastaavat yhteystiedot kuin edellä ETA-lisäeläkekassan osalta
- toimintapiirin määräytyminen (rajoitukset jäsenyydelle)
- toisessa ETA-valtiossa myönnettävät eläkkeet ja muut etuudet (eläkejärjestelmän kuvaus)
- kuka hoitaa etuuksien maksamisen (lisäeläkekassa itse tai onko maksatus ulkoistettu ja mille taholle)
- tieto siitä hoitaako varoja ulkoinen omaisuudenhoitaja (kyllä/ei)
- määräys- ja ohjekokoelman liite 12

4. ERINÄISIÄ OHJEITA

4.1 Rahoitusmarkkinavälineet

JOHDANNAISSOPIMUKSET

4.1.1.1 Johdannaissopimusten hallinnointi ja seuranta

Johdannaissopimusten riskienhallinnalle asetettavat vaatimukset

Johdannaisten riskienhallinnassa on huolehdittava riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä. Eläkekassan johdannaisten riskienhallintajärjestelmässä on voitava seurata johdannaisten markkina-arvoa. Hallituksen tulee varmistaa, että eläkekassassa on asianmukainen kykenevyys riippumattomasti todentaa vakioimattomien johdannaissopimusten hinnanmuodostus. Lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan tulee johdannaissopimusten osalta noudattaa kohdan 2A.1.5 määräyksiä.

- Vakioiduilla johdannaissopimuksilla tarkoitetaan optioyhteisön välityksellä tehtyjä sopimuksia. Vakioimattomilla sopimuksilla tarkoitetaan suoraan yksityisten sopimuspuolten välillä tehtyjä sopimuksia.

1. Johdannaista koskevat periaatteet

Johdannaisten käytöstä tulee olla hallituksen hyväksymät, kirjallisesti dokumentoidut periaatteet. Näiden tulee olla yhdenmukaiset eläkekassan tavoitteiden, strategian ja riskinottohalukkuuden kanssa.

Johdannaisten käytön periaatteiden tulee sisältää:

- kuvaus mihin tarkoitukseen johdannaissopimuksia voidaan käyttää
- kuvaus minkä tyyppisiä johdannaissopimuksia voidaan käyttää
- hyväksyttävät johdannaissstrategiat
- hyväksyttävät vastapuolet
- selkeästi määritellyt vastuualueet riskienhallinnassa
- kuvaus käytössä olevista riskienmittaamisjärjestelmistä
- asianmukaiset rajat riskinotolle
- kuvaus riskien kattavasta ja oikea-aikaisesta seurannasta ja raportoinnista
- kuvaus johdannaisten tehokkaan sisäisen valvonnan järjestämisestä
- kuvaus johdannaisten käytön periaatteista tiedottamisesta johdannaisten kanssa tekemisissä olevalle henkilökunnalle.

Johdannaisten käytön periaatteet voivat olla osa eläkekassan muuta riskienhallinnan tai sijoitustoiminnan ohjeistusta.

Eläkekassan hallituksen on huolehdittava siitä, että johdannaista aiheutuneet riskit yhdessä muiden sijoitusten aiheuttamien riskien kanssa eivät johda sellaiseen tilanteeseen, jossa kokonaisriski nettomääräisesti ylittää sijoitussuunnitelmassa vahvistetut rajat.

2. Riskienhallinnan organisointi ja raportointi

Riskienvalonnan raportointi on järjestettävä niin, että eläkekassan johto sen avulla kykenee käytännössä valvomaan ja ohjaamaan johdannaistoimintaa. Johdannaissopimusten osalta on oltava ohjeet siitä, millä tavoin niistä johtuvat velvoitteet raportoidaan hallitukselle tai sen valtuuttamalle taholle.

Riskienhallintatoiminnon tulee säännöllisesti raportoida johdannaista asianmukaisille tahoille ja hallitukselle. Raportoinnin tulee tapahtua riittävän usein, jotta nämä tahot pystyvät sen avulla arvioimaan eläkekassan riskiaseman muutoksia. Raportoinnin tulee osoittaa kuinka johdannaistoimenpiteet täyttävät niille asetetut tavoitteet ja noudattavat hyväksytyjä periaatteita ja menettelytapoja.

3. Sisäisen seurannan järjestäminen

Sisäisten valvontarutiinien on katettava myös johdannaistoiminta. Seurannan on turvattava sisäisen raportoinnin ja muun informaation kulun tehokkuus sekä lakien, eläkekassan omien päätösten ja sääntöjen noudattaminen.

4. Kirjanpito-ohjeet

Ennen johdannaissopimusten solmimista eläkekassalla on oltava niiden kirjanpidon osalta tarpeellinen ohjeistus.

4.1.1.1.1 Johdannaisten riskienhallinta riskityypeittäin

Riskienhallinnan kohteena olevat eri riskityypit ovat:

- luotto eli vastapuoliriski
- markkina- eli positioriski
- rahoitusriski
- markkinoiden likviditeettiriski
- operatiivinen riski

Luotto- eli vastapuoliriski

Johdannaissopimusten luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei pysty vastaamaan johdannaissopimuksen perusteella syntyneistä velvoitteistaan. Mikäli auki oleva johdannaissopimus joudutaan tästä syystä korvaamaan vastaavalla markkinahintaisella sopimuksella ennen kohde-etuuden toimituspäivää tai nettoarvon tilityspäivää, syntyy luottotappiota korkeintaan sopimuksen (mahdollista) positiivista markkina-arvoa edustava määrä.

Luottoriskiä katsotaan syntyvän vakioimattomissa johdannaissopimuksissa.

Jotta vakioimattoman johdannaissopimuksen positiivisen markkina-arvon kohde-etuuden luonteen aiheuttama volatiliteetti tulisi otettua huomioon, tulee vastapuoliriskiä arvioitaessa sopimuksen markkina-arvoon lisätä sen potentiaalinen vastapuoliriski. Vakioimattomien johdannaissopimusten vastapuoliriskit, jotka siis koostuvat sopimusten markkina-arvoista ja potentiaalisesta vastapuoliriskistä, raportoidaan VVV:lle.

Edellä kuvatulla menetelmällä laskettuja johdannaissopimuksista aiheutuvia vastapuoliriskejä on seurattava vastapuoliriskilimiitteissä. Limiittien käytön valvonnan järjestäminen on kuvattava johdannaisten käytön periaatteissa ja limiittien käyttöä valvottava seurantaraporttien avulla.

Edellä mainittua potentiaalista vastapuoliriskiä ei oteta huomioon tarkasteltaessa riskikeskittymien rajoittamista vastuuvelan katteen yhteydessä.

Mikäli vakioimattomalle johdannaissopimukselle on asetettu vakuutta, otetaan tämä huomioon vastapuoliriskin seurannassa.

Markkina- eli positioriski

Johdannaissopimuksen markkinariskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että sopimuksen arvo laskee markkinahinnan (korko, osake- tai valuuttakurssi tai muu, esim. hyödykkeen hinta) tai sen volatiliteetin muuttuessa. Markkinariskiä on seurattava markkinariskityypeittäin (korko-, osake-, valuutta-, luottomarkkina- ja hyödykeriski). Optioille ominaisia riskejä (gamma- ja vega-riski) on seurattava erikseen.

Markkinariskiä on arvioitava suhteessa riskinkantokykyyn. Johdannaissopimuksista aiheutuvaa markkinariskiä on tarkasteltava osana koko vakuutuslaitoksen markkinariskin seurantaa ja näiden sopimusten on sisällyttävä markkinariskilimiittien seurantaan. Sopimusten ominaisuudet on otettava huomioon ja kaikkia sopimustyyppien vaatimia markkinariskin muotoja on pystyttävä seuraamaan johdannaissopimusten käytön vaatimassa laajuudessa.

Markkinariskin arviointiin voidaan käyttää matemaattista tai tilastollista menetelmää. Tällaisen menetelmän oletuksia ja parametrien asianmukaisuutta on pystyttävä seuraamaan ja arvioitava säännöllisesti. Menetelmä on altistettava kvantitatiivisille ja kvalitatiivisille stressitesteille, joiden tuloksia johdon on seurattava ja joiden tulokset on otettava huomioon limiittejä ja strategioita määriteltäessä. Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi on käytetty mallia säännöllisesti testattava, eli sen antamia tuloksia on verrattava toteutuneisiin tulemiin.

Rahoitusriski

Rahoitusriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että eläkekassa ei pysty rahoittamaan johdannaissopimusten käytöstä aiheutuvia kassavirtavaateita.

Johdannaissopimusten vaikutuksia eläkekassan päivittäisiin kassavirtoihin on seurattava ja niiden vaikutus on otettava huomioon maksuvalmiuden suunnittelussa. Rahoitusriskin seurannan on oltava toiminnan laajuuteen nähden riittävän yksityiskohtaista.

Markkinoiden likviditeettiriski

Markkinoiden likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että sopimuksia ei pystytä tai ei helposti voida realisoida tai kattaa vallitsevaan markkinahintaan, koska markkinoilla ei ole riittävästi syvyyttä tai markkinat eivät toimi jonkin häiriön takia.

Markkinoiden likviditeettiriskin hallitsemiseksi on sopimuksia hajautettava johdannaistoiminnan vaatimassa laajuudessa. Eri tuotteiden ja markkinoiden likviditeettiä on aktiivisesti seurattava. Riskejä voidaan hallita myös tuote- ja markkinakohtaisten limiittien avulla.

Operatiivinen riski

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riittämättömistä toimintaketjuista, henkilöresursseista ja järjestelmistä tai näiden pettämisestä tai ulkoisista tekijöistä aiheutuvien tappioiden riskiä. Operatiiviseen riskiin sisältyvät juridiset riskit.

Johdannaissopimusten käytöstä aiheutuva operatiivinen riski on otettava huomioon eläkekassan riskienhallinta-suunnitelmassa. Riskiä voidaan hallita seuraavin toimenpitein:

- Johdannaisten käyttöä tukevia operatiivisia toimintoja varten on oltava ammattitaitoinen henkilöstö
- Johdannaisten käyttöä varten on oltava ennalta suunnitellut työvaiheet ja sopimukset on dokumentoitava ennalta laadittujen periaatteiden mukaisesti
- Ennen kuin hinnoittelu- ja arvostusmalleja otetaan käyttöön, on varmistettava, että ne tuottavat luotettavia tuloksia sopimusten hinnoista, positoiden arvosta ja syntyvistä voitoista ja tappioista. Mallit ja käytetyt menetelmät on dokumentoitava.
- Eri järjestelmissä (kirjanpito, kaupankäynti) olevat tiedot on säännöllisesti täsmäytettävä keskenään.
- Vakioimattomien johdannaisten osalta käytetään ISDA:n (International Swaps and Derivatives Association) standardisopimuksia.
- Eläkekassalla tulee olla johdannaista koskeva riittävä sisäinen ohjeistus
- Sisäisen valvonnan tehtävänä on varmistaa, että johdon hyväksymää johdannaistrategiaa ja johdannaisten käyttöön liittyvää ohjeistusta noudatetaan.

4.1.1.2 Johdannaissopimusten arvostaminen ja niiden käsittely tilinpäätöksessä

Näissä ohjeissa johdannaissopimuksilla tarkoitetaan sopimuksia, joiden arvo riippuu yhden tai useamman todellisen tai kuvitteellisen kohde-etuuden arvon taikka kohde-etuuksien arvonmuutosta kuvaavan indeksin muutoksesta. Vakioiduilla johdannaissopimuksilla tarkoitetaan optioyhteisön välityksellä tehtyjä sopimuksia. Vakioimattomilla sopimuksilla tarkoitetaan suoraan yksityisten sopimuspuolten välillä tehtyjä sopimuksia. Johdannaisten käsittely verotuksessa, niiden taloudellinen vaikutus tai niiden oikeudellinen tulkinta saattaa poiketa johdannaisten kirjanpidollisesta käsittelystä.

4.1.1.3 Määritelmiä

Optiotyyppisellä sopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jossa ostajalla on oikeus mutta ei velvollisuutta toteuttaa sopimus sen eräpäivänä (eurooppalainen optio) tai eräpäivään mennessä (amerikkalainen optio). Toteutus voi olla kohde-etuuden toimittaminen tai sopimuksessa määritellyllä tavalla tapahtuva nettoarvon tilitys.

Optiotyyppisiä sopimuksia ovat esimerkiksi erityyppisiin kohde-etuuksiin (esim. valuutat, osakkeet, korot, hyödykkeet ja indeksit) liittyvät osto- ja myyntioptiot, warrantit, korkokatot ja korkolattiat sekä näiden yhdistelmät (korkokaulukset), koronvaihtosopimukseen liittyvät optiot (swaptiot) sekä luotto-optiot ja luottoswapit.

Termiinityyppisellä sopimuksella tarkoitetaan etukäteen sovittuun hintaan tapahtuvaa kohde-etuuden toimitusta tai nettoarvon tilitystä määrättyä eräpäivänä. Termiinisopimus on molempia osapuolia (ostaja ja myyjä) sitova.

Termiinityyppisiä sopimuksia ovat erityyppisiin kohde-etuuksiin (esim. valuutat, osakkeet, korkoinstrumentit, hyödykkeet ja indeksit) liittyvät termiini- ja futuurisopimukset.

Koron- ja/tai valuutanvaihtosopimuksella tarkoitetaan kiinteän ja/tai vaihtuvan korkovirran vaihtamista toiseen korkovirtaan samassa tai eri valuutassa. Sopimukseen voi liittyä pääomien vaihto tai ne voivat perustua nimellispääomiin, joita ei vaihdeta sopimusten osapuolten kesken.

Sopimuksen sulkemisella tarkoitetaan sellaisen vastakkaisen identtisen sopimuksen tekemistä, jolla sopimukselta syntynyt tuotto tai kulu varmistetaan lopullisesti ennen sopimuksen eräpäivää.

4.1.1.3.1 Sopimuksen sulkeminen

Sopimuksen sulkemisella tarkoitetaan sellaisen vastakkaisen identtisen sopimuksen tekemistä, jolla sopimukselta syntynyt tuotto tai kulu kiinnitetään lopullisesti ennen sopimuksen eräpäivää.

4.1.1.4 Johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen seuranta

Johdannaissopimuksilla voidaan suojautua, tavoitella lisätuottoja, hyödyntää arbitraasia tai muuttaa sijoitussalkun riskiä. Johdannaissopimuksilla voidaan myös tehostaa sijoitusten tai maksuvalmiuden hoitoa.

Suojauspolitiikka, suojaus ja suojauksen tehokkuus:

Johdannaissalkusta on voitava eritellä suojaavat johdannaissopimukset muista johdannaissopimuksista. Eläkekassan tulee määrittää riskienhallinnan tavoitteet ja suojaukseen ryhtymisen strategiat kirjallisesti. Eläkekassan hallituksen tulee hyväksyä suojauspolitiikka (tavoitteet ja strategia). Suojausstrategiaa koskevan kuvauksen tulee sisältää kuvaus suojauksen tehokkuuden arviointimenettelyistä.

Suojaavan johdannaissopimuksen käyttötarkoitus on määriteltävä ja dokumentoitava sopimusta tehtäessä. Jos näin ei menetellä, sopimusta on pidettävä ei-suojaavana. Suojaavan johdannaissopimuksen dokumentointi ja suojauksen tehokkuus ks. määräys- ja ohjekokoelman kohdat 1.5.1.2.1 (suojaussuhde ja dokumentointi). Suojaavan johdannaissopimuksen ja suojaavan sijoituksen välillä on oltava riittävä yhteys. Suojaava johdannaissopimus voi estää suojaavan sijoituksen arvon alenemisen alle sopimuksessa määritellyn rajan (esim. ostettu myyntioptio). Tällaisessa tapauksessa suojaavuuden tehokkuuden toteutumista tarkastellaan niillä suojaavan kohteen hintatasoilla, joilla suojauksen halutaan toimivan. Suojaavan sopimuksen arvo voi myös nousta vastaavassa määrin kuin suojaavan kohteen arvo laskee (termiini). Asetettujen optioiden tyyppisiä johdannaissopimuksia ei pidetä suojaavina. Tästä poiketen asetettuja optioita voidaan pitää suojaavina, jos ne ovat osa suojausrakennetta, joka sisältää myös vastakkaisen ostetun option. Vastakkaisuusmääritelmä sallii optioiden toteutushinnoissa eron, joka ei vaaranna suojausrakenteen toimivuutta.

Suojauksen tehokkuutta tulee arvioida jatkuvasti (kuukausikohtainen seuranta ei ole riittävä) koko suojauksen keston ajan. Suojauksen tehokkuutta tulee seurata periodikohtaisesti (raportointipäivä) ja kumulatiivisesti (suojauksen alusta tarkasteluhetkeen). Käyttötarkoitus on muutettava suojaavasta ei-suojaavaksi, jos suojaus ei ole tehokasta.

- Suojauksen tulosta on seurattava myös euromääräisesti. Jos suojaavien johdannaissopimusten kohde-etuuskien pääomien yhteismäärä merkittävästi ylittää sopimuksilla suojattujen varojen tai velkojen pääomien yhteismäärän, johdannaissopimusten käsittely on ylittävältä osin muutettava muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjä sopimuksia koskevien määräysten mukaiseksi
- Suojaavuuden tehokkuuden toteutumista tulkitaan siten, että sitä tarkastellaan vain niillä hintatasoilla, joilla eläkekassa on määritellyt suojauksen olevan tehokasta.

Suojauksen katsotaan jatkuvan, jos sijoitus korvataan toisella samanlaisella sijoituksella ja korvaaminen toisella sijoituksella on osa eläkekassan kirjallista suojausstrategiaa. Korvaaminen uudella sijoituksella tulee dokumentoida uudelleen suojaukseksi.

Samaan suojattavaan position ei voida lukea alimman arvon periaatteella arvostettavia omaisuuseriä ja niitä omaisuuseriä, jotka arvostetaan hankintamenoon tämän määräys- ja ohjekokoelman kohdan 1.6 mukaisesti.

4.1.1.5 Johdannaissopimusten käsittely kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä

4.1.1.5.1 Optiotyypiset sopimukset

Sopimuksen solmiminen

Sopimusta tehtäessä ostetusta osto- tai myyntioptiosta suoritettava preemiomaksu merkitään kirjanpitoon maksetun ennakkomaksun luonteisesti varoiksi. Vastaavasti asetetusta osto- tai myyntioptiosta saatava preemiomaksu merkitään kirjanpitoon saadun ennakkomaksun luonteisesti velaksi. Taseeseen kirjattavassa preemiomaksuerässä otetaan tarvittaessa huomioon sopimuksen tekemiseen välittömästi liittyvät palkkiot ym. kulut.

Sopimuksen sulkeminen

Optiosopimuksen sulkemisen yhteydessä kirjataan alkuperäisestä sopimuksesta maksetun, aikaisemmilla tilikaudilla kirjatulla arvonmuutoksilla oikaistun preemion ja position sulkemiseen käytetystä optiosta saadun preemion erotus tuotoksi tai kuluksi sille tilikaudelle, jolloin sopimus suljetaan. Vastaavasti kirjataan tuotoksi tai kuluksi alkuperäisestä sopimuksesta saadun, aikaisemmin kirjatulla arvonmuutoksilla oikaistun preemion ja vastakaisesta sopimuksesta maksetun preemion erotus.

Sopimuksen raukeaminen

Jos optiosopimus raukeaa käyttämättömänä, sopimuksen ostaja kirjaa maksamansa preemion kuluksi ja sopimuksen myyjä saamansa preemion tuotoksi sille tilikaudelle, jolloin raukeaminen tapahtuu. Aikaisemmilla tilikausilla kirjatut mahdolliset arvonmuutokset oikaisevat tuottoa ja kuluja.

Sopimuksen toteuttaminen

Optiosopimuksen toteuttamisen yhteydessä selviää sopimuksesta realisoituva voitto tai tappio ja sen mukaisesti maksettu tai saatu preemio kirjataan joko tuotoksi tai kuluksi tai niiden oikaisuksi sille tilikaudelle, jonka aikana toteuttaminen tapahtuu.

Jos optiosopimus toteutetaan ostamalla tai myymällä kohde-etuus sopimuksen mukaisesti, maksettu tai saatu preemio merkitään kohde-etuuden hankintameno tai luovutushinnan lisäykseksi tai vähennykseksi.

*Käsittely tilinpäätöksessä**Suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset*

Suojaamistarkoituksessa solmitun optiosopimuksen tilinpäätöspäivän sulkemishinnan (markkina-arvon) ja sitä alemman preemion kirjanpitoarvon erotus kirjataan tilinpäätöksessä tuotoksi, kuitenkin enintään määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luetuista eristä tilikauden kuluksi kirjattua määrää.

Mikäli suojattavasta tase-erästä kirjataan tilinpäätökseen arvostustuottoa (arvonalennuksen palautus), kirjataan maksetun preemion kirjanpitoarvon ja sitä alemman optiosopimuksen tilinpäätöspäivän sulkemishinnan erotuksesta kuluksi määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luetuista eristä tilikauden tuotoksi kirjattua määrää. Kuluksi kirjataan myös suojattavan tase-erän tai positioon luettavien erien arvonnousun ylittävä osa preemion arvonlaskusta. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se osoittautuu seuraavassa tilinpäätöksessä aiheettomaksi.

Suojaavaan optiopositioon kuuluvan saadun preemion (velkaerä) kirjanpitoarvon ja sitä alemman optiosopimuksen tilinpäätöspäivän sulkemishinnan erotuksesta kirjataan vastaavalla tavalla tuottoa ja tilinpäätöspäivän sulkemishinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotuksesta vastaavasti kuluja.

Suojaamistarkoituksessa tehdystä optiosopimuksesta ei kirjata arvostustuottoa tai -kuluja, jos suojattavasta tase-erästä tai positioon luettavista eristä ei kirjata tuloslaskelmaan arvonnousta tai jos suojataan taseen ulkopuolista erää. Mikäli kuitenkin sopimuksen negatiivinen arvonnousta ylittää suojattavien erien positiivisen arvonnousta, ylitys kirjataan tulosvaikutteisesti. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se osoittautuu seuraavassa tilinpäätöksessä aiheettomaksi.

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset

Option myyjä kirjaa realisoitumattoman tappion (tilinpäätöspäivän sulkemishinnan ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotuksen) täysimääräisesti. Sen sijaan realisoitumatonta voittoa ei kirjata ennen kuin sopimus raukeaa, suljetaan tai toteutetaan.

Option ostaja kirjaa realisoitumattoman tappion preemion määrään asti. Koska ostaja ei tappiutilanteessa käytä optiotaan, vaan antaa sen raueta, preemiomaksu muodostaa sopimuksesta syntyvän maksimitappion. Realisoitumattomia voittoja ei kirjata.

4.1.1.5.2 Termiiniluonteiset sopimukset*Sopimuksen solmiminen*

Termiinisopimuksen solmiminen ei aiheuta kirjausta, koska sopimuksen tekohetkellä ei suoriteta maksuja. Sopimukset ja niiden muutokset on kuitenkin rekisteröitävä välittömästi taseen ulkopuolisina sitoumuksina sopimuksen tekohetkestä alkaen.

Sopimuksen sulkeminen

Termiinisopimuksen sulkemishinnan ja sopimuksen mukaisen hinnan erotus oikaistuna aikaisemmilla tilikausilla kirjatuilla arvonnouksilla kirjataan sen tilikauden tuotoksi tai kuluksi, jolloin sopimus suljetaan.

Sopimuksen toteuttaminen

Jos sopimus toteutetaan luovuttamalla kohde-etuus sopimuksen mukaisesti, termiin toteutushinta muodostaa hankitun kohteen myyntihinnan. Toteutushinnan ja kohde-etuuden poistamattoman hankintamenon erotus kirjataan sen tilikauden tuotoksi tai kuluksi, jolloin luovutus tapahtuu.

Jos termiinisopimus toteutetaan vastaanottamalla kohde-etuus, merkitään kohde-etuuden hankintameno (termiinihintana) taseeseen. Sopimuksen toteutushetkellä ei tehdä tulosvaikutteista kirjausta. Kohde-etuus arvostetaan seuraavan kerran laadittavassa tilinpäätöksessä asianomaista omaisuuslajia koskevien määräysten mukaisesti.

Mikäli termiiniilonteinen sopimus toteutetaan nettoarvontilityksenä suorittamalla ainoastaan toteutushinnan ja markkinahinnan erotus, suoritettava määrä merkitään sen tilikauden tuotoksi tai kuluksi, jolloin sopimus päättyy ja velvollisuus nettoarvon tilitykseen syntyy.

Kun rahamarkkinatermiinillä tai muulla vastaavalla sopimuksella on suojattu tase-erän tai position johdannaisopimuksen eräpäivän jälkeistä korkotuottoa, jaksotetaan johdannaisopimuksesta eräpäivänä saatava tai suoritettava määrä olennaisuuden periaatteella tuotoksi tai kuluksi sinä ajanjaksona, johon suojaus kohdistuu.

Mikäli termiinisopimus tehdään suojaamaan ko. sopimuksen kohde-etuutta, joka realisoidaan termiinisopimuksen erääntyessä, voidaan nettoarvon tilityksen määrällä oikaista kohteen luovutushintaa. Vastaavasti, jos termiinisopimuksella suojataan tulevia termiinisopimuksen kohde-etuuteen tehtäviä sijoituksia, voidaan nettoarvon tilityksen määrällä oikaista kohteen hankintahintaa. Hankintameno oikaistu jaksottuu hankitun joukkovelkakirjalainan tai rahamarkkinasijoituksen hintaeräjakson yhteydessä ao. instrumentin pitoajalle.

Käsittely tilinpäätöksessä

Suojaamistarkoituksessa tehty sopimus

Suojaavan termiinisopimuksen arvonmuutoksena kirjataan tuloslaskelmaan tuotoksi sopimuksen mukaisen hinnan ja sitä alemman sopimuksen tilinpäätöshetken varovaisesti arvioidun todennäköisen sulkemishinnan erotuksesta määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luetuista eristä tilikauden kuluksi kirjattua määrää oikaistuna sopimuksesta aikaisempina tilikausina kirjatulla arvonmuutoksilla.

Suojaavan termiinisopimuksen arvonmuutoksena kirjataan kuluksi tilinpäätöshetken todennäköisen sulkemishinnan ja sitä alemman sopimuksen mukaisen hinnan erotuksesta määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luetuista eristä kirjattua positiivista arvonmuutosta (arvonalennuksen palautus) oikaistuna sopimuksesta aikaisemmin kirjatulla arvonmuutoksilla. Termiinisopimuksen arvonalennuksesta on kirjattava kuluksi myös suojattavan tase-erän tai positioon luettavien erien arvonnousun ylittävä osuus. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se osoittautuu seuraavassa tilinpäätöksessä aiheettomaksi.

Jos suojattavasta tase-erästä tai positioon luetuista eristä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonmuutosta tai jos suojataan taseen ulkopuolista erää, suojavasta sopimuksesta ei kirjata arvostustuottoa tai -kuluja tuloslaskelmaan. Mikäli kuitenkin sopimuksen negatiivinen arvonmuutos ylittää suojattavien erien positiivisen arvonmuutoksen, ylitys kirjataan kuluksi. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se osoittautuu seuraavassa tilinpäätöksessä aiheettomaksi.

Valuuttatermiinin korkoelementti eli sopimuspäivän avistakurssin ja sopimuksen termiiniurssin välinen erotus jaksotetaan korkotuotoksi tai -kuluksi tai niiden vähennykseksi termiinisopimuksen voimassaoloaikana. Valuuttatermiinillä suojattu lyhytaikainen valuuttamääräinen saaminen tai velka voidaan kuitenkin arvostaa suoraan termiiniurssiin, mikäli korkoeron merkitys on vähäinen.

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyn termiinisopimuksen tilinpäätöshetken todennäköisen sulkemishinnan ja sopimuksen mukaisen hinnan negatiivinen erotus aikaisempina tilikausina kirjatulla arvonmuutoksilla oikaistuna kirjataan ennen sopimuksen sulkemista tai päättymistä tehtävässä tilinpäätöksessä kuluksi. Realisoiutumattomia tuottoja ei kirjata.

4.1.1.5.3 Koronvaihtosopimukset ja valuutanvaihtosopimukset

Sopimuksen solmiminen

Koron- ja valuutanvaihtosopimusten solmiminen ei aiheuta kirjausta, koska sopimuksen solmimishetkellä ei suoriteta maksuja. Kaikki sopimukset tulee kuitenkin rekisteröidä taseen ulkopuolisina sitoumuksina sopimusten tekohetkestä alkaen.

Sopimuksen sulkeminen

Koron- ja valuutanvaihtosopimuksen sulkemisen yhteydessä syntyvä voitto tai tappio jaksotetaan suojatun saamisen jäljellä olevalle juoksuajalle, jos johdannaissopimuksella on suojattu taseessa olevaa saamis- tai velkaerää. Mikäli saamis- tai velkaerä on poistunut taseesta, johdannaissopimuksen voitto tai tappio kirjataan heti tuotoksi tai kuluksi.

Käsittely tilinpäätöksessä

Suojaamistarkoituksessa

Koron- ja valuutanvaihtosopimuksista merkitään tilikauden tuotoksi ja kuluksi sopimuksen perusteella tilikauden kohdistuvat korot.

Tuloslaskelmaan merkitään lisäksi tuotoksi suojaamistarkoituksessa tehdyistä koron- ja valuutanvaihtosopimuksista aiheutuvien, tilinpäätöshetken diskontattujen kassavirtojen nykyarvojen positiivinen erotus, kuitenkin enintään määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luettavista eristä kirjattua arvostuskulua. Sopimuksista aiheutuvien tilinpäätöshetken diskontattujen kassavirtojen negatiivisesta erotuksesta kirjataan kulusi määrä, joka vastaa suojattavasta tase-erästä tai positioon luettavista eristä kirjattua positiivista arvonmuutosta. Suojattavan tase-erän tai positioon luettavien erien arvonnousun ylittävä osuus diskontattujen kassavirtojen nykyarvojen negatiivisesta erotuksesta on kuitenkin aina kirjattava kuluksi. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se osoittautuu seuraavassa tilinpäätöksessä aiheettomaksi.

Mikäli tase-erästä tai positioon luettavista tase-eristä ei kirjata tilinpäätöksessä arvonmuutosta, ei myöskään koron- tai valuutanvaihtosopimusten arvostushetken diskontattujen kassavirtojen nykyarvojen erotuksesta syntyvää tuottoa tai kulua kirjata. Mikäli kuitenkin kassavirtojen nykyarvojen negatiivinen erotus ylittää suojattavan kohteen positiivisen arvonmuutoksen, ylitys kirjataan. Ylitystä vastaava arvonalennuskirjaus peruutetaan, mikäli se seuraavassa tilinpäätöksessä osoittautuu aiheettomaksi.

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyt sopimukset

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjen koron- ja valuutanvaihtosopimusten tilinpäätöshetken diskontattujen kassavirtojen negatiivinen erotus kirjataan aina täysimääräisesti kuluksi. Positiivista erotusta ei kirjata tuloslaskelmaan tuotoksi.

4.1.1.5.4 Tuloslaskelma- ja tase-erät

Suojaamistarkoituksessa tehdystä johdannaissopimuksesta syntyvät tuotot ja kulut kirjataan pääsääntöisesti samaan tuloslaskelman erään kuin suojattavasta tase-erästä tai positioista kirjattavat tuotot ja kulut kirjataan.

Tuotot ja kulut, jotka syntyvät kun suojaavat johdannaissopimukset suljetaan tai sopimukset eräänntyvät, kirjataan realisoituneiden tuottojen tapaan myyntivoittojen ja tappioiden ryhmään. Mikäli johdannaissopimus toteutetaan myymällä alla oleva omaisuuserä, kirjataan johdannaissopimuksen tulos myyntivoiton tai -tappion oikaisuksi. Mikäli taas johdannaissopimus toteutetaan ostamalla uusi omaisuuserä, kirjataan johdannaissopimuksesta syntynyt tulos hankintahinnan lisäykseksi ja vähennykseksi. Suojatessa saamista ja velkaa korkotason muutokselta kirjataan johdannaissopimuksesta syntyneet tuotot ja kulut korkotuottojen ja kulujen oikaisuna.

Arvostaessa johdannaissopimukset tilinpäätöksissä kirjataan realisoitumaton arvostustulos alla olevan omaisuuden arvostusta vastaavalla tavalla arvonalennuksiin tai niiden palautuksiin.

Valuuttajohdannaisten termiinikurssin ja avistakurssin välinen piste-ero jaksotetaan ja kirjataan korkotuottoihin tai -kuluihin.

Muussa kuin suojaamistarkoituksessa tehdyistä johdannaissopimuksista syntyvät tuotot ja kulut kirjataan muiden sijoitusten tuottoihin ja kuluihin.

Tuloslaskelmaan merkityn arvostustuoton tai –kulun vastaerä merkitään termiinisopimusten osalta taseen siirtosaamisiin tai siirtovelkoihin. Optiosopimusten osalta oikaistaan taseeseen merkittyjä preemiomaksuja.

4.1.1.6 Tilinpäätöksen liitetiedot

Tietona selostetaan eläkekassan johdannaissopimusten käyttämisessä sovelletut periaatteet ja johdannaisten riskienhallintastrategia. Lisäksi selvitetään johdannaissopimusten käyttö suojaustarkoitukseen ja muuhun tarkoitukseen. Edellä mainitut tiedot annetaan, jos johdannaissopimusten määrä on merkittävä tai niihin perustuva riski on olennainen eläkekassan toiminnan kannalta. Jos johdannaissopimusten merkitys on vähäinen, on tästä mainittava erikseen.

Tilinpäätöksessä esitetään johdannaissopimusten arvostus- ja muut laskentaperiaatteet.

Johdannaissopimukset esitetään tilinpäätöksessä seuraavasti jaoteltuna. Erittely annetaan erikseen suojaavien ja ei-suojaavien johdannaissopimusten osalta:

- I Korkojohdannaiset
  - Termiini- ja futuurisopimukset
  - Optiosopimukset
    - Ostetut
    - Asetetut
  - Koronvaihtosopimukset
- II Osakejohdannaiset
  - Termiini- ja futuurisopimukset
  - Optiosopimukset
    - Ostetut
    - Asetetut
  - Valuuttavaihtosopimukset
- III Valuuttajohdannaiset
  - Termiini- ja futuurisopimukset
  - Optiosopimukset
    - Ostetut
    - Asetetut
- IV Muut johdannaissopimukset
  - Termiini- ja futuurisopimukset
  - Optiosopimukset
    - Ostetut
    - Asetetut

Johdannaissopimuksista ilmoitetaan näiden sopimusten käyvät arvot ja kohde-etuuksien arvot edellä mainitulla tavalla jaoteltuna. Kohde-etuuksien arvoina ilmoitetaan korkojohdannaisten osalta sopimusten nimellisarvo, valuuttajohdannaisten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten osalta osakkeiden käypä arvo tilinpäätöshetkellä. Lisäksi esitetään kussakin alaryhmässä sopimusten ajallinen ulottuvuus, jos tieto on olennainen sopimukseen liittyvän riskin arvioimiseksi. Käyvät arvot voivat perustua markkinahintoihin, vastaavanlaisen johdannaissopimuksen markkinahintaan, sopimuksesta aiheutuvien kassavirtojen nykyarvoon tai optioiden määritysmalleihin. Käyvän arvon määrittäminen selostetaan kunkin alaryhmän

osalta erikseen. Valuuttamääräiset sopimukset muutetaan Suomen rahaksi avista- tai termiinikurssiin sopimuksesta riippuen. Taulukossa tiedot annetaan avointen ja suljettujen sopimusten osalta erikseen. Annetusta informaatiosta tulee käydä ilmi, miten avoimet ja suljetut sopimukset on käsitelty tilinpäätöksessä.

4.1.2 TAKAISINOSTOSOPIMUKSET

Takaisinostosopimuksella (REPO) tarkoitetaan arvopaperin luovutus sopimusta, jossa ostaja ja myyjä arvopapereiden myynnin lisäksi samalla sopivat kumpaakin osapuolta velvoittavasti siitä, että sovitun ajan kuluttua myyjä ostaa saman määrän samoja arvopapereita takaisin alkuperäiseltä ostajalta. Ostaja saa arvopapereihin täyden omistusoikeuden ja voi käyttää kaikkia niihin liittyviä hallinnoimisoikeuksia sekä luovuttaa arvopaperit edelleen. Arvonmuutosriski säilyy alkuperäisellä myyjällä.

Ensimmäisen luovutuksen yhteydessä määrätään kiinteä takaisinostohinta. Takaisinostohinnan ja ensimmäisen luovutushinnan (kauppahinnat) ero on arvopapereiden myyjän maksama korko laina-ajalta. Arvopapereiden ostaja saa vastaavasti korkoa vakuudelliselle sijoitukselleen (takaisinmyyntisopimus, reverse repo).

Takaisinostosopimuksen voimassaoloaikana maksettavien joukkovelkakirjojen korkojen, osinkojen, yhtiöveron hyvityksen, irronneiden merkintäoikeuksien, äänestys-oikeuden tai muun arvopaperiin liittyvän etuuden hyvittämisestä arvopaperin myyjälle sovitaan yleensä erikseen.

4.1.2.1 Arvopapereiden lainaus

Arvopapereiden lainaussopimuksella lainanantaja luovuttaa lainanottajalle omistamiaan arvopapereita ennalta määritetyksi ajaksi, jonka jälkeen lainanottaja sitoutuu palauttamaan ne. Lainattujen arvopapereiden omistus- ja hallinnoimisoikeudet siirtyvät lainanottajalle. Arvopapereiden lainanottaja maksaa korvauksen lainaamistaan arvopapereista. Lisäksi sovitaan siitä, miten arvopapereista kertyvä tuotto tai muun arvopaperiin liittyvän etuuden käyttäminen hyvitetään.

Lainanantaja on samassa taloudellisessa asemassa lainastransaktion toteuduttua kuin hän olisi ilman lainanantoa lukuun ottamatta erillistä korvausta siitä, että luovuttaa omistamansa arvopaperit toiselle määrääjäksi. Koska arvopaperilainauksessa ei ole kysymys lopullisesta luovutuksesta, kirjanpitoon ei kirjata tuloutettuja voittoja tai tappioita, muulta kuin laina-ajalta saadun korvauksen osalta. Arvopapereiden arvoa vastaavaa vastiketta ei siirry osapuolten välillä. Lainanottaja antaa kuitenkin yleensä lainanantajalle vakuuden.

Sopimukset voidaan tehdä myös selvitysyhteisön kautta. Tällöin selvitysyhteisö asettuu vastapuoleksi sekä lainanantajaan että lainanottajaan päin.

4.1.2.2 Merkitseminen kirjanpitoon

4.1.2.2.1 Takaisinostosopimukset

Takaisinostosopimuksin myydyt arvopaperit säilyvät myyjän taseessa. Vastaavasti niitä arvopapereita, jotka on ostettu takaisinmyyntisopimuksin ei merkitä ostajan taseeseen.

Arvopapereiden takaisinostosopimuksilla luovutetuista arvopapereista saadut vastikkeet kirjataan veloiksi ja maksetut vastikkeet saamisiksi.

Takaisinostosopimuksin myydyt arvopaperit arvostetaan tilinpäätöksessä kyseistä omaisuuslajia koskevan arvostussäännöksen mukaan. Sopimuksesta saatu tai maksettu korvaus merkitään kirjanpitoon korkona. Korko jakotetaan sopimuksen voimassaoloajalle.

4.1.2.2 Arvopapereiden lainaus

Lainantaja

Lainatut arvopaperit säilyvät lainauksen aikana lainantajan taseessa.

Tilinpäätöstä laadittaessa lainassa olevat arvopaperit arvostetaan kyseistä omaisuuslajia koskevan arvostussääntöksen mukaan. Arvopapereiden lainauksesta saatu preemio ja muut kompensatitiot (kuten esim. käteisosinkoa ja merkintäoikeuksia vastaavat vastikkeet) merkitään tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti tuotoksi.

Jos lainantaja ei kykene palauttamaan lainaamiaan arvopapereita, jolloin lainantaja saa vakuuden realisoinnista muuta vastiketta, realisoituu lainantajalle arvopapereiden poistamattoman hankintamenon ja tämän vastikkeen erotuksen suuruinen myyntivoitto tai -tappio.

Lainantajan on pidettävä lainaksi annetuista arvopapereista rekisteriä, josta käy ilmi lainauksen kohde, lainaaja ja lainaussopimuksen alkamis- ja päättymispäivä.

Lainantaja

Lainantaja ei merkitse lainaamiaan arvopapereita kirjanpitoonsa. Lainantajan myydessä arvopaperit edelleen myyntihinta merkitään taseeseen lyhytaikaiseksi velaksi lainantajalle.

Lainantajan tilinpäätöksessä lyhytaikainen velka merkitään taseeseen lainaksi otettujen arvopapereiden myyntihinnan tai sitä korkeamman tilinpäätöshetken markkinahinnan määräisenä. Lainantaja kirjaa maksamansa premion ja muut vastikkeet (kuten esim. käteisosinkoa ja merkintäoikeuksia vastaavat vastikkeet) tilinpäätökseen suoriteperusteisesti kuluksi.

Ostaessaan arvopaperit markkinoilta lainantajalle palautusta varten lainantajalle realisoituu arvopapereiden myyntihinnan ja uusien arvopapereiden ostohinnan erotuksen suuruinen myyntivoitto tai -tappio.

Mikäli käy ilmeiseksi, että lainattuja arvopapereita ei pystytä palauttamaan, merkitään tästä aiheutuvat kulut ja menetykset pakollisina varauksina kuluksi.

Lainantajan on pidettävä rekisteriä lainaksi ottamistaan arvopapereista, josta käy ilmi lainauksen kohde, lainantaja, lainaussopimuksen päättymispäivä sekä edelleen luovutuksen päivämäärä ja myyntihinta.

4.1.2.3 Tuloslaskelma- ja tase-erät

Takaisinostosopimuksin luovutetuista arvopapereista saadut vastikkeet kirjataan muihin lyhytaikaisiin velkoihin eläkekassan taseeseen. Maksetut vastikkeet merkitään vastaavasti muuhun rahoitusomaisuuteen.

Takaisinostosopimuksessa syntyvästä lainasta maksettava korko merkitään sijoitustoiminnan kuluihin muina kuluina ja saatavasta saatu korko vastaavasti sijoitustoiminnan tuottoihin muina tuottoina.

Arvopapereiden lainauksesta saadut korvaukset merkitään sijoitustoiminnan tuottoihin muina tuottoina. Lainauksesta maksetut korvaukset merkitään sijoitustoiminnan kuluihin muina kuluina.

4.1.2.4 Liitetiedot

Takaisinostosopimuksen (REPO) myyjä ilmoittaa reposopimuksin myymänsä arvopaperit liitetiedoissa pantteina.

Arvopapereiden lainanantajan tulee antaa taseen liitetiedoissa selvitys lainassa olevien arvopapereiden laadusta ja määrästä, jäljellä olevasta hankintamenosta, käyvästä arvosta sekä lainauksen kestoajasta.

Lainanottajan puolestaan tulee antaa taseen liitetiedoissa selvitys lainattujen arvopapereiden määrästä, laadusta ja käyvästä arvosta sekä lainauksen kestosta.

4.2 Ohjeita eläkekassan sijoitustoiminnasta

ELÄKEKASSAN SIJOITUSTOIMINNAN SUUNNITELMA

4.2.1.1 Sijoitussuunnitelman laatiminen

Laatiessaan sijoitussuunnitelmaa eläkekassan on otettava huomioon mm. seuraavat seikat:

- olemassa oleva sijoitusjakauma
- muutokset sijoitettavissa olevan varallisuuden määrässä (vastuuelan muutos)
- vastuuelan rakenteesta johtuva maksuvalmius- ja rahaksi muutettavuusvaatimus
- asetetut tuottotavoitteet ja sijoituksiin liittyvät riskit
- toimintapääoman taso ja tavoitteet

Eläkekassassa, jossa vastuuelka kasvaa, kertyy uutta sijoitettavaa varallisuutta vastuuelan kasvun verran. Tämä lisääntyvä varallisuus kertyy yleensä tilikauden kuluessa kannatusmaksujen maksamisen myötä. Eläkekassan hallituksen on siis otettava sijoitussuunnitelmassa kantaa siihen, mihin kertyvät varat sijoitetaan, jotta asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi hallituksen on otettava kantaa olemassa olevan sijoituskannan realisointitarpeesta, erääntymisestä tai muusta sellaisesta syystä johtuvaan sijoittamiseen.

VKL:n mukaan eläkekassan on huolehdittava vastuuelan katteena olevien varojen rahaksi muutettavuudesta. Eläkekassan tulisi varautua toisaalta siihen, että sen varat on sijoitettu siten, että ne on realisoitavissa sitä mukaa, kun vastuuelkaa purkautuu maksettavaksi, ja toisaalta siihen, että sillä on riittävän likvidejä varoja, jos osakasyhteisön kannatusmaksujen suorittamiseen jostain syystä tulee keskeytys. Eläkekassan on pidettävä osa varoista (esimerkiksi vuoden tarvetta vastaava määrä) likvidissä muodossa, jotta hallitus voi varmistua käteismenojen häiriöttömästä suorittamisesta. Vakuutusmatemaatikon laatiman lausunnon perusteella eläkekassan hallitus voi todeta, milloin vastuuelka purkautuu maksettavaksi.

4.2.1.2 Eläkekassan vakuutusmatemaatikon lausunto (ennuste)

Jotta eläkekassan hallitus voisi laatia sijoitussuunnitelman varojen sijoittamisesta, se tarvitsee vakuutusmatemaatikon laatiman ennusteen siitä, miten eläkemenot ja vastuuelka kehittyvät tulevaisuudessa.

Sijoitussuunnitelman lähtökohtana on oltava eläkekassan vastuuelan määrän muutokset tulevina vuosina. Lisäksi sijoitustoiminnassa on otettava huomioon vastuuelan rakenteen vaikutus.

4.2.1.3 Eläkekassan tulot ja menot

Eläkekassan vastuuelkaa laskettaessa oletetaan, että katteena oleville varoille saadaan vähintään laskuperustekorona suuruinen tuotto. Jollei sijoitustoiminnassa saavuteta laskuperustekorona mukaista tasoa, joutuu osakasyhteisö lisäämään kannatusmaksuja.

4.2.2 OMAISUUDENHOITOSOPIMUKSET

Eläkekassa voi tehdä sijoitustoimintaa täydentäviä omaisuudenhoitosopimuksia esimerkiksi suomalaisen luottolaitoksen, suomalaiseen luottolaitokseen rinnastettavan ulkomaisen luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksistä annetussa laissa (579/1996) tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen tai siihen rinnastuvan yrityksen sekä muussa valtiossa toimiluvan saaneen, julkisen valvonnan alaisen sijoituspalveluyrityksen kanssa.

Sopimukset ulkopuolisten omaisuudenhoitajien kanssa tulee hyväksyttäväksi eläkekassan hallituksessa. Omaisuudenhoitosopimukset saattavat vaihdella suuresti riippuen siitä, minkälaiset valtuudet omaisuudenhoitajille annetaan. Erityisesti päätöksentekovaltuuksia annettaessa on varmistettava, että laitoksen itsenäinen päätöksenteko sijoitusasioissa ei vaarannu.

Eläkekassan valitessa omaisuudenhoitoyhteisöä tulee ottaa huomioon se, että toimeksiannon osuus omaisuudenhoitoyhteisön hallinnassa olevista kokonaisvaroista ei saa olla merkittävä.

Sijoitussuunnitelmassa tulee olla selvitys omaisuudenhoitajien käytöstä, muun muassa siitä, mitä instrumentteja omaisuudenhoito koskee, tuottotavoitteista ja raportoinnista.

Sijoitusvarojen hoitoa koskevasta sopimuksesta tulee ilmetä muun muassa seuraavat seikat:

- toimeksiannon laajuus
- valtuudet sijoitustoiminnan periaatteet ja rajoitukset (mm. tavoitteet, riskit, omaisuuden allokointi)
- raportointi
- hoitopalkkio
- sopimuksen irtisanomismenettely

Omaisuudenhoitajan tulee raportoida eläkekassalle säännöllisesti, vähintään kuukausittain, hoidossaan olevista sijoituksista, muun muassa niiden muutoksista ja tuotoista ja sijoituksiin liittyvistä riskeistä.

Omaisuudenhoitajien hoidossa olevien sijoitusten kirjanpito tulee tehdä hyvän kirjanpitoalan mukaisesti ja eläkekassan tulee vähintään kuukausittain täsmäyttää kirjanpitoaan omaisuudenhoitajilta saatuihin saldovahvistuksiin.

4.3 Toimintasuunnitelma

Eläkekassan perustamiskirjaan sisällytettävässä toimintasuunnitelmassa selvitetään eläkekassan vakavaraisuus ja riskinkantokyky. Suunnitelmasta tulee näkyä:

1) Aiotun eläkekassatoiminnan laajuus

- työntekijöiden (jäsenten) ja muiden vakuutettujen lukumäärä,
- ikäjakautuma ja ennuste kehityksestä
- arvioitu palkkasumma ja arvio palkkasumman kehityksestä
- vakuutusmatemaatikon ennuste vastuuvelan kehityksestä

2) Perustettavan eläkekassan vakavaraisuus

- TyEL-toiminnan osalta vakuutusmatemaatikon selvitys aiotun sijoitustoiminnan asettamista toimintapääomavaatimuksista sekä toimintapääoman määrä ja arvio sen kehityksestä

3) Vakuutusmatemaatikon selvitys varautumisesta vakuutustoiminnan riskeihin sisältäen arvion vakuutusmaksujen kehityksestä

4) Selvitys siitä, miten uuden eläkekassan käytännön toiminta aiotaan järjestää.

Yllä mainittuja selvityksiä edellytetään soveltuvin osin sääntöhakemuksen yhteydessä silloin, kun on kyse uuden osaston perustamisesta toiminnassa olevaan eläkekassaan tai toimintapiirin merkittävästä laajentamisesta.

4.4 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Eläkekassan sisäisellä valvonnalla hallitus pyrkii varmistamaan tehokkaan, taloudellisen ja luotettavan toiminnan. Alla on jaoteltu sisäinen valvonta osa-alueisiin ja kultakin alueelta on mainittu ne sisäisen valvonnan vaatimukset, jotka hyvän sisäisen valvonnan tulisi ainakin täyttää. Eläkekassa voi käyttää myös muita sisäisen valvonnan osa-alueiden jaotteluita.

Johtamistapa ja valvontakulttuuri

Hallituksen ja toimitusjohtajan tulee luoda sellainen johtamistapa ja valvontakulttuuri, että se edistää sisäisen valvonnan toimivuutta. Hallituksen ja toimitusjohtajan tulee olla selvillä sisäisen valvonnan tärkeydestä ja omasta tehtävästään sisäisessä valvonnassa. Samoin kaikkien eläkekassan tehtäviä hoitavien henkilöiden tulee olla tarpeellisessa laajuudessa tietoinen sisäisen valvonnan menettelytavoista ja tarkoituksesta.

Riskien tunnistaminen, arviointi, rajoittaminen ja valvonta

Tehokas sisäisen valvonnan järjestelmä edellyttää, että eläkekassan sekä sisäiset että ulkoiset riskit, jotka voivat haitallisesti vaikuttaa toiminnan tavoitteiden saavuttamiseen, tunnistetaan ja arvioidaan säännöllisesti ja, että niitä rajoitetaan ja rajoitteita valvotaan. Sekä määrällisille että laadullisille riskeille tulee olla arviointi- ja hallintamenetelmät.

Valvontatoimenpiteet ja tehtävien eriyttäminen

Valvontatoimenpiteiden tulee olla osa eläkekassan päivittäisiä toimintoja. Asianmukainen valvontarakenne ja valvontatoimenpiteet on luotava sekä eläkekassan omaan toimintaan että ulkoistettujen toimintojen valvontaan.

Valvontatoimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi

- selonteot ja raportit
- tulos- ja poikkeamaraportit ml. riskirajojen noudattamisen valvonta
- fyysiset valvontatoimenpiteet, omaisuuden inventoinnit
- hyväksymis- ja valtuutusjärjestelmä
- varmistukset ja
- täsmäytykset.

Raportointi ja tiedonvälitys

Tehokas sisäinen valvontajärjestelmä edellyttää, että eläkekassalla on päätöksentekoon ja toiminnan arviointiin riittävät ja kattavat raportointi- ja tiedonvälitysmenetelmät, jotka tuottavat taloudellista, toiminnallista ja valvonnallista tietoa sekä ulkopuolista markkinatietoa.

Toimintojen seuranta ja puutteiden korjaaminen

Eläkekassan tulee luoda riittävät raportointi ja muut menettelytavat, jotta sisäisen valvonnan toimivuutta voidaan seurata. Mikäli toiminnan laatu ja laajuus edellyttävät sisäisen tarkastuksen toiminnon järjestämistä, tulee sen organisaatioaseman olla sellainen, että se varmistaa riippumattoman ja objektiivisen tarkastuksen.

Mikäli eläkekassa käyttää esimerkiksi osakasyhtiön sisäisen tarkastuksen palveluja, tulee sisäisen tarkastuksen raportoida suoraan eläkekassan hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Sisäisen tarkastuksen tulee aina olla riippumaton tarkastettavista toiminnoista ja ulkoisesta tilintarkastuksesta.

HYVÄ HALLINTO

Eläkekassaa tulee johtaa ammattitaitoisesti ottaen erityisesti huomioon jäsenten ja muiden vakuutettujen edut. Eläkekassan luotettavan hallinnon tulee täyttää ainakin seuraavat vaatimukset:

- Hallituksen tulee kyetä tehokkaasti ja riippumattomasti valvomaan toimitusjohtajaa ja muuta toimivaa johtoa.
- Hallituksen tulee laatia toimintaansa varten kirjallinen työjärjestys, jossa on määritelty keskeiset tehtävät ja toimintaperiaatteet.
- Sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee olla luotettavasti järjestetty.

- Käytettävien palkitsemisjärjestelmien tulee olla sellaiset, että ne edistävät tavoitteiden saavuttamista. Palkitsemisjärjestelmät eivät saa rohkaista hyvän vakuutustavan vastaiseen menettelyyn.
- Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon vakuutettujen edut siten, että päätösten ja niiden täytäntöönpano on johdonmukaista ja yhdenvertaista vakuutettujen kannalta.

4.5 ETA-lisäeläkekassan varojen sijoittamisesta ja kattamisesta

ETA-lisäeläkekassan on pidettävä rajat ylittävään toimintaan liittyvät varat ja mahdolliset velat sekä tuotot ja kulut erillään Suomessa harjoittamaansa toimintaan liittyvistä eristä.

Jos ETA-lisäeläkekassa hoitaa useamman jäsenvaltion alueella lisäeläkejärjestelmiä, sen on pidettävä eri ETA-valtioissa hoidettavien lisäeläkejärjestelmien varat erillään toisistaan, jos jonkin tässä tarkoitetun valtion kansalliset sijoittamista koskevat vaatimukset sitä edellyttävät.

ETA-lisäeläkekassan on sovellettava kyseisessä jäsenvaltiossa noudatettavia sijoittamista koskevia säännöksiä niiden varojen osalta, jotka vastaavat kyseisessä valtiossa harjoitettavaa toimintaa.

ETA-lisäeläkekassan on katettava muissa ETA-valtioissa kuin Suomessa harjoittamaansa lisäeläketoimintaan liittyvä eläkevastuu kokonaisuudessaan.

4.6 Ohje poikkeusoloihin varautumisesta

VARAUTUMISVELVOLLISUUS JA SEN TAVOITE

Varautumisvelvollisuus koskee kaikkia eläkekassoja. Poikkeusoloihin varautumisen tavoitteena on huoltovarmuus 12 kuukautta kestävä kriisitilanteen ajan. Huoltovarmuus mitoitetaan siten, että väestön elinmahdollisuudet, yhteiskunnan välttämättömät toiminnot ja maanpuolustuksen materiaaliset edellytykset eivät vaarannu (perushuoltotaso). Eläkeskassoilla tulee olla resursseja sekä kapasiteettia tarjota perushuoltotason mukaisia palveluja puolustustila- ja valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa. Tämä edellyttää kaikkien tietojen, tärkeiden tietojärjestelmien ja niiden tarvitsemien tietojenkäsittely-infrastruktuurien sekä tieto-liikenneyhteyksien toimivuuden ja käytettävyyden turvaamista jo normaalioloissa.

Varautumisvelvoitteeseen kuuluu, että tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen varmistetaan myös poikkeusoloissa varautumissuunnitelmia laatimalla ja muilla etukäteistoimenpiteillä. Varautumissuunnittelu on osa eläkekassan riskienhallintaa.

Vakuutusalan toimijoiden tulee varautumisvelvoitteen mukaan suunnitella tämän ohjeen mukaiset varautumistoimenpiteet sekä toteuttaa niiden vaatimat etukäteisjärjestelyt.

Vakuutusvalvontaviraston käsityksen mukaan Puolustustaloudellisen Suunnittelukunnan Vakuutusalan poolin ohjeistusta noudattamalla varmistetaan varautumisvelvollisuuden täyttäminen.

Poikkeusoloihin varautumiseen liittyy olennaisesti myös erilaisiin vakaviin häiriötilanteisiin varautuminen vaikka ne eivät täyttäsikään valmiuslain mukaista poikkeusolojen määritelmää. Tämän johdosta varautumista koskevat ohjeet on kirjoitettu myös nämä vakavat kriisitilanteet huomioon ottaen.

Valmiuslain mukaisia poikkeusoloja koskee erityinen varautumisvelvollisuus. Vakuutus- ja eläkelaitosten tulee luotettavan toimintansa varmistamiseksi varautua myös normaaliolojen häiriötilanteisiin.

Varautumista koskevien säännösten siirtymäsäännöksen mukainen velvollisuus on täytettävä viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta eli 1. elokuuta 2006. Tällöin tulee olla tehtynä hallituksen hyväksymä poikkeusolojen valmiussuunnitelma. Mikäli varautumisvelvollisuuden täyttäminen edellyttää jatkotoimia, tulee niistä antaa Vakuutusvalvontavirastolle selvitys 31.12.2006 mennessä.

Ohjetta tulee noudattaa poikkeusoloihin varautumisessa. Siitä poikkeaminen on mahdollista, mikäli se on perusteltua toiminnan luonteen vuoksi ja lain varautumisvelvoite tulee vaihtoehtoisella tavalla täytettyä. Ohjeesta poikkeamisesta tulee ilmoittaa Vakuutusvalvontavirastolle.

4.6.1 VALMIUSSUUNNITELMA

Valmiussuunnitelmassa esitetään järjestelyt toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa. Valmiussuunnitelmassa määritellään mm. toimivuusvaatimukset erilaisissa häiriö- ja poikkeusoloissa, vahinkotilanteessa, palveluiden hallitun supistamisen vaiheet sekä toipumistoinenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Se voi olla osa varautumissuunnitelmaa.

Eläkekassoilla tulee olla hallituksen hyväksymä valmiussuunnitelma.

Valmiussuunnitelma on normaaliaikana laadittava ja ylläpidettävä kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan toimintansa jatkamisen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Suunnitelmassa kuvataan:

- toimintaperiaatteet häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten
- normaaliaikana suoritettavat varautumistehtävät
- häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toiminnot ja palvelut
- tarvittava yhteistyö sidosryhmien kanssa.

Hallitus vastaa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisesta, toiminnan johtamisesta ja päätöksentekojärjestelmän ylläpysymisestä kaikissa oloissa. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että tarvittavat päätökset tehdään ja tarvittavat käytännön toimenpiteet suoritetaan.

Priorisoitujen ydintoimintojen, kuten palvelujärjestelmien eri osien, toimintakelpoisuus tulee varmistaa säännöllisellä testauksella ja harjoituksilla.

Valmiussuunnitelman ylläpitoa ja siitä tiedottamista varten tulee nimetä vastuuhenkilö.

4.6.2 TIETOJEN HALLINTA JA TIETOTEKNIikka

Eläkekassan tulee kaikissa olosuhteissa turvata tietojen säilyminen ja riittävä tapahtumien kirjaaminen. Mikäli automaattisen tietojenkäsittelyn järjestelmät eivät ole käytössä, tietoliikenne ei toimi tai muut infrastruktuurin palvelut ovat rajoitetusti käytettävissä, saatetaan osittain joutua turvautumaan manuaaliseen muistiin merkitsemiseen.

Rakennettaessa tietojenkäsittelyn infrastruktuuria on otettava huomioon, että

- häiriötilanteiden varalle on varmuuskopiointi toipumisjärjestelmiseen,
- toiminnan jatkuvuuden kannalta riittävä tietojen ja ohjelmien suojakopiointi toipumisjärjestelmiseen on järjestetty riittävän etäälle ja eri paikkakunnilla oleviin turvatiloihin,
- suunniteltua perushuoltotasoa varten on käytettävissä riittävä määrä tietojenkäsittely kapasiteettia (varsinaisessa tuotanto- ja/tai varakonekeskuksessa) ja
- suunniteltua perushuoltotasoa varten on käynnistettävissä tietojenkäsittely-toiminta uudessa ympäristössä (varakonekeskuksessa)
- on valmiiksi suunnitellut ja riittävässä määrin toteutetut yhteydet tarpeellisiin yhteistyökumppaneihin ja yhteisiin tai keskitettyihin tietovarastoihin

Erityisesti suojakopioiden käyttö tulee suunnitella siten, että suojakopioiden tietojen ja käytettävissä olevien ohjelmistojen pohjalta kyetään käynnistämään liiketoiminta uudelleen siinäkin tilanteessa, että varsinainen tietojenkäsittelykeskus ja sen lähialueet ovat pysyvästi tuhoutuneet. Tämä edellyttää suojakopioiden käyttövalmiuden varmistamista.

4.6.3 ULKOISTAMINEN

Varautuminen on ulotettava ulkoistettuihin toimintoihin siinä laajuudessa kuin ydintoimintojen ja palvelujen turvaaminen edellyttää. Poikkeusolojen vaatimukset on otettava huomioon jo ulkoistamissopimuksia laadittaessa. Ulkoistettujen palvelujen toimivuus ja käytettävyys tulee varmistaa valvonnalla ja yhteisharjoituksin, jotta palvelujen hankkija voi todeta palvelun tarjoajan varautumisen vastaavan sen omia velvoitteita.

**5. VAKUUTUSVALVONTAVIRASTOLLE
TOIMITETTAVAT ASIAKIRJAT JA SELONTEOT
(kumottu)**

Luku 5 on kumottu 1.4.2011 voimaantulleilla Finanssivalvonnan määräyksillä ja ohjeilla 1/2011 ja 2/2011.